

Ruunaan retkeilyalueen synty

Kansallispuisto osana luonnonsuojelun ja luonnonkäytön diskurssia sanomalehti
Karjalaisessa 1973–1987

Sari Oinonen-Vänskä

Pro gradu -tutkielma

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma

Maisemantutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma,

Maisemantutkimus

Sari Oinonen-Vänskä

Ruunaan retkeilyalueen synty. Kansallispuisto osana luonnonsuojelun ja luonnonkäytön diskurssia sanomalehti Karjalaisessa 1973–1987

Sivumäärä: 83

Tämä tutkielma käsittelee Ruunaan retkeilyalueen perustamiseen ja kansallispuistoesityksen hylkäämiseen johtaneita syitä ja prosessia osana suomalaisen luonnonsuojelun päätöksentekoa vuosina 1973–1987. Tutkielma tarkastelee sitä, millä tavoin Ruunaan alueen käyttöä käsiteltiin sanomalehti Karjalaisessa ja millaisten toimijoiden sekä diskurssien myötä alueen lopullinen käyttötarina muotoutui. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, mitkä tahot osallistuivat Ruunaan alueen muodosta päättämiseen ja oliko Ruunaan retkeilyalueen perustaminen todellinen luonnonsuojelun, matkailun ja metsätalouden välinen kompromissi, kuten on haluttu esittää vai oliko kyseessä ennalta päätetty ratkaisu, joka haluttiin esittää kompromissina.

Tutkielma on luonteeltaan aineistolähtöinen tapaustutkimus, jossa aineistona on käytetty n. 500 sanomalehti Karjalaisen Ruunaan alueen käyttöä koskevaa artikkelia. Aineiston kvantitatiivisessa analysoinnissa on sovellettu grounded theory-metodia ja kvalitatiivisessa osiossa aineistoa on tarkasteltu diskurssianalyysin keinoin. Aineistoanalyysissä on tarkasteltu toimijoita, retoriikkaa ja vallankäyttöä osana Ruunaan alueenkäytön prosessia.

Tutkielman keskeinen tulos sanomalehtiaineiston pohjalta on, että Ruunaan retkeilyalue ei muodostunut aidon neuvottelutilanteen pohjalta, vaan oli pääasiassa Metsähallituksen ja Lieksan kaupungin ajama, ennalta suunniteltu alueenkäyttömuoto. Sanomalehti Karjalaisessa Ruunaan kansallispuistodiskurssi jäi heikoksi. Painottaessaan omissa kannanotoissaan matkailua Ruunaan alueenkäyttömuotona, lehti toimi samalla luonnon käyttöperusteisen näkökulman vahvistajana. Koska kansallispuistokeskustelussa luonnonsuojeludiskurssi jäi marginaaliin, luotiin retkeilyalueesta kompromissinarratiivin avulla luonnonsuojelullista hyväksyttävyyttä esittävä näennäiskompromissi.

Jatkossa aihetta voisi tutkia vertailemalla Ruunaan tapausta muiden valtion retkeilyalueiden syntyprosessien kautta. Olisi kiinnostavaa selvittää, millaiset aluepoliittiset, taloudelliset ja diskursiiviset tekijät vaikuttivat siihen, että alueet päätyivät retkeilyalueiksi eivätkä kansallispuistoiksi, ja mitä yhdistäviä tekijöitä tai toimijoita prosessien taustalta löytyy. Olisi myös kiinnostavaa tutkia mitkä seikat johtivat siihen, että joistakin retkeilyalueista tuli myöhemmin kansallispuistoja, ja löytyisikö niille yhteistä nimittäjää.

Avainsanat: luonnonsuojelu, kansallispuisto, retkeilyalue, metsätalous, maakuntalehti, kompromissi, valta

Sisällysluettelo

1	Ruunaan retkeilyalue - tapaus tapauksesta	5
1.1	Johdanto	5
1.2	Tutkimuskohde, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	7
1.3	Keskeiset käsitteet	12
1.4	Aineistot ja menetelmät	16
2	Ruunaan alueenkäytön tarina	20
2.1	Suojeluhankkeen taustat ja alkuvaiheet (1970–1974)	23
2.2	Kansallispuistoesitys ja esityksen vastustus (1975–1977)	29
2.3	Rakentamisvaatimukset ja kompromissin hakeminen (1978–1980)	35
2.4	Päätös retkeilyalueesta (1981–1987)	40
3	Kosket pääosassa, kansallispuisto sivuosassa	47
3.1	Kansallispuiston ensisijaiset määrittäjät	48
3.1.1	Metsähallitus	49
3.1.2	Lieksan kaupunki	50
3.1.3	Hattuvaaralaiset	50
3.1.4	Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto	51
3.1.5	Lieksan ja Pohjois-Karjalan luonnonystävät	51
3.1.6	Ympäristönsuojelutarkastaja Juha Hämäläinen	52
3.1.7	Kansallispuistokomitea	53
3.2	Karjalainen: Ruunaan kosket matkailulle	53
3.3	Kansallispuiston ja valtion retkeilyalueen kehystys	55
4	Ruunaan kansallispuisto ja retkeilyalue aikakehyksessä	57
4.1	Metsähallitus luonnonsuojeluvuoteiden edessä	57
4.2	Hattuvaara maa- ja metsätalouden murroksessa	59
4.3	Aluepolitiikan pelinappulana	59
4.4	Koli Ruunaan rinnalla	61
5	Johtopäätökset	63
	Lähteet	68

Kaaviot ja kuvat	73
Liitteet	74
Liite 1. Sanomalehti Karjalaisen artikkelit	74

1 Ruunaan retkeilyalue - tapaus tapauksesta

1.1 Johdanto

Seurattuani lähietäisyydeltä Pohjois-Karjalassa Lieksan kaupungin itäisimmässä kulmassa sijaitsevan Ruunaankylän, josta molemmat vanhempani ovat kotoisin, muuttumista koti- tai asuinpaikasta pääasiallisesti matkailu- ja mökkipaikaksi, ja samanaikaista erämaaksi luonnehditun metsämaiseman, eläimistön ja vesistöjen muuttumista metsätaloudellisten toimien myötä entistä tunnistamattomaksi, halusin pakkomielteisesti tehdä pro gradu -työni Ruunaasta. Pontimenani oli tutustua syvemmin laajoilta alueiltaan valtion omistuksessa olevan Ruunaan alueenkäytön historiaan. Tutkin erilaisia Ruunaan historiaa ja metsätaloutta sivuavia artikkeleita ja tutkimuksia, ja lopullisen aiheeni löysin *Virpi Oinosen* pro gradu -työstä *Järjellä vai tunteella*, jossa käsiteltiin pääasiallisesti ”Ruunaan koskisotia”, mutta myös kappaleen verran vuodesta 1973 vireillä ollutta Ruunaan kansallispuistohanketta ja hankkeen raukeamista Ruunaan retkeilyalueen perustamiseen vuonna 1987¹. Jouduin samalla tunnustamaan tietämättömyyteni, sillä en ollut kuullut, että Ruunaaseen oli kaavailtu myös kansallispuistoa.

Ympäristönsuojeluneuvottelukunnan vuonna 1973 esittämästä 35:stä² ja myöhemmin kansallispuistokomitean vuonna 1977³ esittämästä 42 uudesta kansallispuistosta kolme, Koli, Patvinsuo ja Ruunaa sijoittuivat Pohjois-Karjalaan, ja kaikki joko osittain tai täysin Lieksan kaupungin alueelle. Ruunaa oli näistä kolmesta ainoa, josta ei tullut luonnonsuojelulain mukaista kansallispuistoa vaan esitetty kansallispuistoalue jakautui vuonna 1973 vahvistetun ulkoilulain⁴ mukaiseen, vuonna 1987 perustettuun valtion retkeilyalueeseen⁵ ja myöhemmin luonnonsuojelulla vuonna 1991 perustettuun, pääasiassa rajavyöhykkeellä sijaitsevaan Ruunaan luonnonsuojelualueeseen⁶. Ruunaa ei ollut perustetuista retkeilyalueista ensimmäinen, vaan ennen Ruunaata oli perustettu kolme valtion retkeilyaluetta. Niistä ensimmäisiä olivat vuonna 1979 perustetut Taivalkosken *Kylmäluoma* ja Suomussalmen *Hossa* sekä vuonna 1985 Pudasjärvelle perustettu *Iso-Syötteen* retkeilyalue

¹ Oinonen 2021, 88–94.

² Hämäläinen 1973.

³ Suomen luonnonsuojeluliitto ja maa- ja metsätalousministeriön luonnonsuojelutoimisto 1977.

⁴ Ulkoilulaki (606/1973) 2 luku 16 §.

⁵ mm. Suomen luonnonsuojeluliitto ja maa- ja metsätalousministeriön luonnonsuojelutoimisto 1977.

⁶ Laki (131/1991) Haapasuon ja Syysniemen sekä Ruunaan luonnonsuojelualueista.

Iso-Syöte oli Ruunaan ohella kansallispuistokomitean esityslistalla olleista alueista ainoa, johon perustettiin kansallispuiston sijasta valtion retkeilyalue. Iso-Syötteen retkeilyalueen pohjoisosa liitettiin vuonna 2000 perustettuun Syötteen kansallispuistoon ja nyt jäljelle jääneen alueen osalta Metsähallitus on esittänyt Iso-Syötteen retkeilyalueen lakkauttamista ja alueen siirtämistä virkistysmetsäksi ⁷. Ruunaan retkeilyalueen jälkeen perustettiin vuonna 1989 *Tervalammen* retkeilyalue, josta tuli vuonna 1994 Nuuksion kansallispuisto sekä vuonna 1991 *Teijon* retkeilyalue, joka muutettiin myös myöhemmin, vuoden 2015 alusta kansallispuistoksi. Teijon jälkeen perustettiin vielä *Oulujärven* retkeilyalue Vaalaan ja *Evon* retkeilyalue Hämeenlinnaan. Ennen seuraavan, vuonna 2024 *Napapiirin* retkeilyalueeksi virallistetun⁸ alueen perustamista ehti kulua 30 vuotta. Tänä aikana Hossan retkeilyalueesta tuli vuonna 2017 Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi kansallispuisto.

Jo perustettujen retkeilyalueiden status ei ole siis ollut stabiili. Tällä hetkellä ulkoilulailla perustettuja valtion retkeilyalueita on kuusi. Lisäksi Metsähallitus nosti viimeisimmässä retkeilyalueverkoston kehittämissuunnitelmassaan esille seitsemän uutta, potentiaalista valtion retkeilyaluetta, joista 1–2 perustettaisiin vuoteen 2030 mennessä ⁹. Viimeisin näkyvä kansallispuistotaistelu käytiin Evon retkeilyalueesta vuosina 2021–2022, jossa Evoa esitettiin tiedekansallispuistoksi, mutta hanke kariutui lopulta poliittisiin erimielisyyksiin vuonna 2022¹⁰. Vuoden 1977 alkuperäisessä kansallispuistoesityksessä olleista puistoesityksistä toteutui täysin tai osittain 26, viimeisimmät niistä vuonna 2003. Tällä hetkellä Suomessa on yhteensä 41 kansallispuistoa, joista uusimpana Sallan kansallispuisto ¹¹.

Tutkijana lähestyn Ruunaan retkeilyalueen syntyhistoriaa henkilökohtaisen, mutta myös luonnonsuojeluun liittyvän yhteiskunnallisen ja poliittisen kiinnostuksen kautta. Olen seurannut laajasti Suomen luonnonsuojeluun ja luonnonsuojelupolitiikkaan liittyvää keskustelua etenkin metsien suojelun näkökulmasta, ja tästä näkökulmasta heräsi myös kiinnostus ymmärtää retkeilyalueiden historiaa. Ajatus Ruunaan kansallispuistosta sai myös pohtimaan, millainen alue olisi kansallispuistona tänä päivänä.

⁷ Metsähallitus 2024b, 23.

⁸ Metsähallitus 2023a.

⁹ Metsähallitus 2024b.

¹⁰ Helsingin yliopisto 2021; Talasterä 2022.

¹¹ Metsähallitus 2024a.

Tutkimukseni lähtökohta ei ole kuitenkaan arvioida sitä, olisiko kansallispuisto ollut oikeampi ratkaisu, vaan ymmärtää miten ja miksi Ruunaan alueen käyttö lopulta muotoutui sellaiseksi kuin se muotoutui. Tunnistan ettei positioni tutkijana ole neutraali, sillä oma, kaikkea elonkirjoa arvostava luontosuhteeni ja kulttuurisesti rakentunut, Ruunaaseen liittyvä maisema- ja paikkakokemukseni heijastuu väistämättä tapaani lukea ja tulkita aineistoa. Tunnistan myös, ettei 50 vuotta sitten tehtyjä luonnonsuojelupäätöksiä voi katsoa nykypäivän silmälasein, vaikkakin yhtymäkohtia tähän päivään löytyy edelleen varsin paljon.

1.2 Tutkimuskohde, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Valtioneuvoston päätöksellä vuonna 1987 perustettu, noin 3100 hehtaarin suuruinen Ruunaan retkeilyalue ¹² sijaitsee Itä-Suomessa Pohjois-Karjalassa Lieksan kaupungin itäosassa sijaitsevassa Ruunaankylässä. Lieksan kaupungista matkaa Ruunaaseen tulee noin 30 kilometriä. Ruunaan retkeilyaluetta (kuva 1 vihreällä rajattu alue), halkoo alueen keskeisin ja tunnetuin elementti, Venäjän puolelta laskeva Lieksanjoki Etelä-Suomen suurimpine rakentamattomine koskineen. Itäpuolella alue rajautuu neljä vuotta myöhemmin perustettuun Ruunaan luonnonsuojelualueeseen (kuva 1 keltaisella rajattu alue), ja muiden ilmansuuntien osalta pääasiassa Metsähallituksen talousmetsiin sekä joihinkin yksityisomistuksessa oleviin alueisiin.

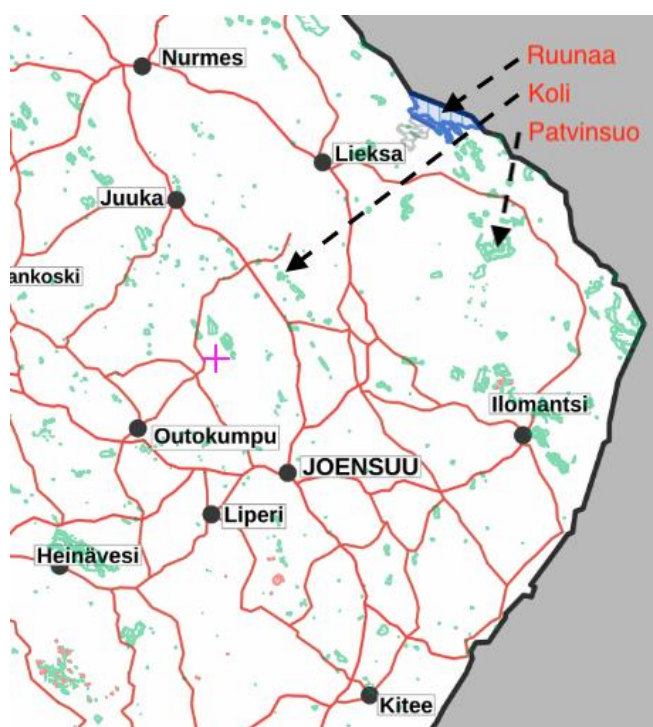

Kuva 1. Ruunaan retkeilyalueen ja luonnonsuojelualueen sijoittuminen Ruunaankylän alueella. Kuva: Luontoon.fi: Ruunaan retkeilyalue.

¹² Valtioneuvoston päätös 26.3.1976 368/1987.

Ruunaan retkeilyalue, Ruunaan luonnonsuojelualue ja Ruunaanjärvi muodostavat yhdessä Ruunaan Natura 2000-kohteen, jonka pinta-ala on yhteensä noin 12 000 hehtaaria. Alueet kuuluvat lisäksi 1992 perustettuun Pohjois-Karjalan biosfäärialueeseen¹³. Naturan toteutuskeinona retkeilyalueella on ulkoilulaki, koskiensuojelulaki ja vesilaki¹⁴.

Alkuperäiseen kansallispuistoesitykseen¹⁵ kuuluivat sekä nykyinen Ruunaan retkeilyalue, että vuonna 1991 perustettu Ruunaan luonnonsuojelualue. Kartalle on merkitty Ruunaan alueen lisäksi Kolin ja Patvinsuon kansallispuistojen sijainnit. Ruunaasta Joensuuhun on matkaa noin 130 kilometriä.

Kuva 2. Ruunaan sijainti suhteessa Pohjois-Karjalan kuntiin ja kaupunkeihin¹⁶.

¹³ Pohjois-Karjalan biosfäärialueen verkkosivut.

¹⁴ Metsähallitus 2002, 10.

¹⁵ Suomen luonnonsuojeluliitto ja maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoitotoimisto 1977.

¹⁶ Metsähallitus: Luontoon.fi -karttapalveluaineiston pohjalta muokattu kartta Ruunaan sijainnista Pohjois-Karjalassa.

Ympäristönsuojelun neuvottelukunnan 1973 valmistelemassa Suomen kansallispuistoverkon kehittämisesityksessä ¹⁷ Ruunaan aluetta luonnehditaan seuraavasti:

Ruunaan alue edustaa Raja-Karjalan saloseutujen erämaisia maisemia. Siellä vaihtelevat pienialaiset suot, kankaat ja matalat vaarat sekä erilaiset vesistöt. Etenkin Ruunaanjärven ja valtakunnan rajan väliset alueet tarjoavat monin paikoin vaikuttavia erämaanäkymiä järeine petäjikköineen ja kelokkoineen. Alueen merkittävin luonnonelementti on sen halki virtaava polveileva Lieksanjoki ja sen lukuisat luonnontilaiset kosket, sekä kirkasvetinen Ruunaanjärvi.

Vuonna 2019 Metsähallituksen laatimassa Ruunaan maankäytön ja luontomatkailun yleissuunnitelmassa Ruunaa vuonna 2030 ¹⁸ sanoitetaan näin:

Kansainvälisesti kiinnostava ympärivuotinen luontomatkailun huippukohde. Ruunaa on helposti saavutettava, ympärivuotisesti eri kohderyhmille tuoteistettu kansainvälisen tason erämainen koskenlaskun, kalastuksen, melonnan ja pyöräilyn huippukohde. Ruunaa tarjoaa aitoja ja laadukkaita luontoon ja kulttuuriperintöön pohjautuvia elämyksiä sekä hyödyntää itärajan eksotiikkaa ja luontoympäristöä. (...) Ruunaa on kasvanut ja sitä kehitetään kestävän matkailun periaatteiden mukaisesti.

Varsinainen Ruunaankylä, jonka sisälle retkeily- ja luonnonsuojelualueet sijoittuvat, levittäytyy alueista kohti pohjoista ja länttä, kun taas kartalla (kuva 1) näkyvät alueiden kaakkoisosat katsotaan kuuluvan pitkälti lähimpään Hattuvaaran kylään. Ruunaankylä¹⁹ oli tyyppillinen, valtion ja yhtiöiden omistamien metsien kylkeen kasvanut pienviljelijä-metsätyömieskylä, joissa pääasiallisen toimeentulon toivat kausiluonteiset lähialueen metsätyöt, uitto kesäisin ja puunkaato talvisin ²⁰. Ennen 1850-lukua, jolloin Metsähallitus perustettiin²¹ ja Ruunaan alue päättyi pääasiassa valtion omistukseen aloittaen systemaattisen metsätalouden alueella, alueen asukkaat saivat elantonsa niin metsästyksestä, kalastuksesta kuin kaskenkaadosta ²².

Lieksanjoella 1860-luvulla alkanut uitto päättyi vuonna 1986, jolloin silloisen Neuvostoliiton kanssa tehtyä puunostosopimusta ei enää saatu jatkettua. Jos alueen vesistö antoi paikallisille leivän, oli siitä myös harmia. Kuten kartasta näkyy, Ruunaankylä on vesistöjen takana, ja Ruunaaseen pääsikin aina vuoteen 1984 saakka, jolloin Naarajoen silta valmistui, kesäisin ainoastaan lossilla ja talvisin jäätietä pitkin. Silloinkin kulkemista rajoittivat niin

¹⁷ Hämäläinen 1973, 32.

¹⁸ Metsähallitus 2019, 11.

¹⁹ Ruunaankylä kirjoitetaan useissa Ruunaaseen liittyvissä tutkimuksissa ja artikkeleissa muodossa Ruunaan kylä, mutta käytän itse kylästä alkuperäisasukkaiden perinteisesti käyttämää yhdyssanamuotoa.

²⁰ Raitio & Rannikko 2006.

²¹ Metsähallitus perustettiin v. 1959, mm. Parpola & Åberg, 32.

²² mm. Potinkara 1997, 17.

lossiaikataulut kuin tukkiuitto. Sääoloista riippuen oltiin joskus viikkojakin ”motissa”. Ruunaassa toimi myös rajavartioasema aina vuodesta 1919 lähtien vuoteen 2000 saakka, jolloin asema lakkautettiin²³. Vuoden 1973 marraskuussa, jolloin Ruunaankylä liitettiin valtakunnan sähköverkkoon, talouksia oli alueella 26²⁴. Vuosituhannen vaihteeseen mennessä Ruunaan väkiluku oli laskenut 1950-luvun 250 asukkaasta viidennekseen eli 49 asukkaaseen, joista liki puolet oli eläkeikäisiä²⁵. Tultaessa 1980-luvulle luonnehtii Ismo Björn Ruunaata väitöskirjassaan *Kaikki irti metsästä* metsätyömies-eläkeläiskyläksi, pääasiassa vuonna 1969 lakkautetun Ruunaan koulun tilalle perustetun metsätyömieskodin asukkaiden pohjalta²⁶.

Ruunaan retkeilyalueen perustamisen myötä Ruunaankylän kyläyhteisö korvautui, kuten Ilkka Eisto muutosta luonnehtii, luontomatkailun, pääasiassa kesäkauteen keskittyväksi elinkeinoyhteisöksi²⁷. Alueella on myös runsaasti kesämökkejä tai pelkästään kesäkäytössä olevaa asutusta, mikä myös osaltaan vilkastuttaa koko Ruunaankylän lähinnä kesäaikaista kyläelämää. Ruunaan retkeilyalue oli pitkään valtion retkeilyalueista suosituin yli 80000 kävijämäärällä mitattuna. Metsähallituksen kävijätilastojen mukaan alueen kävijämäärät ovat olleet kuitenkin vuodesta 2018 lähtien laskussa: vuonna 2024 Ruunaassa vieraili yhteensä 56700 ihmistä. Kävijämäärältään Ruunaa sijoittui Iso-Syötteen ja Napapiirin jälkeen kolmanneksi²⁸. Ruunaan alueelle tehdyssä vuonna 2030 koskevassa masterplanissa vuosittaiseksi käyntimäärätavoitteeksi on asetettu 180000, mikä tarkoittaisi kansallispuistojenkin kävijämäärien suhteessa sijoittumista kymmenen kiinnostavimman joukkoon²⁹. On otettava huomioon, että suunnitelma on tehty ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan.

Aiemmissä Ruunaaseen kohdistuneissa tutkielmissa tai tutkimuksissa aluetta on lähestytty pääasiassa matkailun näkökulmasta mm. Metsähallituksen teettämin kävijä- kuin yrittäjäkyselyin³⁰, mutta tutkimusta löytyy myös metsien käyttöön liittyen, niin metsien käytön muutoksen³¹, sosiaalisen kestävyuden³² kuin paikallisesti kestävä kehityksen

²³ Raja- ja Merivartiojoukkojen Perinneyhdistys ry.

²⁴ Karjalainen 24.11.1973: Perjantaina klo 12.30 yhdistettiin Ruunaan metsätyömieskoti Pohjois-Karjalan Sähkön jakeluverkkoon. Näin on koko Ruunaankylä, 26 taloutta tullut sähköistyksen piiriin. Tämän merkittävän tapauksen johdosta pidetään Ruunaan metsätyömieskodissa sunnuntaina 2.12. klo 15 kylälaisten yhteinen valojuhla.

²⁵ Eisto 2009, 157.

²⁶ Björn 1999, 200.

²⁷ Eisto 2009, 157.

²⁸ Metsähallitus 2024c.

²⁹ Metsähallitus 2019.

³⁰ mm. Eisto 2003; Paulus 2017; Räsänen 2008; Koskeli 2014.

³¹ Björn, Ismo 2000, Kosenius ym. 2013.

näkökulmasta³³. Joidenkin tutkimusten ja historiakirjoituksen yhtenä mielenkiintona on myös edelläkin mainittu ”koskisota”³⁴. Yleisesti retkeily- tai virkistysalueista tehdyt tutkimukset keskittyvät pääasiassa kansallispuistoihin. Valtion retkeilyalueiden historiaan liittyvää tutkimusta en löytänyt.

Tämän tutkielman tutkimuskohteena on luonnonsuojelun ja alueenkäytön päätöksenteon diskursiivinen rakentuminen 1970–1980-lukujen Suomessa. Tutkielmassa tarkastellaan Ruunaan retkeilyalueen tapausta esimerkkinä siitä, miten luonnonsuojelun ja luonnonkäytön välinen neuvottelu rakentui retorisesti ja poliittisesti, ja mitä prosessin avulla voidaan ymmärtää valtion retkeilyaluekonseptin syntyhistoriasta. Tutkielman painopisteenä on Ruunaan aluetta koskevan kansallispuistoesityksen käsittely sanomalehti Karjalaisen uutisoinnissa vuosien 1973–1987 aikana. Tutkielma keskittyy siihen millaiset toimijat, argumentit ja valtarakenteet vaikuttivat alueen lopulliseen maankäyttöratkaisuun ja retkeilyalueen syntymiseen. Sanomalehtiaineistoa täydennän alueesta tehdyllä tutkimusaineistolla ja Metsähallituksen historiaan liittyvällä aineistolla.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Ruunaan alueen käytöstä keskusteltiin sanomalehti Karjalaisessa vuosina 1973–1987?
2. Mitkä toimijat osallistuivat keskusteluun, ja millaisia argumentteja ja retorisia keinoja toimijat käyttivät määritellessään Ruunaan alueen käyttöä ja Ruunaan kansallispuistoa?
3. Millainen asema kansallispuistoesityksellä oli suhteessa muihin maankäyttövaihtoehtoihin, ja miksi kansallispuistoesitys ei saanut laajempaa tukea?
4. Millainen oli Karjalaisen rooli Ruunaan alueen käytöstä käydyn keskustelun kehystäjänä, muokkaajana ja mahdollistajana?
5. Oliko valtion retkeilyalueen perustaminen Ruunaan tapauksessa aito kompromissi, jollaisena se on haluttu esittää?

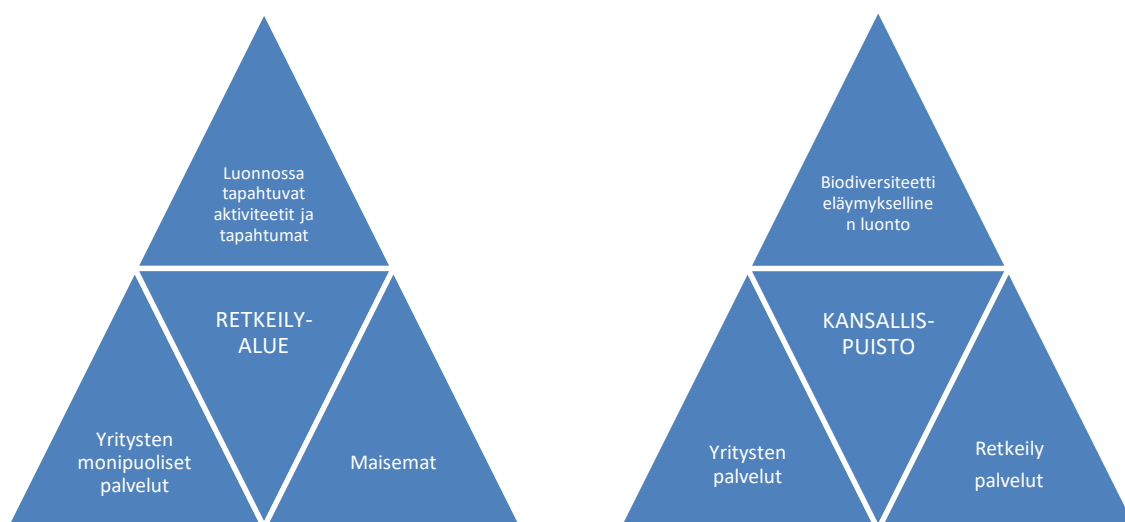
³² Raitio & Rannikko 2006.

³³ Eisto 2009.

³⁴ Eisto 1997; Potinkara 1997; Oinonen 2021.

1.3 Keskeiset käsitteet

Tutkielmani keskeisiä käsitteitä ovat *valtion retkeilyalue* ja *kansallispuisto*, joiden molempien hallinnasta ja hoidosta vastaa valtion edustajana Metsähallitus. Kansallispuistot ovat luonnonsuojelulaille perustettuja luonnonsuojelualueita³⁵, kun taas valtion retkeilyalueiden pohjalla on ulkoilulaki³⁶. Lain mukaan kansallispuistojen tulee olla vähintään 1000 hehtaarin suuruisia ja alueella tulee olla merkitystä joko yleisenä luonnonnähtävyytenä tai luonnontuntemuksen lisäämisen ja yleisen luonnonharrastuksen kannalta. Valtion retkeilyalueen taas voi perustaa alueelle, jolla on ulkoilun kannalta huomattava yleinen merkitys. Metsähallituksen tuoreimman valtion virkistyskäyttökohteiden kehittämissuunnitelman mukaan retkeilyalueiden pääosassa ovat luonnossa tapahtuvat aktiviteetit ja toiminta, kun taas kansallispuistoissa pääosaa näyttelee luonnon monimuotoisuuden sekä lajien ja luontotyyppien suojelu (kuva 3)³⁷. Kansallispuistoissa, toisin kuin retkeilyalueilla luontoa muuttava toiminta kuten rakennusten tai teiden rakentaminen, on kielletty. Molemmat ovat yleisölle avoimia alueita, joissa retkeily- ja retkeilypalvelujen tuottaminen on mahdollista. Retkeilyalueille on laadittu yritystoiminnan kehittämiseksi erilliset matkailun ja maankäytön yleissuunnitelmat, Ruunaaseen myös rakentamisen ja näin suurempien matkailijamäärien mahdollistava ranta-asemakaava³⁸.

Kuva 3. Valtion retkeilyalueiden ja kansallispuistojen painopisteet. Lähde: Valtion retkeilyalueverkoston ja Metsähallituksen monikäyttömetsien virkistyskäyttökohteiden kehittäminen 2024–2030, s. 26.

³⁵ Luonnonsuojelulaki 9/2023, 6 luku.

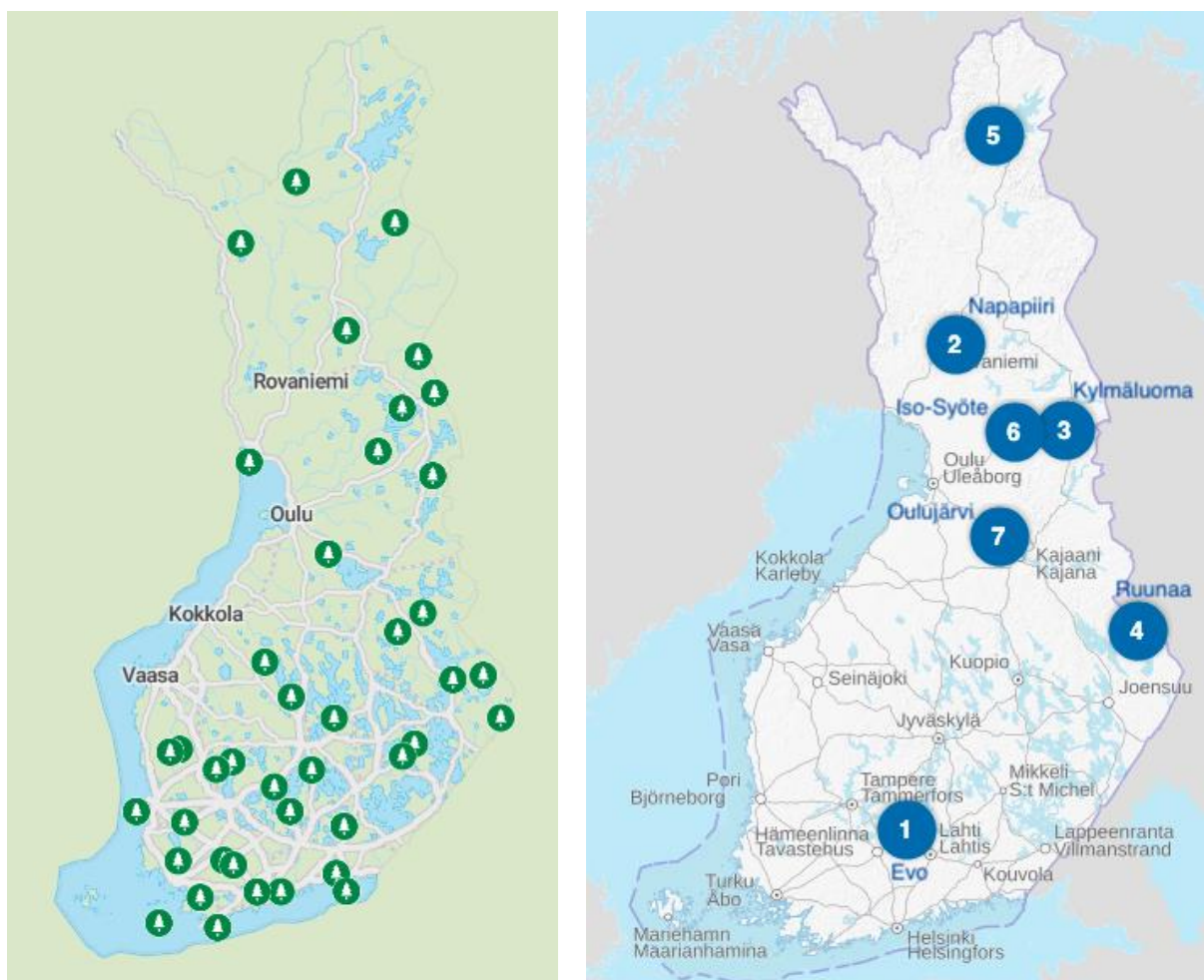
³⁶ Ulkoilulaki 606/1973, 2 luku.

³⁷ Metsähallitus 2024b, 26–27.

³⁸ Metsähallitus 2023b.

Retkeilyalueet ovat ns. monikäyttöalueita, joissa virkistyskäytön lisäksi on mahdollista harjoittaa niin metsätaloutta, metsästystä, kalastusta ja muutakin maa- ja vesialueen käyttöä, kuitenkin niin, että ”ulkoilutoiminnan tarpeet tulevat riittävästi otetuksi huomioon”.

Kansallispuistoissa metsästys on pääasiassa kielletty, laissa määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta ³⁹. Tänä päivänä kansallispuistoihin kohdistuu kuitenkin yhä enemmän matkailullista painetta, ja on jouduttu pohtimaan kansallispuistojen luontomatkailun kestävyyttä suhteessa luonnonsuojelun ekologisiin tavoitteisiin. Matkailun ja luonnonsuojelun suhdetta väitöskirjassaan Kansallispuistot murroksessa - Tutkimus luonnonsuojelun ja matkailun tavoitteiden kohtaamisesta tutkinut *Riikka Puhakka* nostaakin esille, kuinka haastavaa kansallispuistojen kohdalla on lopulta arvottaa tasavertaisesti kansallispuistojen luonnonsuojelun, luontomatkailun ja aluetaloudelliset tavoitteita suhteessa toisiinsa ⁴⁰.

Kuva 4. Kansallispuistojen (vasemmalla) ja retkeilyalueiden (oikealla) alueelliset sijainnit. Kartalla kuusi valtion ja yksi Metsähallituksen (nro 5) retkeilyaluetta. Lähde: Metsähallituksen kartta-aineistot.

³⁹ Metsähallitus 2025; Luonnonsuojelulaki 9/2023 49–51 §.

⁴⁰ Puhakka 2007, 254.

Suomen ensimmäiset kansallispuistot perustettiin vuonna 1938, mutta sotien jälkeen osa kansallispuistoista jäi rajan toiselle puolelle. Vuonna 1956 perustettiin lisää kansallispuistoja, jolloin alueita oli yhteensä kahdeksan. Kansallispuistot sijoituivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta Pohjois-Suomeen ja perustettiin lähinnä luontotyyppien suojeluun. 1970-luvulle tultaessa suojelualueverkostoa haluttiin laajentaa koko Suomen kasvillisuusvyöhykkeet kattavaksi, ja kansallispuistoesityksissä alueiden suojelun perustaksi tuli myös lajien suojelu. Seuraavat 11 kansallispuistoa perustettiin 1982, ja 2000-luvulle tultaessa kansallispuistoja oli perustettu yhteensä 30. Tällä hetkellä Suomessa on yhteensä 41 kansallispuistoa, joista uusimpana vuonna 2022 perustettu Sallan kansallispuisto ⁴¹.

Ennen tutkimusajanjaksoni alkua valtion metsiin alkoi 1960–1970-lukujen vaihteessa kohdistua suojelupainetta. Samaan aikaan Metsähallituksella oli myös metsätaloudellisia tuottopaineita, sillä Itä- ja Pohjois-Suomen metsät alkoivat olla jo kertaalleen hyödynnetyt. Metsätaloutta suojellakseen Metsähallitus joutui miettimään, minkä nimikkeen alle suojelualueet voitaisiin perustaa niin, että metsätalous ja sen ohessa Metsähallituksen perustelujen mukaan myös työllisyys kärsisivät mahdollisimman vähän. Tällöin luonnonsuojelulain mukaisten suojelualueiden perustamisen sijasta tuotiin esille idea luonnonhoitometsistä, joissa voitaisiin harjoittaa monikäyttöistä metsätaloutta. ⁴²

Vuonna 1973 laaditun ulkoilulain vahvistuttua Metsähallitus perusti 1990-luvun puoliväliin tultaessa yhteensä kahdeksan retkeilyalutta. Kolmesta retkeilyalueesta muodostettiin myöhemmin kansallispuisto. Viimeisin Napapiirin retkeilyalue virallistettiin valtion retkeilyalueeksi vuonna 2024. Tällä hetkellä ulkoilulailla perustettuja ja näin valtion retkeilyalueita on yhteensä kuusi. Ladattaviin kartta-aineistoihin Metsähallitus on liittänyt aivan hiljattain myös Inarin retkeilyalueen (kts. kuva 4, retkeilyalue nro 5), mikä ei ole ulkoilulailla perustettu valtion retkeilyalue, vaan Metsähallituksen itsensä perustama retkeilyalue ⁴³. Inarin luonnonystävät ovat esittäneet retkeilyalueen muuttamista Inarijärven kansallispuistoksi estääkseen Inarijärveä muodostumasta ”matkailuteollisuuden oheishjelmiston leikkikentäksi” ⁴⁴.

⁴¹ Metsähallitus 2024a.

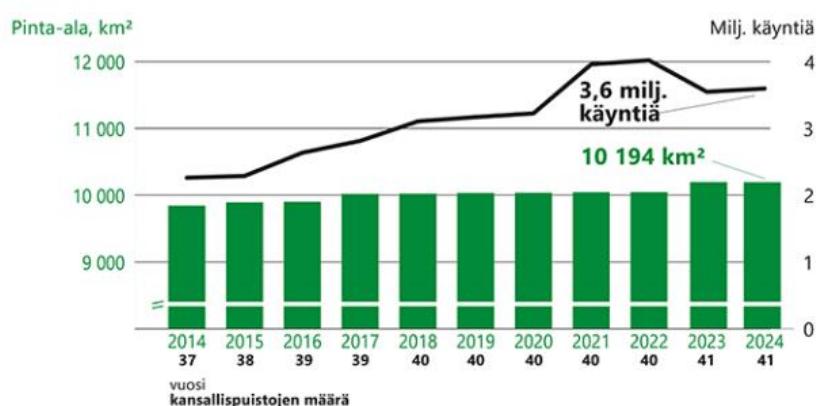
⁴² Parpola & Åbert, 2009, 351.

⁴³ Metsähallitus 2025b.

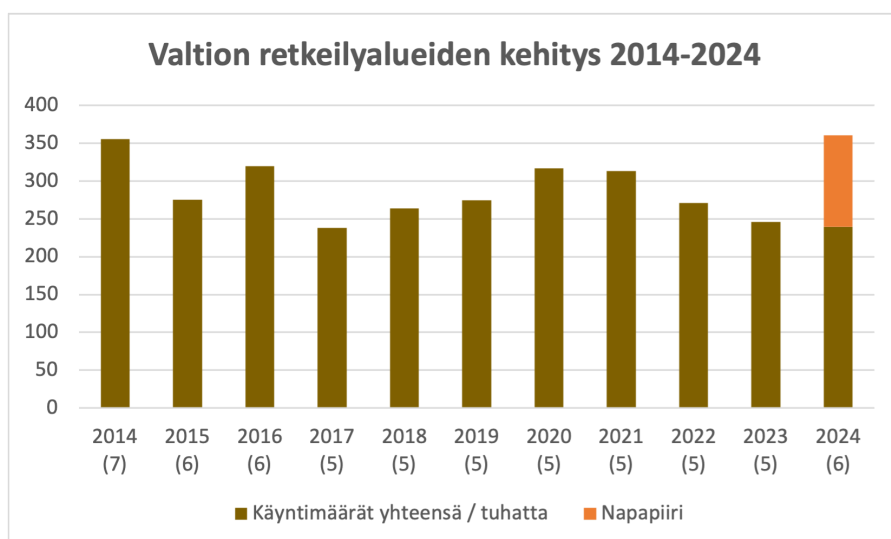
⁴⁴ Suomen luonnonsuojeluliitto, 2023.

Kansallispuistojen, kuten myös Kolin ja Patvinsuon, kävijämäärät ovat kymmenen vuoden sisällä kasvaneet (kaavio 1). Toki myös alueiden määrä on kasvanut. Kansallispuistojen käyntimäärien trendi on koronaepidemian (pääasiassa vuodet 2020–2021) aiheuttaman kävijäpiikin jälkeenkin nousujohteinen, kun taas retkeilyalueiden, niiden määrästä riippumatta, melko tasainen (kaavio 2), vaikkakin viime vuosiltaan laskeva. Trendi olisi ajanjaksolla kokonaisuutena laskeva, ellei jo kävijämääriltään vakiintunutta Napapiirin retkeilyaluetta olisi vuonna 2024 nimetty valtion retkeilyalueeksi: tästä syystä kokonaiskävijämääriä nousi kolmanneksella.

Kansallispuistojen käyntimäärien ja kansallispuistoverkoston kehitys 2014–2024

Kaavio 1. Kansallispuistojen käyntimäärien ja kansallispuistoverkoston kehitys 2014–2024. Kuva: Metsähallituksen verkkosivut: Käyntimääriä suojelu- ja retkeilyalueilla sekä palvelupisteissä.

Kaavio 2. Valtion retkeilyalueiden kehitys 2014–2024. Lähde: Metsähallituksen verkkosivut: Käyntimäärien kehitys -aineisto.

Kansallispuistot ja retkeilyalueet ovat paikallistaloudellisesti tärkeitä, sillä yhtä alueeseen sijoitettua euroa kohti Metsähallitus ilmoittaa kävijöiden tuoneen alueelle yli 10 euroa. Koli oli aluetaloudellisesti Suomen viidenneksi tuottoisin kansallispuisto (24,2 milj. e) neljän Pohjois-Suomeen sijoittuvan kansallispuiston jälkeen. Viisi paikallistaloudellisesti tuottoisinta kansallispuistoa tuottivat yhteensä liki 70 % kaikkien 41 kansallispuiston kokonaistulosta, joka vuonna 2024 oli 285,8 miljoonaa euroa. Retkeilyalueiden (6 kpl) työllisyysvaikutus oli 105 ja kansallispuistojen (41 kpl) 2247 henkilötyövuotta. Kolin kokonaistyöllisyysvaikutus henkilötyövuosissa oli vuonna 2024 186, Patvinsuon 7 ja Ruunaan retkeilyalueen 30. Käyntejä kansallispuistoissa oli yhteensä noin 3,6 miljoonaa ja valtion retkeilyalueilla 360 400.⁴⁵ Suhteellisesti laskettuna yhden retkeilyalueen työllisyysvaikutus oli näin vajaa kolmannes verrattuna yhteen kansallispuistoon. Suhteellisesti laskettuja käyntejä retkeilyalueella oli puolestaan liki kolmannes vähemmän kuin kansallispuistoissa. 56 700 kävijämäärällään Ruunaan retkeilyalue olisi sijoittunut 20 kävijämäärältään suurimman kansallispuiston joukkoon. Kansallispuistot herättävät siis huomattavasti enemmän kiinnostusta suuressa yleisössä kuin valtion retkeilyalueet.

1.4 Aineistot ja menetelmät

Tutkimusaineistoni koostuu ajanjaksolla 1973–1987 sanomalehtiaineistosta sanahauilla *Ruunaa* keräämistäni uutisista, pääkirjoituksista sekä mielipidekirjoituksista, josta jo aineiston keruuvaiheessa poistin kaikki Ruunaan alueen käyttöön liittymättömän aineiston. Aineiston etsimiseen käytin Karjalaisen digitaalista Kaiku-lehtiarkistoa, jossa sanomalehtiaineistoa on maksullisesti saatavilla aina vuodesta 1887 alkaen. Aineistohakujen perusteella kertyi yhteensä 521 artikkelia, joiden katson antavan riittävän yleiskuvan siitä, mitä ja miten minkäkin tahon näkökulman Ruunaan alueen käyttöön liittyen Karjalainen nosti esille ja mitä Karjalainen itse pääkirjoituksissaan valitsemani ajanjaksona kirjoitti. Tutkielman ollessa aineistolähtöinen, voi aineiston riittävyttä tarkastella *teoreettisen otannan* ei niinkään tilastollisen otannan kautta, koska pyrin valitsemani aineiston pohjalta löytämään vastaukset esittämiini kysymyksiin, enkä kokoamaan perusjoukkoa⁴⁶. Tutkielma-ajanjaksona Karjalainen oli seitsenpäiväinen, Pohjois-Karjalan alueen suurilevikkeisin sanomalehti ja rajaamani ajanjakson aikana myös levikiltään kasvava sanomalehti⁴⁷. Karjalainen oli Kansallisen Kokoomuksen äänenkannattajalehti aina vuoteen 1993 saakka ja lehden

⁴⁵ Metsähallitus 2025c.

⁴⁶ Moring, 1998, 239.

⁴⁷ Lehto, 2006; 197: Levikki v. 1970 45071, v. 1985 53221: kasvu 18,1 %.

päätoimittajana toimi Seppo Vento⁴⁸. Pohjois-Karjalassa ilmestyi kyseisenä aikana myös kaksi muuta puoluesidonnaista lehteä, sosiaalidemokraattinen Pohjois-Karjala ja Keskustapuolueen Karjalan Maa, joita en aineiston liiallisen laajenemisen vuoksi lopulta liittännyt tutkielmaani. Tästä johtuen Karjalaisesta tuli myös yksi Ruunaan alueen käyttöä määrittävä toimija, ja median edustajana myös vaikuttava osa tutkielmaani.

Empiirisen analyysin pohjana käyttämäni sanomalehtiaineistoa täydensin tutustumalla alueesta ja aiheesta tehtyyn taustakirjallisuuteen, aiempaan tutkimukseen ja asiakirja-aineistoon. Koska tutkielmani aihe liittyy valtion maa- ja vesialueiden käyttöön, joita hallinnoi Metsähallitus, toimii tutkielmani historiallisena avaintekstina Antti Parpolan ja Veijo Åbergin kirjoittama, Metsähallituksen historiaa monipuolisesti kuvaava historiallinen kokoomateos *Metsävaltio. Metsähallitus ja Suomi 1859–2009*. Niin kansallispuistojen historiaa kuin retkeilyalueiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä olen etsinyt myös Pekka Borgin ja Hannu Ormion *Perustiedot kansallispuistosta* -teoksen ja Suomen luonnonsuojeluliiton ja maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoitokunnan laatiman *Kansallispuistokomitean ehdotus uusiksi kansallis- ja luonnonpuistoiksi* -tiivistelmäjulkaisun. Kansallispuistojen historiaan olen tutustunut mm. Riikka Puhakan *Kansallispuistot murroksessa. Tutkimus luonnonsuojelun ja matkailun tavoitteiden kohtaamisesta* sekä Minttu Perttulan *Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvuilla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset puistojen hoitoon* -teosten avulla. Tausta-aineistona olen hyödyntänyt luonnollisesti myös useita Metsähallituksen julkaisuja.

Aineistonkeruuvaiheessa lähestyin Ruunaan retkeilyalueen perustamiseen johtanutta prosessia tapaustutkimusstrategian (*case study research*) kautta. Menetelmäoppaissa tapaustutkimusotteella tarkasteltavaksi soveltuviksi tutkimuskohteiksi mainitaan mm. yksittäinen ilmiö, tapahtuma, yksittäinen tapaus tai tapahtumakulku, joissa kiinnostuksen kohteena on usein prosessi. Tapaustutkimukselle ominaisia kysymyksiä ovat *mitä, miten tai miksi, mitä voimme oppia tapauksesta tai mistä tapauksesta tämä tapaus on tapaus*. Tapaus on eri asia kuin tutkimuksen kohde, sillä tutkimuksen kohde tarkoittaa asiaa, jota tapaus ilmentää.⁴⁹ Omassa tutkielmassani oli selvästi kyse tapauksesta, jonka nimesin *Ruunaan retkeilyalueen synty*. Tutkielmani kohteeksi muodostui *kansallispuisto osana luonnonsuojelun ja luonnonkäytön diskurssia*.

⁴⁸ Lehto, 2006, 307.

⁴⁹ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Eriksson & Koistinen 2014, 4; Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 10.

Tutkielmanäkökulmani tarkentuessa ja sen myötä ryhtyessäni analysoimaan keräämääni aineistoa, tutustuin Reetta Nousiaisen väitöskirjaan *Sattuman varassa - ristiriitaisuus rakennussuojelussa*⁵⁰, jossa aineistoanalyysin tutkimusmenetelmänä oli käytetty alun perin yhdysvaltalaisen sosiologien *Barney G. Glaserin*, *Anselm Straussin* ja *Juliet Corbinin* 1960-luvun lopulla luomaa aineistolähtöistä tutkimusmenetelmää *grounded theorya*, jota tutkijat myöhemmin eri analyysimalleja kehittämällä muokkasivat kukin omaan suuntaansa⁵¹.

Aineistolähtöisenä tutkimuksena Nousiaisen käyttämä menetelmä resonoi nopeasti omien aineistolle esittämieni kysymysten purkumallina: sen sijaan, että pyrkisin testaamaan aineistoani jo olemassa olevin teorioin, antoi malli mahdollisuuden lähestyä tutkimaani ilmiötä ilman valmiiksi annetun teorian painolastia. Grounded theoryn käyttöä mediatutkijan työkaluna esittelee myös Inka Moring artikkelissaan *Tee se itse -teoria*⁵². Myös koska tutkielmani tarkoituksena oli sanomalehtiaineiston pohjalta tuoda itsestään selvänä kompromissialueena pidetystä Ruunaan retkeilyalueprosessista esille aiemmin vähemmän tutkittuja, ja myös nykypäivään resonoivia luonnonsuojelualuepäätöksiin ja -keskusteluihin linkittyviä näkökulmia, näin grounded theoryn itselleni sopivaksi lähestyä ilmiötä muun muassa Ruunaan alueen käyttöön liittyvien tapahtumakuvausten kautta⁵³.

Toinen, myös kiinnostava vaihtoehto olisi ollut lähteä rakentamaan tutkimusta ja aineiston tulkintaa jonkin teoreettisen viitekehyksen tai teorian pohjalta, esimerkiksi *Henri Lefebvren* tuotetun, sosiaalisen tilan teorian kautta tai *Doreen Massey*n paikan, tilan ja vallan dynaamisten suhteiden kautta. Päädyin kuitenkin ”keskusteluntutkijana⁵⁴” olla lukittautumatta mihinkään teoreettisiin oletuksiin ja annoin aineiston viedä.

Lopulta Esa Väliiverroksen väitöskirjan *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus* tutkimuksellinen tapa lähestyä Lapin metsätuhoja⁵⁵, vahvisti omaa ratkaisuani lähteä tutkimaan aineistoa ensin aineistosta syntyvän tarinan, sitten määrällisen tutkimusaineistoanalyysin ja lopuksi laadullisen analyysin kautta, sitoutumatta kuitenkaan mihinkään tiettyyn teoriaan. Määrällisen analyysin kautta sain luotua yleiskuvan siitä, minkälaisia toimijoita Karjalainen toi esille Ruunaan alueen käytöstä päätettäessä, mitä teemoja tuotiin esille, ja miten ja mitä teemoja Karjalainen annosteli luettavaksi. Näiden aineistosta syntyneiden taulukoiden pohjalta pääsin tulkitsemaan Ruunaan alueen käytölle ja

⁵⁰ Nousiainen, 2024.

⁵¹ Silvonen & Keso 1999.

⁵² Moring, 1998.

⁵³ Moring, 1998, 238.

⁵⁴ Väliverronen, 1998, 33.

⁵⁵ Väliverronen, 1996.

myös kansallispuistomuotoiselle luonnonsuojelulle annettuja määrittelyjä. Myös sitä, miten Karjalainen itse asemoitui alueen käytöstä ja lopulta kansallispuistosta tai retkeilyalueesta päätettäessä suhteessa esiin nostamiinsa toimijoihin. Laadullisessa osiossa sovelsin diskurssianalyysin valta-analyysia ⁵⁶ pyrkien löytämään erilaisia luonnonsuojeluun liittyviä kansallispuistodiskursseja ja diskurssien myötä erilaisten todellisuuksien ja valtasuhteiden muototumista ja syntymistä sekä sosiaalisen todellisuuden tuottamista ⁵⁷, niin kansallispuistosta kuin sen vastinpariksi nostetusta, retkeilyalueesta. Tutkin myös sitä, miten Karjalaisessa esille päässeet ideologiset ja vaihtoehtoiset totuudet pääsivät ajoittain myös muokkaamaan yleistä arkijärkeä, mikä tässä tutkielmassa esiintyy ”totuutena” ”kompromissista” ⁵⁸. Näillä *miten*-kysymysten avulla tutkin, kuinka hegemonista diskurssia retkeilyalueesta kompromissina tuotettiin ja mahdollisesti uusinnettiin ⁵⁹.

Näen tutkielmani sijoittuvan ympäristösosiologian ja ympäristöpolitiikan, mutta myös median ja osin myös poliittisen historian tutkimuskentille. Perinteiseen ympäristösosiologian alaan tutkielmani sitoo aiheen paino ympäristöön liittyvässä poliittisessä päätöksenteossa ja se, miten yhteiskunta pyrkii muokkaamaan fyysistä ympäristöä ⁶⁰. Ympäristösosiologisessa lähestymistavassa tulisi kuitenkin pyrkiä välttämään toimijoiden niputtamista yksioikoisesti eri kategorioiden alle, mikä tässä tutkimuksessa ei toteudu annetun tutkimuskysymyksen ja myös aineiston määrittelemän representatiivisen luonteen vuoksi. Ruunaan kansallispuistotapaus liittyy kuitenkin ympäristösosiologian tutkimuksen alaan ympäristökonfliktina, jossa eri toimijoiden luontoympäristöön kohdistuvat tavoitteet, arvot ja odotukset ovat ristiriidassa, etenkin perinteisen talous-luonto-asetelman kautta ⁶¹. Ruunaan tapauksessa ei ole kyse ympäristöongelmasta sen perinteisessä merkityksessä, mutta prosessissa on ympäristöongelman piirteitä. Luontoon ja maisemaan pitkäaikaisen muutoksen tuoma ympäristöuhka, koskien rakentaminen, saatiin estettyä, mutta retkeilyaluepäätöksellä mahdollistettiin yhtä lailla ympäristöä muokkaava metsätalous.

⁵⁶ Valtonen, 1998, 102–105; Jokinen & Juhila, 36.

⁵⁷ Suoninen, 2016, 109.

⁵⁸ Fairclough, 1992, 12, 36.

⁵⁹ Jokinen & Juhila, 41.

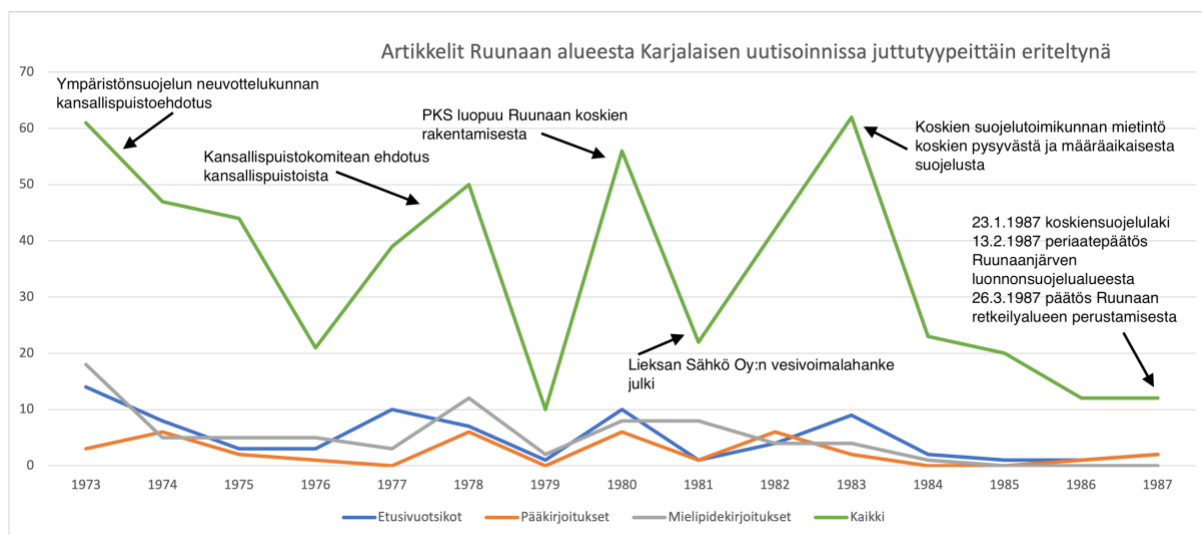
⁶⁰ Valkonen & Saaristo, 2016, 15.

⁶¹ Valkonen & Saaristo, 2016, 101–104.

2 Ruunaan alueenkäytön tarina

Vuosien 1973–1987 aikana sanomalehti Karjalaisesta löytyi yhteensä 521 Ruunaan alueen käyttöön liittyvää artikkelia. Ajanjaksolta poimin myös artikkeleita, joissa kuvattiin jollain tapaa elämistä tai työntekoa Ruunaassa, hahmottaakseni valitsemani ajanjakson paikallista ajankuvaa. Näitä artikkeleita aineistossa on vain muutamia.

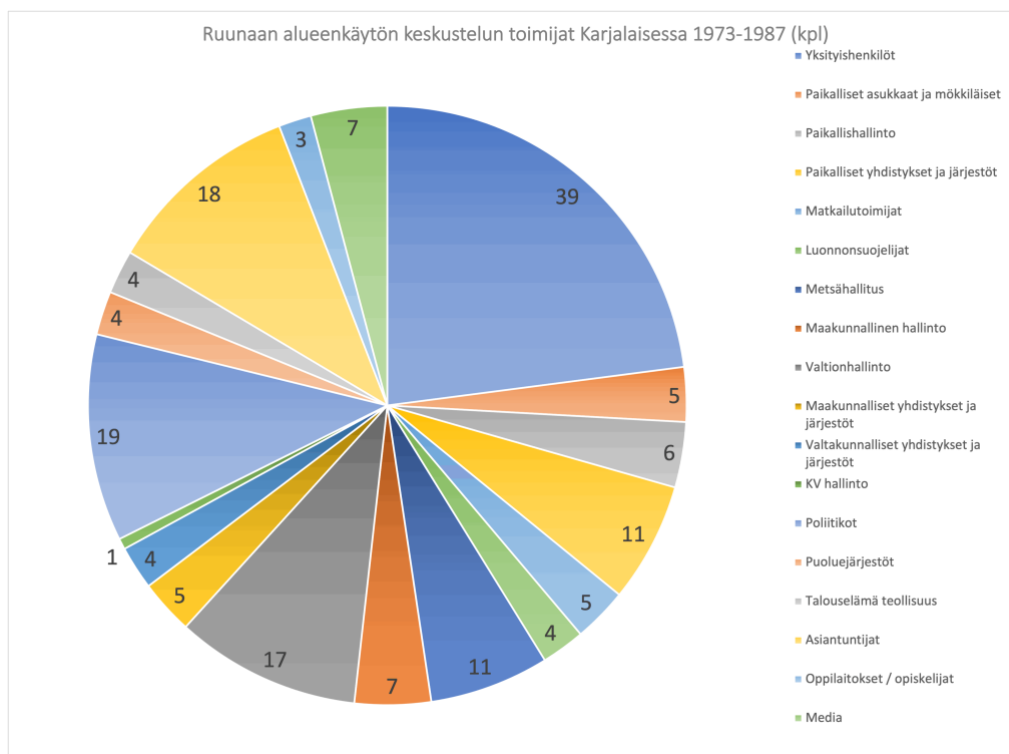
Ruunaan alueen käytöstä käytiin keskustelua ”koskisotaan” liittyen jo ennen kansallispuistokeskusteluun liittyvää tarkastelujaksoani, ja koskikeskustelu jatkuikin alueen käytön pääteemana, kansallispuistokeskustelun ohella, vaikka voimayhtiö ja rakennettavat kosket vaihtuvat kesken tarkastelujakson, vuonna 1980.

Kaavio 3. Artikkelit Ruunaan alueen käytöstä sanomalehti Karjalaisessa 1973-1987

Tutkimusaineistoksi valikoiduista artikkeleista pääkirjoituksia oli 36 kappaletta ja mielipidekirjoituksia, joiksi lasken myös muilla kuin varsinaisilla mielipidepalstoilla Ruunaasta kirjoittaneet yksityishenkilöt, 75 kappaletta. Sanomalehden etusivulle Ruunaa päätyi tutkimusajanjaksona yhtä lailla 75 kertaa. Kaaviosta 3 käy ilmi, kuinka tutkimusajanjaksoni alussa tullaan keskelle ”koskisotaa”, ja kuinka pitkä ja polveileva prosessi Ruunaan alueen synnyttäminen on, ja kuinka kauan lopullisia päätöksiä niin kansallispuistosta kuin koskista, saatiin odottaa. Myös kuinka aktiivisesti eri osapuolet Karjalaisen esiin nostamina jaksoivat, muutamia suvantovuosia lukuun ottamatta, ottaa kantaa Ruunaan alueen kehittämiseen.

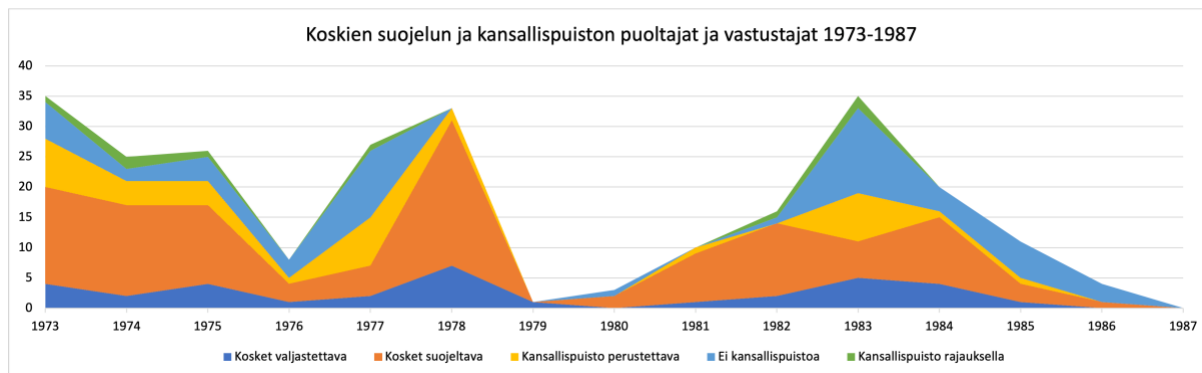
Aineistosta käy myös ilmi, kuinka usean toimijan erilaisia mielipiteitä Karjalainen tuo vuosien 1973–1987 välisenä aikana esille. Toimijajoukot on jaoteltu alla olevan kaavion 4 mukaisesti 18 eri toimijaryhmään. Yksityishenkilöryhmä (N39) on suurin, koska siihen kuuluvat kaikki yksityishenkilönä mielipiteensä Ruunaan alueen käytöstä ilmaisseet henkilöt, vaikka heidän mielipiteensä yhteydessä olisikin kerrottu sekä ammattiasema että työnantaja. Poikkeuksen tähän joukkoon tekevät muutamat, mm. Lieksan kaupungin edustajien ja Metsähallitusta edustavien yksittäisten toimijoiden mielipiteet, jotka on katsottu edustavan Metsähallituksen mielipidettä. Metsähallituksen kohdalla Karjalaisen uutisoinnin tekee mielenkiintoiseksi se, että mielipiteet tuodaan esille aina pääsääntöisesti yksittäisten, yleensä paikallisten Metsähallituksen toimijoiden kautta. Metsähallitus olisi kuulunut liittää valtionhallinnon toimijaksi, mutta johtuen sen roolista retkeilyalueprosessissa sekä Metsähallituksen nimissä lausuneista useista toimijoista, on siitä tässä tutkielmassa muodostettu oma toimijaryhmänsä 11 mielipiteen esittäjän osalta. Myös luonnonsuojelutoimijat on poimittu erilleen muista yhdistyksistä ja järjestöistä.

Kaavio 4. Ruunaan alueen käyttöön 1973–1987 kantaa ottaneet keskeiset toimijaryhmät.

Kaaviosta 5 käy puolestaan ilmi, kuinka mielipiteet jakautuivat koskien suojelun ja kansallispuiston puoltajien ja vastustajien välillä. Suurimpana joukkona koko tarkasteluajana näyttäytyvät koskien suojelijat (N103), toiseksi eniten vastustettiin kansallispuistoa (N55). Koskien valjastamisen (N34) ja kansallispuistojen puolesta (N30) lausuvat joukot olivat

melko tasaväkiset. Kansallispuisto erilaisin rajauksin sai myös tarkasteluajanjakson aikana kannatusta (N8).

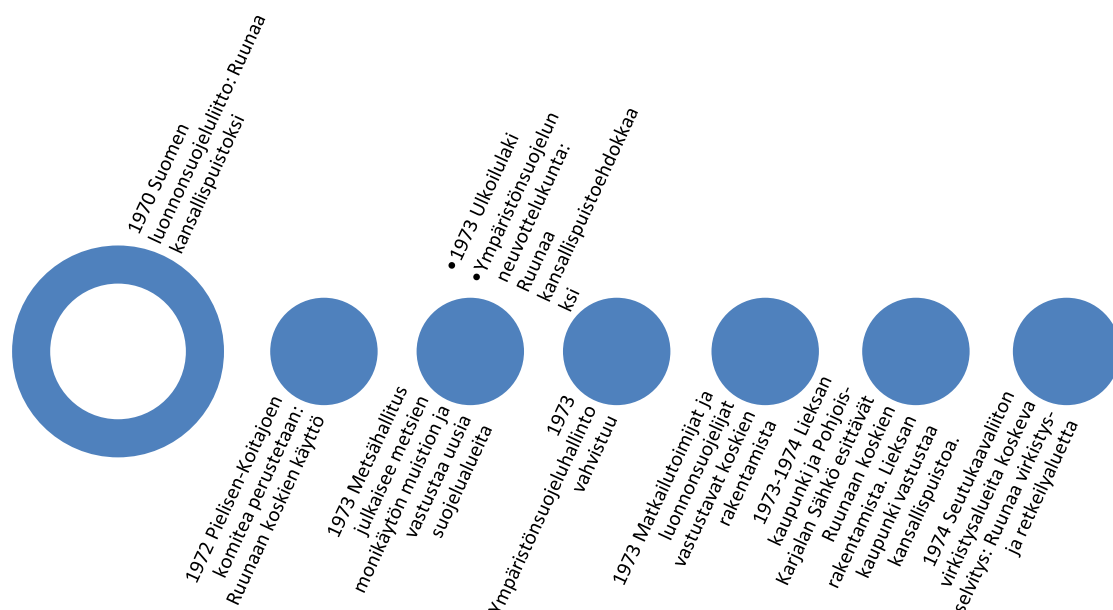

Kaavio 5. Koskien suojelun ja kansallispuiston puoltajat ja vastustajat Sanomalehti Karjalaisen artikkeleissa 1973–1987.

Näkyvimpinä koskien suojelun ajajina näyttäytyivät yksityishenkilöt, myös osa ruunaalaisista, Lieksan ja Pohjois-Karjalan luonnonystävät, Suomen luonnonsuojeluliitto, Karjalainen, kansallispuistokomitea, koskiensuojelutoimikunta, matkailutoimijat sekä valtioneuvosto ja ympäristönsuojelun neuvottelukunta. Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto oli varsinaisten Ruunaan koskien suojelun puolella, mutta oli myöhemmän Pudaskoski-hankkeen takana. Koskien rakentamisen puolella oli aivan alusta loppuun saakka Lieksan kaupunki yhdessä sähköyhtiöiden kanssa. Myös vesihallitus ilmoitti kannakseen useampaan otteeseen, että ellei alue mene suojeluun, kannattavat he koskien rakentamista. Ruunaan kansallispuiston kannatus hiipui loppua kohti. Huippuvuosina 1977 ja 1982 kansallispuiston perustamista kannattivat ruunaalaiset, Lieksan ja Pohjois-Karjalan luonnonystävät, Suomen luonnonsuojeluliitto, Karjalainen, Joensuun korkeakoulu, Koitajoen-Pielisen komitea, suojeluvesityöryhmä, luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta, parlamentaarinen ympäristönsuojeluneuvosto ja sisäministeriön ympäristönsuojeluneuvosto. Kansallispuistoa rajauksin kannattivat vesihallitus, riistanhoitoyhdistys, Pohjois-Karjalan lääninhallitus, maa- ja metsätalousministeriö ja luonnonvarainministeriö. Ehdottomiin kansallispuiston vastustajiin kuuluivat Metsähallituksen lisäksi Lieksan kaupunki, lukuun ottamatta vuoden 1982 yhtäkkistä kannan muutosta, sekä Hattuvaaran kyläläiset. Kansallispuistoa vastustivat myös osa matkailutoimijoista, Lieksan työvoimatoimisto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja Pohjois-Karjalan kauppakamari.

Seuraavaksi käyn sanomalehtiartikkeleiden pohjalta kronologisesti läpi Ruunaan luonnonsuojeluprosessia. Näen tutkielmani kannalta tärkeäksi avata koko Karjalaisen Ruunaan alueen käytöstä luoman tarinan kaikkine juonen käännteineen ja etenkin pää- ja sivuosan esittäjiineen. Luvussa kolme analysoin tarkemmin, kuinka ja mitkä toimijat määrittivät Ruunaan kansallispuistoa ja kuinka Karjalainen alueen valtalehtenä kehysti kansallispuistoon ja retkeilyalueeseen liittyvää diskurssia.

2.1 Suojeluhankkeen taustat ja alkuvaiheet (1970–1974)

Kuva 5. Päätapahtumat ajanjaksolla 1970–1974.

Antti Parpolan ja Veijo Åbergin toimittamassa Metsähallitushistoriikissa tuodaan esille, kuinka Metsähallitus alkoi 1960-luvun lopusta lähtien ”makustella” Keski-Eurooppaan, lähinnä Puolaan ja Itä-Saksaan, suuntautuneilta luonnonsuojelualue-ekskursioilta tulijaisina saatua ajatusta *metsien monikäytöstä*. Keskusteluissa tämä tuotiin esille vuonna 1969, jolloin alettiin pohtia, kuinka virkistyskäyttö, luonnonsuojelu ja tehometsätalous voitaisiin yhdistää valtion metsissä. Vuonna 1970 Metsähallituksessa hyväksyttiin ohjekirje *maiseman- ja luonnonhoidosta Metsähallituksen metsissä*. Ohjekirje tosin päättyi noudatettavaksi ainoastaan poikkeustapauksissa, sillä metsien monikäyttö⁶² nähtiin metsätaloudelle vastakkaisena hoitomallina. Metsähallituksen vuonna 1973 julkaisemassa monikäytön muistiossa vastustettiin uusien suojelualueiden perustamista työryhmän vetäjän, monikäytön

⁶² Ohjekirjeessä tuotiin kirjoittajien mukaan ensimmäisen kerran esille myös termit *luonnonkokonaisuus* ja *ekosysteemi*.

ylitarkastajan Pertti Seiskarin johdolla. Muistiossa ehdotettiin jo olemassa olevien ”rappeutuneiden” kansallispuistojen ”seiskarointia” toisin sanoen passiivisen luonnonsuojelun sijasta aktiivista luonnonsuojelua eli metsien monikäyttöä. Valtion talousmetsiin taas ehdotettiin *päällekkäiskäyttöistä metsätaloutta*, mikä tarkoitti virkistyskäytön sopeuttamista metsätalouteen, ei toisin päin.⁶³

Jo vuonna 1970 oli Suomen luonnonsuojeluliitto jättänyt luonnonsuojeluvuoden 1970 neuvottelukunnalle ensimmäiset esitykset uusista luonnon- ja kansallispuistoista. Virallinen kansallispuistoesitys ja -ohjelma julkaistiin kuitenkin valtiollisen ympäristönsuojeluneuvottelukunnan luonnonsuojelujoukon laatimana toukokuussa 1973. Tässä oli myös Ruunaa, josta Karjalainen uutisoi etusivullaan otsikon *Tilanne nykyisin: Pienvoimaloita ei kannata rakentaa kainalossa*, otsikolla *Ruunaan kosket rauhaan*⁶⁴. Tässä kiteytyykin, kuinka Pohjois-Karjalan Sähkön edelleen ajama ja Lieksan kaupungin kannattama Ruunaan koskien⁶⁵ valjastaminen oli heti vastakkain kansallispuistoesityksen kanssa. Touko-elokuussa 1973 Ruunaan alueesta kirjoitettiin Karjalaisessa yhteensä 36 kertaa, ja yhteensä 14 kertaa aihe nousi lehden etusivulle.

Valtiollinen ympäristönsuojeluhallinto oli vielä 1970-luvulle tullessa hyvin ohut ja hajaantunut. Valtion ylin luonnonsuojeluviranomainen toimi aina vuoteen 1973 saakka Metsätutkimuslaitoksen alaisessa luonnonsuojelutoimistossa. Tämän jälkeen luonnonsuojeluvalvojan toimisto siirrettiin maa- ja metsätalousministeriön *luonnonvarainhoitotoimistoksi*. Vuonna 1973 perustettiin lisäksi sisäasiainministeriöön *ympäristönsuojeluosasto*. Samana vuonna perustettiin myös jokaiseen läänin ensimmäiset *ympäristönsuojelutarkastajan* virat. Ympäristönsuojelutarkastajat toimivat lääninhallituksen alaisuudessa.⁶⁶ Pohjois-Karjalassa ympäristönsuojelutarkastajana aloitti syyskuussa 1973 Suomen luonnonsuojeluliiton toiminnanjohtajan paikalta tehtävään siirtynyt Juha Hämäläinen⁶⁷. Vuoteen 1973 mahtui vielä uuden ulkoilulain voimaantulo elokuussa 1973, jossa säädettiin Metsähallituksen toiveen mukaisesti ulkoilureittien ja leirintäalueiden lisäksi valtion retkeilyalueista⁶⁸.

⁶³ Parpola & Åberg 2009, 338–341.

⁶⁴ Karjalainen 5.5.1973.

⁶⁵ Ruunaan kosket ovat osa Suomen puoleisia Lieksanjoen koskia. Retkeilyalueelle niistä sijoittuu kuusi koskea, retkeilyalueen ulkopuolelle viisi. Joen kahdessa viimeisimmässä koskessa, Pankakoskessa ja Lieksankoskessa ovat Kemijoki-yhtiön voimalaitokset. Näiden koskien jälkeen joki laskee Pieliseen.

⁶⁶ Perttula 2006, 21–25.

⁶⁷ Karjalainen 4.9.1973.

⁶⁸ Parpola, A. & Åberg, V. 2009, 354.

Ensimmäisinä tarkasteluvuosina kansallispuistohanke ei aina tule esille Ruunaan alueesta kirjoitetuissa artikkeleissa, vaan argumentit liittyvät pääasiassa joko koskien rakentamisen puolesta tai sitä vastaan. Voimatalouden ja koskien rakentamisen puolella ovat Pohjois-Karjalan Sähkö oy⁶⁹ ja Lieksan kaupungin päättäjät, jotka tosin ottavat kantaa myös kansallispuiston perustamiseen. Kaupunginvaltuustossa koskien rakentamista vastustavat pääasiassa kansallisen kokoomuksen valtuutetut⁷⁰. Loppuvuodesta 1974 Lieksan apulaiskaupunginjohtaja Aulis Korpelainen toteaa työpaikkoihin vedoten Ruunaan kansallispuiston olevan liikaa⁷¹. Ruunaan koskien suojelijoiksi ilmoittautuu myös Lieksassa sekä Ruunaan koskilla vieraileva kansallisen kokoomuksen kansanedustaja ja puheenjohtaja Harri Holkeri toteamalla, että ”Taloudellista kasvua ilman ympäristötekijöistä huolehtimista tavoittelevat 1970-luvulla enää vain taantumukselliset tahot”⁷². Pohjoiskarjalaisista kansanedustajista koskien rakentamista vastaan on Aune Mänttari (Suomen Kansan Yhtenäisyyden puolue)⁷³ kun taas SDP:n kansanedustaja Uki Voutilainen ajaa koskien valjastamista⁷⁴.

Lieksan kaupunki perustelee koskien rakentamista niin voimataloudella, verotuloilla kuin työpaikoilla. Myös Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton liittohallitus ei ole niin Ruunaan kuin Kolinkaan kansallispuistoajatuksen tukija ja esittää koskien rakentamista⁷⁵. Pohjois-Karjalan maaherran Esa Timosen puheenjohtajana Pielisen-Koitaisten kokonaiskäyttöä tutkiva komitea, minkä alueelle myös Ruunaan vesistö kuuluu, oli perustettu vuonna 1972. Komitean, jonka tehtävänä oli ottaa selvityksessään kantaa alueen luonnonsuojelun, maa- ja metsätalouden, kalastuksen, matkailun, uiton, voimatalouden, teollisuuden ja muun elinkeinotoiminnan tarpeisiin, lausuntoa Ruunaan koskien osalta odotettiin ajanjaksona usealta taholta jo vuoden 1973 aikana⁷⁶. Komitea päättyi kesällä 1974 koeäänestyksessään vastustamaan Ruunaan koskien rakentamista toisin kuin Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto aiemmin toukokuussa hyväksyessään yksimielisesti Pohjois-Karjalan energiahuoltoa koskevan selvityksen⁷⁷.

⁶⁹ Karjalainen 4.12.1979: Pohjois-Karjalan Sähkö (PKS) oli saanut valtioneuvostolta vuokraoikeuden Ruunaan koskiin 1960-luvun alussa, sekä mahdollisuus rakentaa kaksi voimalaitosta.

⁷⁰ Karjalainen 31.7.1973a: ”Lieksan kaupungin mielipide Ruunaan alueesta on, että Ruunaan kosket tulee rakentaa voimatalouden käyttöön luontoon soveltuvasti ja sitä rikkomatta. Edellisestä johtuen Ruunaan kansallispuisto ei voi ulottua koskialueelle.”

⁷¹ Karjalainen 22.10.1974.

⁷² Karjalainen 22.8.1973: ”Ruunaan koskia ei pidä rakentaa.” Harri Holkeri puhui Ruunaan koskien suojelun puolesta myös eduskunnassa (Karjalainen 10.3.1974).

⁷³ Karjalainen 2.10.1974a.

⁷⁴ Karjalainen 30.1.1974.

⁷⁵ Karjalainen 7.7.1973: ”Kosket on ainakin rakennettava, ja ellei näin tapahdu, harkitaan asiaa uudelleen.”

⁷⁶ Karjalainen 14.3.1973.

⁷⁷ Karjalainen 4.-5.6.1974; Karjalainen 23.5.1974.

Timosen mukaan ”Ruunaa olisi ollut Pohjois-Karjalan Sähkön Sampo”, jos se olisi rakennettu vuonna 1968, ja hänen mukaansa ”aika on kiitänyt Ruunaan ohi”⁷⁸. Seutukaavaliiton virkistysalueita koskeva selvitys, jossa myös Ruunaa on retkeilyalueena mukana, oli valmistunut jo kesäkuussa 1974⁷⁹. Metsähallituksen kanta kansallispuistoesitykseen oli vielä elokuussa 1973 käsittelyssä⁸⁰. Virallista Metsähallituksen kantaa koskiasiaan Karjalainen ei juuri tuo tarkastelujaksolla esille, mutta Metsähallituksen paikallisten, maakunnallisten ja valtiollisten edustajien näkökulmia Ruunaan alueesta ja sen käytöstä Karjalaisesta löytyy. Myöhemmin syksyllä 1974 maaherra Esa Timosen, seutukaavaliiton, Metsähallituksen ja Lieksan kaupungin edustajien kansallispuistokomitean neuvottelukokouksessa Lieksan Patvinsuon rajakenraalin kämpällä, Metsähallituksen Lieksan hoitoalueen aluemetsänhoitaja vastustaa kansallispuistohanketta, tuoden esille Lieksan kaupungille puiston perustamisesta aiheutuneet verotulojen menetykset⁸¹. Samaisessa tilaisuudessa kansallispuistokomitean puheenjohtaja C.O. Tallgren toteaa, että ”on todella harkittava vakavasti Ruunaan kansallispuiston perustamista siinä laajuudessa kuin on esitetty”, mutta ilmoittaa kuitenkin hyväksyvän koskialueen varovaisen hoidon⁸².

Lieksan matkailutoimijat haluavat koskien säilyvän rakentamattomina⁸³. Matkailutoimijat tuovat esille Ruunaan koskien luonteen kansallisena omaisuutena sekä alueen säilyttämisen tuleville sukupolville, mitä mieltä olivat myös lieksalaiset kirjoittajaseminaariin osallistujat⁸⁴. Koskien rakentamattomuutta matkailua ajatellen tukee myös Pohjois-Karjalan maakuntaliitto vaatien valtiolta taloudellista tukea matkailun kehittämiseen⁸⁵. Lieksan luonnonystävät ja paikallinen luontoaktiivi, biologi ja maantiedon- ja biologianopettaja Esko Lappi tuo esille koskien rakentamisen aiheuttaman tekojärven ympäristövaikutuksia, ja kannattaa Ruunaan suojelua⁸⁶. Ruunaanjärven takaisen alueen pienehköt hakkuut sovinnollisena esiintyvä Esko Lappi kokee mahdollisina, vaikka kannattaakin alueelle jopa luonnonpuistoa⁸⁷. Koskien rakentamista vastustavat niin Pohjois-Karjalan luonnonystävät kuin Suomen luonnonsuojeluliitto, joka tuo esille myös voimalaitosten toteuduttua paikallisten asukkaiden

⁷⁸ Karjalainen 31.8.1974.

⁷⁹ Karjalainen 15.6.1974.

⁸⁰ Karjalainen 24.8.1973.

⁸¹ Karjalainen 22.10.1974.

⁸² Karjalainen 23.10.1974.

⁸³ Karjalainen 26.1.1973a.

⁸⁴ Karjalainen 31.7.1973b: Brahean kriivarit: ”Älkää rakentako Ruunaan koskia”.

⁸⁵ Karjalainen 17.9.1974.

⁸⁶ Karjalainen 26.1.1973b; 27.2.1973; 11.6.1974.

⁸⁷ Karjalainen 26.2.1973.

elämänolojen ”murskaamisen”⁸⁸. Pohjois-Karjalan ympäristönsuojelutarkastaja Juha Hämäläinen kirjoittaa laajassa Karjalaisen 100-vuotiskirjoituksessaan Pohjois-Karjalan luonnonsuojelualueiden merkityksestä ja pitää Ruunaan alueen alkuperäisen luonnon ja erityisen erämaaeläimistön suojelun kannalta tärkeänä, että kansallispuistoesitys toteutuisi siinä laajuudessa, että luonnontilaisuuden säilyminen olisi turvattu⁸⁹.

Ympäristönsuojeluneuvottelukunnan pääsihteeri Ilppo Kangas pitää Ruunaan koskia suojelun kannalta tärkeimpinä koskina kuten myös Luonto-Liitto⁹⁰. Limnologi Marketta Ahtiainen vaatii Pohjois-Karjalan vesien käytön kokonaissuunnitelman osaraportissa erityistä rannansuojelulakia myös Ruunaan koskien alueelle⁹¹. Myös Kotiseutuliitto ja Pohjois-Karjalan Kalamiespiiri paheksuvat Lieksan kaupungin suunnitelmia Ruunaan koskien rakentamisesta⁹².

Uittoyhdistys vetoaa tukkilaisromantiikan säilymiseen, mutta nippu-uittoon siirtymiseen vedoten kannattaa koskien valjastamista⁹³. Ennen kuin virallinen kansallissuojelutoimikunnan esitys julkaistaan 5.5.1973, ilmaisee eräs yleisöpalstalla kirjoittava Ruunaanjärven takaisen alueen suojelun olevan ”murheellista”⁹⁴, toisen mielestä kansallispuisto voitaisiin taas perustaa, vaikka aluetta ei rauhoitettaisi ja vanhat puut hakattaisiinkin alueelta⁹⁵. Osa mielipiteensä ilmaiseista kannattaa myös kansallispuistohanketta⁹⁶, useimmat uskoivat lisäksi pikemminkin matkailun kuin voimalaitoshankkeen työllistävään vaikutukseen⁹⁷, eivätkä usko sähköntuotannon hyötyyn alueella⁹⁸. Ruunaan puolustajiin liittyvät myös amerikansuomalaiset luonnonsuojelun ystävät⁹⁹ sekä Simpauttaja Lieksassa kuvatussa elokuvassa Simpauttaja, näyttelevä Ahti Kuoppala¹⁰⁰. Kannanotoissa ehdotetaan myös harkintaa ja kokonaistutkimuksia koskien rakentamisesta, ennen päätöksiä¹⁰¹. Koko tutkimusajanjaksolla Karjalaisessa Ruunaan koskien ja luonnon puolesta kirjoittaa kriittisiä havaintoja kahdeksan kertaa myös henkilö nimeltä Olli Ahlholm

⁸⁸ Karjalainen 16.5.1973a-b; Karjalainen 30.11.1973.

⁸⁹ Karjalainen 2.10.1974b.

⁹⁰ Karjalainen 1.2.1974; 17.3.1974.

⁹¹ Karjalainen 14.5.1974.

⁹² Karjalainen 2.9.1973; Karjalainen 5.3.1974.

⁹³ Karjalainen 26.1.1973a.

⁹⁴ Karjalainen 27.1.1973: Toiset iloitsivat, me surimme, kirjoittaa nimimerkki Asioita seurannut Lieksasta.

⁹⁵ Karjalainen 2.8.1973: Reino Vallius, lomailija, Vuonisjärvi, Alavasi.

⁹⁶ Karjalainen 29.4.1973: Lieksan Liepeillä -palstalla kirjoittanut ”Rebe” oli vielä tässä vaiheessa kansallispuiston kannalla.

⁹⁷ mm. Arne Purola, Karjalainen 3.5.1973.

⁹⁸ Karjalainen 2.8.1973: Ruunaan kuuma peruna, Toivo Pirhonen.

⁹⁹ Karjalainen 14.8.1973.

¹⁰⁰ Karjalainen 12.7.1974.

¹⁰¹ Karjalainen 26.7.1973: Martti Saarelainen, Lamminkylä, Lieksa ja 14.9.1973: Suomen Urheilukalastajien Liitto.

¹⁰². Joku taas ehdottaa Ruunaaseen Itävallan esimerkin mukaista *virkestyskylää*¹⁰³ ja toinen *luontovuota*, tietynlaista ekologista viherkäytävää¹⁰⁴. Ruunaalaistenkin mielipidettä kysytään. Osalle Karjalaisen toimittajan haastattelemille ruunaalaisille Ruunaanjärven takaisen alueen rauhoittamisella ei ole suurta merkitystä, mutta joku kokee, että maltillisia hakkuita tuli saada suorittaa työpaikkojen säilymisen vuoksi. Haastatellut tuovat esille myös kalastuksen ja metsästyksen tärkeyden, sillä toisin kuin nykyinen Ruunaan retkeilyalue, Ruunaanjärven takainen alue oli haastateltavien lähiluontoa¹⁰⁵. Lieksassa kiertää myös nimilistä Ruunaan alueen säilyttämiseksi luonnontilassa, jota Lieksan kaupunginjohtaja paheksuu epäluottamuksen osoituksena kaupungin luottamushenkilöitä kohtaan¹⁰⁶.

Vuosien 1973–1974 aikana sanomalehti Karjalainen ottaa pääkirjoituksissaan kantaa Ruunaan alueeseen 11 kertaa. Karjalainen profiloituukin koko tarkastelujakson aikana avoimesti Ruunaan koskien suojelun puolustajaksi, kansallispuistoesityksiin lehti ei niinkään ota kantaa. Myös muita lehtiä siteeratessaan Karjalainen tuo usein esille koskien rakentamista vastustavia kirjoituksia¹⁰⁷. Kahden vuoden ajanjakso päättyy Karjalaisen joulukuiseen pääkirjoitukseen otsikolla ”Edistyksen voitto”, jolla lehti viittaa Pielisen-Koitaajoen lopulliseen päätökseen suosittaa koskien säilyttämistä: ”*Edistys on voittanut vanhoillisuuden, kaukonäköisyys lyhytnäköisyyden*”.¹⁰⁸

¹⁰² Karjalainen 12.6.1974: Tämä oli hänen ensimmäinen kirjoituksensa ja viimeisin 7.9.1982.

¹⁰³ Karjalainen 28.1.1973: Entä kävisikö virkestyskylä.

¹⁰⁴ Karjalainen 27.2.1973.

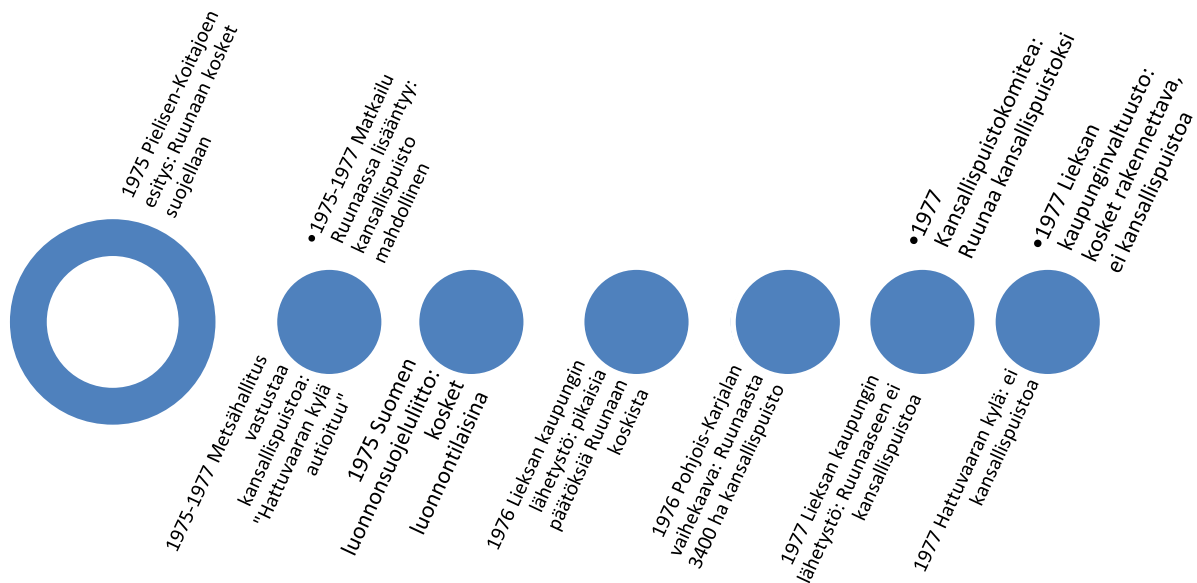
¹⁰⁵ Karjalainen 26.1.1973.

¹⁰⁶ Karjalainen 11.7.1973.

¹⁰⁷ Karjalainen 9.5.1973: Savon Sanomien pakinoitsija Turkka ”Energiapulaa ei ratkaista pieniä koskia rakentamalla.”; 3.11.1973: Rakennusteollisuus: ”Antaa kohista”.

¹⁰⁸ Karjalainen 21.12.1974.

2.2 Kansallispuistoesitys ja esityksen vastustus (1975–1977)

Kuva 6. Päätapahtumat ajanjaksolla 1975–1977.

Vuoden 1975 Karjalainen avaa selvittämällä Suomen Akatemian kansallispuistotyöryhmän työtä, jota johtaa valtion luonnonsuojelunvalvoja Pekka Borg. Artikkelissa selvitetään, miten Ruunaan kävijämääriä pyrittäisiin rajaamaan 10000 henkilöön vuodessa ja alue työllistäisi metsänhoito, valvonta- ja palvelutehtävissä. Borgin mukaan kalastaminen olisi Ruunaan kansallispuistossa mahdollista, mutta metsästäminen ei.¹⁰⁹

Helmikuussa 1975 Karjalainen uutisoi Pielisen-Koitajoen komitean mietinnön olevan valmis. Komitea asettuu Ruunaan koskien rakentamatta jättämisen kannalle pitäen Ruunaan koskia ”Etelä-Suomen suurimpina vielä rakentamatta olevina koskina ja luonnonsuojelun kannalta näin ollen varsin ainutlaatuisena suojelukohteena”. Koskien rakentamisen puolesta äänestävät Pohjois-Karjalan maaherra Esa Timonen, vesihallituksen pääjohtaja Simo Jaatinen, maa- ja metsätalousministeriön ylijohtaja Tapio Korpela sekä kansanedustaja, Lieksan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Uki Voutilainen. Voimalaitosten rakentamisen puolesta äänestäneet perustelevat kantaansa sillä, ettei Ruunaan koskilla ole ”mainittavaa matkailullista merkitystä”. Komitean ehdotukseen liittyy myös luonnonsuojelualueen muodostaminen Ruunaanjärven takaiselle alueelle tutkimusalueineen. Ruunaan koskien alueelle esitetään valtion retkeilyaluetta sen vähäisemmän suojelutarpeen vuoksi. Karjalainen kiittelee heti

¹⁰⁹ Karjalainen 20.1.1975.

pääkirjoituksessaan komiteaa ”oikeasta ratkaisusta” perustellen koskien voimatalouden olevan ”häviävän pieni”.¹¹⁰

Metsähallituksen mielestä kansallispuisto vaikuttaisi negatiivisesti työllisyyteen ja Lieksan kaupungin verotuloihin ja metsätuloihin. Lieksan kaupunki on valtuuston päätöksellä edelleen koskien rakentamisen puolella ja kansallispuistosuunnitelmia vastaan. Ruunaalaisen autoilijan ja valtuutetun (SDP) Uuras Oinosen mukaan ruunaalaiset suhtautuvat ”koskista käytyyn keskusteluun tynesti” koska ”eiväthän ne kylän asukkaiden mielipiteet siinä paljon paina.”

¹¹¹ Ruunaassa pelättiin tekojärven olevan arvaamaton, ja toiveena oli, että ”Parempi kun antavat koskien olla rauhassa”.¹¹² Tarkastelujaksolla Karjalainen kirjoittaa enemmän Ruunaanjärven takaisen alueen peuratilanteesta kuin ruunaalaisista.¹¹³

Maaliskuussa 1975 Karjalainen kertoo kokoomuksen puheenjohtaja Harri Holkerin hiihdelleen Ruunaassa¹¹⁴. Huhtikuussa Karjalaisesta saa lukea Pohjois-Karjalan kokoomuksen maakuntapoliittisen ohjelman mukaisista ympäristönsuojelun tavoitteista. Ohjelma ottaa kantaa myös Ruunaan koskiin: ”Vielä rakentamattomat Ruunaan kosket on säilytettävä luonnontilaisina tuleville sukupolville.”¹¹⁵ Harri Holkeri vieraillee Lieksassa uudemman kerran maaliskuussa 1976 ja saa mukaansa Lieksan Kansallisseuran kirjelmän, jossa vaaditaan Ruunaan koskialueen hyödyntämistä virkistys- ja retkeilykäyttöön rakentamisen sijasta¹¹⁶. Toukokuussa 1975 Lieksan kaupunginhallitus esittää lausuntonaan Pielisen-Koitajoen komitean mietintöön Ruunaan luonnonsuojelun alueen rajaamista Ruunaanjärven takaiselle ns. ”peura-alueelle” ja vaatii luonnonsuojelusta kompensationsa mm. Ruunaan Naarajoen sillan rakentamista, Ruunaan koskille johtavien teiden rakentamista ja niiden ottamista valtiolle. Tätä tukee myös Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton liittohallitus. Lieksan kaupunginvaltuusto kannattaa edelleen, kokoomuksen ryhmää lukuun ottamatta, Ruunaan koskien rakentamista.¹¹⁷ Koskien rakentamisen kannalla on edelleen myös Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto¹¹⁸ sekä Pohjois-Karjalan maataloustuottajat¹¹⁹.

¹¹⁰ Karjalainen 6.2.1975a-d.

¹¹¹ Karjalainen 7.2.1975a.

¹¹² Karjalainen 13.2.1975a.

¹¹³ Karjalainen mm. 7.2.1975b-13.2.1975b.

¹¹⁴ Karjalainen 6.3.1975.

¹¹⁵ Karjalainen 20.4.1975.

¹¹⁶ Karjalainen 29.3.1976.

¹¹⁷ Karjalainen 6.5.1975; 8.5.1975; 28.5.1975.

¹¹⁸ Karjalainen 11.6.1975.

¹¹⁹ Karjalainen 17.9.1975.

Matkailu nousee yhä vahvemmin esille kesän 1975 aikana ja sen jälkeen. Syyskuussa todetaan ”lomakesän olleen vilkas”, lossinkuljettajan mukaan Ruunaassa olisi vierailut noin 6000–8000 matkailijaa ¹²⁰. Vaikka Lieksan kaupunki on edelleen koskien rakentamisen puolella, esittää Lieksan kaupungin matkailulautakunta helmikuussa 1976 Metsähallitukselle yhteistyötä Ruunaan koskien virkistys- ja matkailukäyttöön ottamisessa. Matkailulautakunnan puheenjohtaja Kalevi Makkonen ei näe myöskään kansallispuistosuunnitelmia ”ristiriidassa alueen matkailu- ja virkistyskäytön kanssa”. Kesäkuussa 1976 alkaa Lieksan matkailulautakunta puheenjohtaja, koskenlaskuyrittäjä Kalevi Makkosen johdolla tarjota koskenlaskuretkiä ja Karjalainen julkaisee kesän mittaan useita koskenlaskuun liittyviä artikkeleita ja yleisönosastokirjoituksia ¹²¹. Lokakuussa 1976 todetaan Lieksan olleen edelleen ykkössijalla Pohjois-Karjalan maakunnan matkailukaupungeista majoitusvuorokausissa mitattuna (45 000). ¹²²

Metsähallituksen aluemetsänhoitaja Sakari Airaksinen perustelee vuonna 1975 ensimmäisen kerran mahdollisen Ruunaan kansallispuiston johtavan Ruunaan naapurikylän Hattuvaaran autoioitumiseen, ja toteaa, että vähintään ennen kansallispuiston perustamista metsät on käsiteltävä ¹²³. Syyskuussa Metsähallituksen metsänhoitaja Tuure Lehväsaho tuo esille ministeriölle valmisteilla olevan esityksen retkeilyalueista ja toteaa, että ”Pohjois-Karjalasta niitä ei ole kuitenkaan ehdolla yhtään” ¹²⁴. Kesäkuussa 1976 Metsähallitus odottaa yhä kansallispuistokomitean mietintöä, mutta metsien moninaiskäytön työryhmän vieraillessa Ruunaassa, Ruunaan koskialuetta esitetään virkistys- ja retkeilykäyttöön ja todetaan uudelleen, kuinka kansallispuiston perustaminen ”heikentäisi Lieksan työllisyyttä ja voisi autoittaa Hatunkylän” ¹²⁵ Ruunaan koskilla kalastajat syyttävät Metsähallitusta ahneeksi kalastuslupamaksujen suhteen ¹²⁶. Syyskuussa 1975 Suomen Luonnonsuojeluliitto antaa Pielisen-Koitaajoen aluekomitean mietintöön lausunnon, jossa Ruunaan koskien säilyttäminen luonnontilaisina on valtakunnallinen tavoite, eikä asiaa tulisi käsitellä ainoastaan maakunnallisena kysymyksenä ¹²⁷. Kokoomuksen kansanedustajaehdokka Kirsti Mannelin, toteaa Luonnonsuojeluliiton kannan olevan myös kokoomuksen kanta ¹²⁸.

¹²⁰ Karjalainen 22.7.1975; 26.8.1975; 6.9.1975.

¹²¹ Karjalainen 23.6.1976a-b; 29.6.1976; 30.6.1976; 14.7.1976; 27.8.1976.

¹²² Karjalainen 9.10.1976.

¹²³ Karjalainen 14.6.1975.

¹²⁴ Karjalainen 19.9.1975.

¹²⁵ Karjalainen 4.6.1976.

¹²⁶ Karjalainen 17.7.1975.

¹²⁷ Karjalainen 9.9.1975.

¹²⁸ Karjalainen 11.9.1975.

Vuoden 1976 alusta Lieksan kaupungin työllisyyslähetystö marssii Helsinkiin ja käy maa- ja metsätalousministeriössä vaatimassa pikaista käsittelyä Ruunaan koskien rakentamisesta ¹²⁹.

Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton käsiteltyä syyskuussa 1976 Suomen Akatemian rahoittaman kansallispuistotyöryhmän esityksen kansallispuistoista, liittohallitus esittää Ruunaan osalta luonnonsuojelualueiden rajaamista Ruunaanjärven takaisille alueille ¹³⁰. Pohjois-Karjalan vaihekaavassa ehdotetaan marraskuussa 1976 Ruunaasta 3400 hehtaaria kansallispuistoksi, jota Metsähallitus vastustaa taloudellisiin syihin vedoten. ¹³¹

Päästään vuoden 1977 puoliväliin ennen kuin Karjalainen uutisoi: ”Komitealla mittavat suunnitelmat: Koli, Ruunaa ja Patvinsuo kansallispuistoiksi”. Ruunaan kansallispuistoksi esitetään 9350 hehtaarin laajuista aluetta, joista koskireittiä esitetään säilytettäväksi rakentamattomana ja maisemaltaan luonnonmukaisena ja Ruunaanjärven takaista erämaa-aluetta luonnontilaisena. 42 suunnitellusta uudesta kansallispuistosta Ruunaa olisi mukana ensimmäisessä toteutusvaiheessa perustettavaksi vuoteen 1982 mennessä. Kansallis- ja luonnonpuistojen hoitajaksi ja hallinnoijaksi esitetään Metsähallitusta, jonne myös esitetään perustettavaksi erillinen luonnonsuojelusta vastaava osasto. Karjalainen kirjoittaa Ruunaan kansallispuistohankkeen olevan ”ankarin isku” Lieksalle ja ”vakava uhka” Hattuvaaran kylän olemassaololle. ¹³² Syyskuussa 1977 Lieksan kaupunki valmistelee kansallispuistokomitealle lausunnon, jossa Ruunaaseen ei tulisi lainkaan perustaa kansallispuistoa ¹³³.

Lokakuussa Lieksasta lähtee kansallispuistoa vastustava lähetystö Helsinkiin ¹³⁴. Vuoden 1977 loppupuolella myös Pohjois-Karjalan kansanedustajat kutsutaan Lieksan kaupungin evästettäväksi. Lieksan kaupungin viesti on kuinka ”Metsävaltaiselle Lieksalle kansallispuistot olisivat totaalinen tuho”. Paikalla ollut Metsähallituksen edustaja, aluemetsänhoitaja Sakari Airaksinen yhdessä hattuvaaralaisen valtuutetun Erkki Turusen kanssa tuo jälleen esille Hattuvaaran kylän tilanteen kansallispuistojen toteutuessa. Myös koskien osalta toivotaan pikaista päätöstä. ¹³⁵ Maakunnassa vierailleelle työministeri Aarvo Aallolle esitellään lisäksi koskien rakentamisen positiivisia työllisyysvaikutuksia ¹³⁶. Juuri

¹²⁹ Karjalainen 30.1.1976.

¹³⁰ Karjalainen 2.9.1976

¹³¹ Karjalainen 16.11.1976.

¹³² Karjalainen 21.6.1977a.

¹³³ Karjalainen 13.9.1977.

¹³⁴ Karjalainen 18.10.1977.

¹³⁵ Karjalainen 22.11.1977a-b.

¹³⁶ Karjalainen 29.11.1977.

ennen joulua Lieksan kaupunginvaltuusto äänestää jälleen Ruunaan koskien rakentamisen puolesta ja kansallispuistoa vastaan työllisyysnäkökulmiin vedoten. Siitäkin huolimatta, että valtuuston kokouksessa kokoomusedustaja Esko Boxberg esittelee koskien valjastamiseen liittyvän tekoaltaan aiheuttamia vesistö- ja metsätuhoja, jotka vaikeuttaisivat myös matkailua¹³⁷.

Metsähallituksen Lieksan hoitoalueen aluemetsänhoitaja Sakari Airaksinen näkee kansallispuistot ”kuolin iskuna” Hattuvaaran kylälle. Airaksinen kertoo Metsähallituksen suunnitelleen Ruunaanjärven rantojen ja Lieksanjokivarsien ottamista tehostetun maisemanhoidon piiriin, myös Ruunaanjärven takaiselle alueelle Metsähallituksella on metsänhakkuusuunnitelmat jo tehty. Hattuvaaralaiset metsurit maanviljelijä ja kaupunginhallituksen sekä valtuuston jäsen Erkki Turusen (kesk.) johdolla näkevät esityksen ”raskaana iskuna” kun taas ruunaalaisen maanviljelijä Esa Pyykön mielestä kansallispuiston perustamisessa on ”itua”, vaikka työpaikat voivatkin vähetä. Lieksan työvoimatoimistossa kansallispuistojen nähdään vaikeuttavan entisestään Lieksan vaikeaa työtilannetta.¹³⁸ Pohjois-Karjalan Maakuntaliiton, Pohjois-Karjalan läänin kaavoitus- ja rakennustoimien edustajat pitävät myös kansallispuistosuunnitelmia ylimitoitettuina¹³⁹. Maakuntaliiton mukaan ”Hyvin hoidetut metsät sopivat erinomaisesti Pohjois-Karjalan luontoon”, ja liitto esittääkin ainoastaan Ruunaanjärven takaista aluetta kansallispuistoksi.¹⁴⁰

Kansallispuistoesitykset aiheuttava laajemminkin levottomuutta, sillä apulaisluonnonsuojeluvalvoja Antti Haapanen maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoitotoimistosta lupaa lyhennelmää ja esitelehtisiä perustamismenettelyineen ja korvauskysymyksineen kansallispuistokomitean mietinnöstä. Ruunaan alueesta Haapanen toteaa toimiessaan aiemmin Pielisen-Koitaajoen aluekomitean jäsenenä esittäneensä Ruunaaseen kansallispuistoa lievempää rauhoitusmuotoa eli retkeilyaluetta.¹⁴¹ Marraskuussa 1977 Karjalaisessa on laaja artikkeli, jossa tutkijat avaavat kansallispuisto- ja luonnonpuistokäsitteitä. Myös Pohjois-Karjalan seutukaavaliitossa ”aluevaraukset tuomitaan suhteellisen jyrkästi” ja suunnitelmien katsotaan olevan liian Helsinki-keskeisiä.¹⁴² Pohjois-Karjalan lääninhallituksen kansallispuistokomitea taas esittää kansallispuistoa ainoastaan Ruunaan järvien takana olevalle alueelle. Joensuun korkeakoulu taas suosittaa

¹³⁷ Karjalainen 20.12.1977.

¹³⁸ Karjalainen 22.6.1977; 24.6.1977.

¹³⁹ Karjalainen 23.8.1977.

¹⁴⁰ Karjalainen 20.10.1977.

¹⁴¹ Karjalainen 24.8.1977.

¹⁴² Karjalainen 10.9.1977.

kansallispuiston perustamista, ja esittää lisäksi harkittavaksi uiton lopettamista koskialueella¹⁴³. Luonnonsuojelijoiden kannat kansallispuistoesityksiin tulevat ensimmäisen kerran esille marraskuussa 1977, jolloin Suomen luonnonsuojeluliitto kritisoi laskelmia, joissa perustettavat kansallispuistot vaikuttaisivat merkittävän heikentävästi alueiden työllisyystilanteeseen¹⁴⁴.

Myös suojeleusityöryhmän mietintö valmistuu heinäkuussa 1977. Mietinnössä esitetään Lieksanjoen-Ruunaan alueen järviä ja koskia erityissuojelukohteiksi. Työryhmä perustelee Ruunaan alkuperäisen erämaaluonnon ja -eläimistön säilymistä sekä alueen retkeilyn ja virkistykseen, mutta myös tutkimuksen kannalta ”erittäin arvokkaana”¹⁴⁵. Vesihallitus, joka on aiemmin ollut koskien rakentamisen puolella, ellei Ruunaan luonnonsuojelualue toteudu, joutuu sekä vesistöjä koskevan mietinnön, että kansallispuistoja koskevan mietinnön pohjalta, tarkastelemaan asiaa uudelleen¹⁴⁶. Lieksan matkailutoimikunnan puheenjohtaja, yrittäjä Kalevi Makkonen ilmoittaa, että koskenlaskuun kesälle 1977 on panostettu edellisvuotta enemmän niin kaluston kuin palvelupakettien muodossa. Puolustusvoimain komentaja, kenraali Lauri Sutela iloitsee elokuussa kosket laskettuaan koskien säilymisestä rakentamattomina¹⁴⁷. Matkailutoimijat ilmoittavat Ruunaan kävijämäärien nousseen huomattavasti kesän 1977 aikana vuoteen 1976 verrattuna: lähes 700 henkilön ilmoitetaan laskeneen kosket kuluneen vuoden aikana¹⁴⁸.

Marraskuussa 1977 Karjalainen uutisoi, kuinka ”Ruunaan kosket ovat jälleen nousemassa puheenaiheeksi Lieksassa”¹⁴⁹, ja ehkä tästä suvantovaiheesta johtuen, lehti ei koko vuonna kirjoittanut Ruunaan alueesta pääkirjoituksissaan. Karjalaisen pääkirjoitukset käsittelivät Ruunaata vuosina 1975–1977 neljä kertaa, joista vuonna 1976 vain kerran ja vuonna 1977 ei kertaakaan.

¹⁴³ Karjalainen 13.10.1977.

¹⁴⁴ Karjalainen 21.11.1977.

¹⁴⁵ Karjalainen 21.7.1977; 22.7.1977.

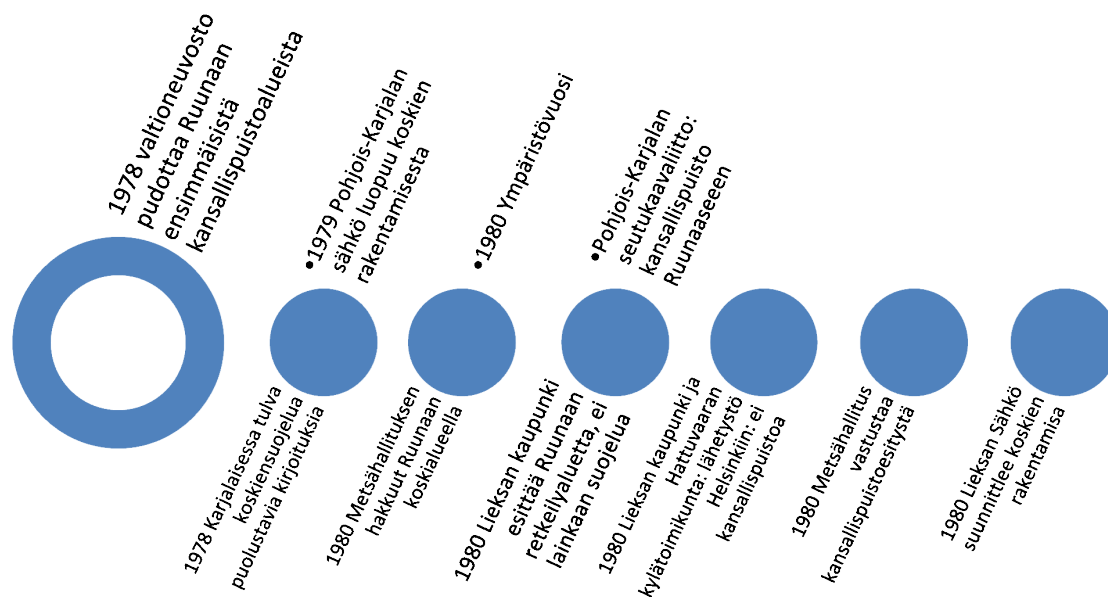
¹⁴⁶ Karjalainen 18.11.1977.

¹⁴⁷ Karjalainen 20.5.1977: ”Siellä on kalastussafaria, joka kestää vuorokauden, puolenpäivän koskiretkiä, päivä virran vietävänä ja kesäyö koskineidon kupeessa.”; 12.8.1977.

¹⁴⁸ Karjalainen 3.9.1977.

¹⁴⁹ Karjalainen 22.11.1977.

2.3 Rakentamisvaatimukset ja kompromissin hakeminen (1978–1980)

Kuva 7. Päätapahtumat ajanjaksolla 1978–1980.

Heti vuoden 1978 vaihtumisen jälkeen, Karjalaisen pääotsikko kuuluu ”Ruunaan kosket taas vaarassa”¹⁵⁰. Yhdeksän kuukauden aikana vuonna 1978 Karjalainen nostaa Ruunaan pääkirjotusaiheeksi jopa seitsemän kertaa. Vuodesta 1978 tulee muutenkin kaikki artikkelit huomioiden koko tutkielma-ajanjakson kolmanneksi vilkkain Ruunaa-aiheisen kirjoittelun vuosi (N50). Mieliidekirjoitusten osalta taas vuoden 1973 (N18) jälkeen selvästi toiseksi vilkkain vuosi (N12)¹⁵¹.

Mieliidekeskustelun Ruunaan koskista avaa Joensuun Korkeakoulun rehtori Heikki Kirkinen, joka Joensuun korkeakoulun biologian ja kemian laitoksen harjannostajaisissa kannattaa tutkimusta siitä, kannattaako koskien rakentaminen vai ei¹⁵². Hyvin miesvoittoisesta tutkielma-aineistosta poiketen, Kirkinen avausta kommentoi nainen, nimimerkki ”Kahden lapsen äiti”, joka vertaa Ruunaan koskien rakentamista ”siirtomaavallan riistoajaksi”¹⁵³. Rakentamatta jättämisen puolesta ja työllisyysnäkökohtia kritisoiden kirjoittaa myös nimimerkki ”Sitä mitä ei ole, ei osaa kaivatakaan”¹⁵⁴. Lieksan luonnonystävät kirjoittaa koskien rakentamatta jättämisen olevan puhtaasti luonnonsuojelullinen, tuoden

¹⁵⁰ Karjalainen 28.1.1978.

¹⁵¹ Kts. s. 20, kaavio 3.

¹⁵² Karjalainen 28.1.1978; 31.1.1978.

¹⁵³ Karjalainen 1.2.1978. ”Herrat harjannostajaiset”.

¹⁵⁴ Karjalainen 2.2.1978.

esille myös, ettei Ruunaan koskilla ole energiataloudellisesti merkitystä ¹⁵⁵. Joensuun korkeakoulun biologisen laitoksen henkilökunnan kannan koskien säilyttämisen puolesta tuo esille laitoksen vt. professori Heikki Hyvärinen ¹⁵⁶. Karjalainen ilmoittaa lopulta 22.2.1978 lehdessä, kuinka koskien suojelua puoltavia kirjoituksia on tullut niin runsaasti, ettei lehden mielipidepalsta riitä niiden julkaisemiseen, ja tekee toimituksellisen ratkaisun ”julkaista välillä muutamia sisällöltään painavampiin kuuluva kirjoitus omana kokonaisuutenaan”. Samaisessa lehdessä puheenvuoron saavat Suomen luonnonsuojeluliiton toiminnanjohtaja Esko Joutsamo, joukko Joensuun korkeakoulun biologian laitoksen ja Karjalan Tutkimuslaitoksen ekologian osaston henkilökuntaa, Joensuun korkeakoulun rehtori Heikki Kirkinen ja säännöllisesti Karjalaiseen kirjoittava Olli Ahlholm. Kuten aiemmissa koskien rakentamatta jättämistä kannattavissa kirjoituksissa, näissäkin kritisoidaan niin työllisyysvaikutuslaskelmia kuin rakentamisesta aiheutuvia ympäristöhaittoja, tosin Kirkinen pysyy edelleen kannassaan löytää koskien osalta niin maakunnan kuin koko Suomen osalta paras ratkaisu. Seuraavien päivien lehdissä mielipidekirjoituksia on vielä kaksi.

Helmikuun lopussa valtioneuvosto päättää 17 uuden kansallispuiston perustamisesta ja pudottaa Ruunaan suojelualueista. Karjalaisen pääkirjoitus ”Hallitus ajoi Ruunaan koskien kiville” kirjoittaa valtioneuvoston päätöksen perustuvan useisiin vastakkaisiin mielipiteisiin Ruunaan koskien käytöstä. ¹⁵⁷ Päätöksen jälkeen Ruunaan suojelun puolesta kirjoittavien mielipidekirjoitusten määrä taas nousee: kahden viikon aikana mielipiteensä saavat esille niin nimimerkki ”Luonnontuhoa ja työttömyyttä murehtiva”, Suomen luonnonsuojeluliitto, Jouko Puhakka ja ”Valjaita juokseva”, Oulun kaupungin yritysasiamies Yrjö Rantala ja lisäksi joukko Pohjois-Karjalan luonnonystäväistä laajalla kirjoituksellaan ”Jos Ruunaa rakennetaan tekoaltaiden haittavaikutus yli 3000 ha” ¹⁵⁸.

Maaliskuussa Karjalainen jatkaa vielä tuomalla myös esiin niin Pohjois-Kalamiespiirin kuin Savo-Karjalan Luontopiirin kannanottoja koskien suojelusta, sekä Suomen Luonnonsuojeluliiton vetoamuksen valtioneuvostolle Ruunaan koskien rakentamisesta luopumisesta. Esille nostetaan niin Pohjois-Karjalan matkailun kantaa ottamattomuus koskiasiaan kuin Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton koskienrakentamisvastustus, ja myös se kuinka maa- ja metsätalousministeriö on antanut Metsähallitukselle valtuutuksen päättää

¹⁵⁵ Karjalainen 19.2.1978.

¹⁵⁶ Karjalainen 21.2.1978.

¹⁵⁷ Karjalainen 25.2.1978; 26.2.1978.

¹⁵⁸ Karjalainen 1.3.1978; 4.3.1978; 5.3.1978; 7.3.1978; 10.3.1978; 12.3.1978.

suojelemattomaksi jääneiden alueidensa rauhoitusten voimassaolon jatkumisesta ¹⁵⁹. Helmimaaliskuussa 1978 Karjalaisessa onkin Ruunaa-aiheisia artikkeleita ja kannanottoja eniten koko tarkastelujakson aikana ¹⁶⁰.

Etusivun uutisiksi Ruunaa päätyy kevään ja samalla koko vuoden aikana viisi kertaa. Niistä neljännessä Karjalainen uutisoi Ruunaan koskien jäävän vapaiksi, koska Pohjois-Karjalan lääninhallitus on Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton liittohallituksen kantaa mukaillen ottanut rakentamiselle kielteisen kannan ja esittää tilalle korvaavia investointeja. Korvaavat investoinnit eivät kuitenkaan Karjalaisen mukaan ole Lieksalle riittäviä eivätkä ”vaihtoehto Ruunaalle”, toisin kuin Karjalaisen mielestä, jonka pääkirjoituksen otsikkona on ”Lääninhallituksen viisas päätös”. ¹⁶¹ Myöhemmin myös kauppa- ja teollisuusministeriö esittää rakentamatta jättämistä, jota Karjalaisen pääkirjoitus kommentoi jälleen otsikolla ”Ruunaa Rauhaan” ¹⁶². Ei siksi tule yllätyksenä, kun toukokuussa Pohjois-Karjalan Luonnonystävät myöntää Karjalaisen päätoimittaja Seppo Vennolle mitalin tunnustuksena lehden pyrkimyksistä säilyttää Lieksan Ruunaan kosket vapaina ¹⁶³. Kesä 1978 on kirjoitusten osalta hiljainen. Syksyllä Karjalainen uutisoi kuinka Lieksan luottamushenkilöiden kesäretki suuntautuu Ruunaaseen ja, että moni luottamushenkilö käy ensimmäistä kertaa Ruunaan koskilla ¹⁶⁴. Myös Lieksan matkailukesä on ollut Ruunaan koskien osalta ennätyksellinen: ”koskenlasku- ja eräretkille on osallistunut pitkälti toista tuhatta henkilöä” ¹⁶⁵.

Vuosi 1979 alkaa hiljaisena. Ruunaa ei nouse Karjalaisen pääkirjoituksiin kertaakaan ja mielipidekirjoituksiakin on ainoastaan kaksi, niistä toinen nimimerkillä ”Luonnonrauha kunniaan” paheksuu koskenlaskun häiritsevän luontoa ¹⁶⁶ kun taas ”Kipinä-Mikko” muistuttaa Ruunaan koskialueen olevan jo merkittynä seutukaavaan valtakunnallisena ulkoilu- ja retkeilyalueena ¹⁶⁷. Toukokuussa Karjalaisen artikkelista käy ilmi, kuinka Ruunaan koskien virkistyskalastusalue otetaan kertaan käyttöön ja koskiin lasketaan ensimmäistä kertaa lohen- ja taimenten poikasia ¹⁶⁸ Kesän mittaan Lieksan ja Ruunaan matkailuun liittyviä artikkeleita lehdessä on muutama. Etusivun otsikoksi Ruunaa päätyy ainoastaan lokakuussa,

¹⁵⁹ Karjalainen 14.3.1978; 15.3.1978; 20.3.1978; 21.3.1978; 22.3.1978; 24.3.1978; 29.3.1978.

¹⁶⁰ Helmikuussa 1978 17 kappaletta ja maaliskuussa 1978 16 kappaletta.

¹⁶¹ Karjalainen 6.4.1978; 7.4.1978a-b.

¹⁶² Karjalainen 14.-15.4.1978.

¹⁶³ Karjalainen 19.5.1978.

¹⁶⁴ Karjalainen 5.9.1978.

¹⁶⁵ Karjalainen 20.9.1978.

¹⁶⁶ Karjalainen 27.6.1979.

¹⁶⁷ Karjalainen 10.8.1979.

¹⁶⁸ Karjalainen 31.5.1979.

jolloin Pohjois-Karjalan vesien käytön kokonaissuunnitelma valmistuu, jonka mukaan ”Ruunaan koskien vesivoima voidaan ottaa käyttöön, jos koskialueesta ei muodosteta luonnonsuojelualuetta”¹⁶⁹. Vuoden suurin uutinen koskien rakentamisen osalta tulee kuitenkin joulukuun alussa, jolloin käy ilmi, että Pohjois-Karjalan Sähkö oy luopuu Ruunaan koskien rakentamisesta¹⁷⁰.

Ympäristövuosi 1980 alkaa Ruunaan osalta vilkkaana, sillä heti uuden vuoden puheessaan Pohjois-Karjalan maaherra ja Pohjois-Karjalan Sähkö oy:n hallintoneuvoston puheenjohtaja Esa Timonen nostaa kosket jälleen keskusteluun mainitessaan Ruunaan koskien rakentamatta jättämisen ollen virhe, ja vaatii Pohjois-Karjalan Sähkön vetäytyttyä hankkeesta, rakentamisen suhteen päätöksiä maakunnan poliitikoilta. Karjalainen nostaa aihetta käsittelevään artikkeliin Lieksan Lehden 1978 tekemän mielipidetiedustelun, jossa 80 % lieksalaisista on koskien rakentamista vastaan¹⁷¹.

Ruunaan koskien suojelun puolesta puhujiksi ilmoittautuvat niin Nuoren Keskustan Liiton Pohjois-Karjalan piiri¹⁷² kuin SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Matti Ahde, joka ilmoittaa samalla koskiensuojelutoimikunnan perustamisesta¹⁷³. Myöhemmin myös SDP:n puolue-toimikunta esittää Ruunaan koskien rakentamatta jättämistä¹⁷⁴. Karjalaisen etusivulle luonnollisesti päätyy uutinen, jossa Pohjois-Karjalan Sähkön jättäytyttyä koskirakentamisesta, Lieksan kaupunki ilmoittaa kaupunginhallituksen kannanottonaan, että ”koskiasia on loppuun käsitelty ja niiden rakentamisesta saatu hyöty menetetty” esittäen kompensaa-tiona puuteollisuuslaitoksen perustamista Lieksaan¹⁷⁵. Ruunaan koskien puolustajaksi ilmoittautuu vielä Pohjois-Karjalan Kalamiespiiri¹⁷⁶ ja keskustelu hiljenee paria koskien suojelua puoltavaa kirjoitusta lukuun ottamatta.

Huhtikuussa tieto Metsähallituksen hakkuista Ruunaan koskialueiden rantametsissä päättää hiljaisuuden. Metsähallitus ilmoittaa kyseessä olleen koskien rantojen siivoukseen liittyvä ”maisemanhoitoleimikko”. Etusivulle päätyneen artikkelin lisäksi, Karjalainen kirjoittaa asiasta myös pääkirjoituksessaan otsikolla ””Maisemanhoitoa” Ruunaassa”. Maltillisesti kanta-aottavan kirjoituksen ”kaunistushakkuista” laatii myös Lieksan Luonnonystävien Esko

¹⁶⁹ Karjalainen 31.10.1979.

¹⁷⁰ Karjalainen 4.12.1979.

¹⁷¹ Karjalainen 3.1.1980.

¹⁷² Karjalainen 15.1.1980.

¹⁷³ Karjalainen 21.1.1980.

¹⁷⁴ Karjalainen 24.6.1980.

¹⁷⁵ Karjalainen 22.1.1980.

¹⁷⁶ Karjalainen 25.2.1980.

Lappi, joka on käynyt hiihtelemässä paikan päällä. Lappi mainitsee ”aavistushakkuut”, joihin hän kuitenkin varoo Ruunaan tilannetta kirjoituksessaan vertaamatta. Metsähallituksen metsänhoitaja Sakari Airaksinen puolustaa hakkuita mielipidekirjoituksessaan. Metsähallitus saa kuitenkin hakkuista muistutuksen niin Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitolta kuin maa- ja metsätalousministeriöltä. Karjalainen paheksuu maa- ja metsätalousministeriötä pääkirjoituksella ”Ministeriö heräsi myöhään”.¹⁷⁷ Vielä kesällä ”Yli 22 vuotta Ruunaankoskien luontoa ihailut” kirjoittaa tyrmistyneensä koskien rantatörmän hakkuista¹⁷⁸.

Kesän korvalla Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto ja lääninhallitus avaavat uudelleen ajatuksen Ruunaan kansallispuiston perustamisesta. Karjalainen kirjoittaa kuinka Lieksan kaupunginhallitus jättää pöydälle uudelleen keskustelunaiheeksi tulleen Ruunaan alueen käytön ”ja lähti välittömästi kokouksen jälkeen itse laskettelemaan Ruunaan koskille”. Seuraavassa kokouksessaan kaupunginhallitus esittää Ruunaaseen perustettavaksi ulkoilulain mukaista retkeilyaluetta, ei lainkaan kansallispuistoa edes Ruunaanjärven takaiselle alueelle.¹⁷⁹ Kirjoittelu lisääntyy kesän aikana, sillä Pohjois-Karjalan ympäristöneuvottelukunta esittää luonnonsuojelulain mukaista kansallispuistoa Ruunaanjärven takaiselle alueelle ja Ruunaan koskialueelle valtion retkeilyaluetta¹⁸⁰. Metsähallituksen metsänhoitaja Unto Sarasti paheksuu kansallispuistoesitystä ovena, ”josta ei kuitenkaan saa sisälle astua”. Karjalaisen pääkirjoituksen otsikon mukaan kyseessä on kuitenkin ”Liian suppea kansallispuisto”, koska koskialueen liittäminen kansallispuistoksi ei estäisi sen virkistyskäyttöä.¹⁸¹

Ruunaan kesää ehtii kuohuttaa vielä Karjalaisen etusivulle pariinkin otteeseen päätynyt uutinen, jossa Enso-Gutzeitin ilmoitetaan olevan tekemässä metsäautotietä puukuljetuksia varten Ruunaanjärven takaiselle kansallispuistolle varatulle alueelle. Metsien käyttöön liittyvän sekavuuden välttämiseksi myös Karjalaisen pääkirjoitus vaatii otsikollaan, että ”Ympäristöhallinto on keskitettävä”.¹⁸² Loppuvuoden 1980 aikana Lieksa jatkaa jo 1970-luvulla alkanutta kansallispuiston vastustamista ja jälleen kerran lähtee Lieksasta lähetystö Helsinkiin kohteena maatalous-, sisäasiain- ja opetusministeriöt, nyt täydennettynä Hattuvaaran kylätoimikunnalla, joka näkee Ruunaan kansallispuiston toteutumisen ”täydellisenä kuoliniskuna” Hattuvaaran kylälle. Vastustusviestiä viemään lähtee myös

¹⁷⁷ Karjalainen 19.4.1980; 22.4.1980a-b; 24.4.1980; 30.4.1980a-b; 1.5.1980.

¹⁷⁸ Karjalainen 2.7.1980.

¹⁷⁹ Karjalainen 22.5.1980; 24.5.1980; 3.6.1980; 17.6.1980.

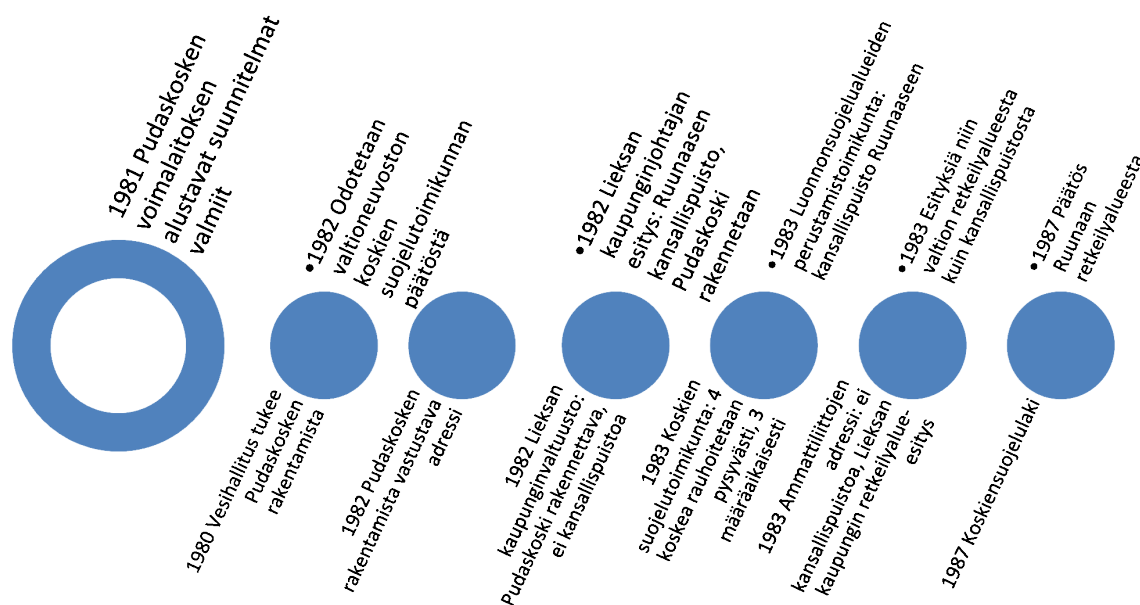
¹⁸⁰ Karjalainen 6.6.1980.

¹⁸¹ Karjalainen 7.6.1980a-c.

¹⁸² Karjalainen 27.6.1980; 1.8.1980; 2.8.1980.

Lieksan alueen ammattijärjestöjen edustaja.¹⁸³ Delegaatio joutuu odottamaan kansallispuistopäätöstä, sillä kansallispuistosta ei tule vielä loppuvuoden aikana päätöstä, mutta sen sijaan parlamentaarinen ympäristönsuojeluneuvosto esittää Ruunaan koskia suojeluun. Suojeluesityksestä huolimatta Lieksan Sähkö oy aloittaa keskustelun uudelleen Pudaskosken rakentamisesta. Ennen ympäristövuoden loppumista Karjalaisen pääkirjoituksessa ehditään vielä parahtaa ”Älkää rakentako Pudaskoskea!”. Myös Lieksan Luonnonystävät vastustavat Lieksan Sähkö oy:n suunnitelmia.¹⁸⁴ Vuoden 1980 aikana Karjalainen nostaa Ruunaa-aiheen esille etusivun otsikoissaan 10 kertaa, pääkirjoituksissa 6 kertaa ja mielipidekirjoituksiakin julkaistaan kahdeksan kappaletta.

2.4 Päätös retkeilyalueesta (1981–1987)

Kuva 8. Päätapahtumat ajanjaksolla 1981–1987.

Vuonna 1981 keskustelu Ruunaan alueesta kiihtyy vasta kesäkuussa, jolloin nykyisen Ruunaan retkeilyalueen alapuolisen Pudaskosken voimalaitoksen alustavat rakennussuunnitelmat valmistuvat. Lieksan Sähkö näkee rakentamisen taloudellisesti kannattavana ja luonnolle sekä maisemalle vaarattomana, kun taas Lieksan luonnonystävät perustelevat säännöstelyn vaikutusten olevan laajoja ja vaikuttavan myös virkistysalueeksi kaavoitettuun Ruunaan koskien alueeseen. Karjalainen julkaisee myös koskien rakentamista vastustavia mielipidekirjoituksia, mutta vuoden ensimmäisen ja ainoan pääkirjoituksen

¹⁸³ Karjalainen 16.8.1980; 18.9.1980; 19.9.1980.

¹⁸⁴ Karjalainen 7.11.1980; 13.11.1980; 3.12.1980; 30.12.1980.

Lieksan voimalasuunnitelmista. Tähän pääkirjoitukseen puuttuu myös Lieksan kaupunginjohtaja Niilo Tirkkonen arvostellen Karjalaisen Pudaskosken rakentamista vastustavaa kirjoitusta johdonmukaisena lieksalaisen energiapolitiikan ja ”vaurastumishankkeiden” arvosteluna. Myös kansallispuisto nousee artikkeleiden aiheeksi, tutuksi tulleiden tahojen puolto- ja vastustusargumentein.¹⁸⁵ Kuriositeettina mielipidepalstalla käydään Ruunaaseen liittyen kiistelyä myös Karjalaisen laulun sanoista, liittyen lauluna kuohuviin koskiin ja ikihonkien huminaan, joita vastapuolen mielestä ei tulisi liittää koskikiistaan tai keskusteluun kansallispuistosta.¹⁸⁶ Vuoden Ruunaa keskustelun päättää artikkeli, jossa Suomen luonnonsuojeluliitto toivoo päätöstä myös Ruunaan kansallispuistosta¹⁸⁷.

Vuosi 1982 alkaa kuten moni muukin aiempi tarkastelujaksoni vuosi: odottamisella. Nyt odotetaan valtioneuvoston koskien suojelutoimikunnan päätöstä, jolle on myönnetty lisää aikaa vuoden 1982 kesäkuuhun saakka. Ruunaan koskiin liittyviä käännteitä ja nykytilaa avaa Karjalainen heti 9.1.1982 laajalla artikkelillaan. Mielenkiintoisen aloitteen tekee Ruunaan kansallispuiston perustamisesta työllisyysnäkökulmiin vedoten huolestunut Ruunaan naapurikylä Hattuvaara: Hattuvaarasta Ruunaaseen koskialueen yli tulisi aloitteen laatijan mukaan rakentaa silta liittämään Hattuvaaran kyläkeskus Ruunaan koskialueen matkailutoimintojen yhteyteen. Tähän Hattuvaaran kyläyhteisön kehittämishankkeeseen vastaa ruunaalainen valtuutettu Uuras Oinonen, että tärkeämpää kuin matkailusillan rakentaminen, olisi sillan rakentaminen Ruunaasta Naarajoen yli suoraan Lieksan keskusta vievälle tielle. Oinonen ilmoittaa, ettei kuulu Pudaskosken rakentamisen puolestapuhujiin, jota suunniteltu tieyhteys palvelisi paremmin kuin ruunaalaisia.¹⁸⁸

Vesihallituksen pääjohtaja Simo Jaatinen toteaa Karjalaisen 10.3.1982 artikkelissa, kuinka sekä vesivoiman, että luonnonsuojelunäkökohtien painoarvo on kasvanut ja viittaa Ruunaan koskien säilyttämisen olevan nykyään itsestään selvää. Kolme päivää myöhemmin hän joutuu kuitenkin tarkentamaan sanomisiaan, ettei ollut tarkoittanut Ruunaan koskilla Pudaskoskea. Tähän tarttuu myös Lieksan Sähkö Oy:n toimitusjohtaja Osmo Ikonen ilmoittaen ”olevansa vakuuttunut” vesihallituksen tuesta Pudaskoskihanketta kohtaan.

¹⁸⁵ Karjalainen 2.6.1981a-b; 4.6.1981a-b; 5.6.1981; 11.6.1981; 14.6.1981.

¹⁸⁶ Karjalainen 8.9.1981: ”Karjalaisen laulun sanat”; 18.9.1981: ”Karjalaisen laulu rauhaan”.

¹⁸⁷ Karjalainen 21.10.1981.

¹⁸⁸ Karjalainen 23.1.1982; 3.2.1982.

Kesäkuussa toimitetaan 4500 henkilön allekirjoittama, Pudaskosken voimalaitosta vastustava adressi Lieksan kaupungin päättäjille. Vesivoiman tilalle allekirjoittaneet Lieksan Luonnonystävien johdolla esittävät lämpövoimalaa. Lieksan Sähkö oy:n toimitusjohtaja Osmo Ikonen pitää adressia tosiasioihin perustamattomana sekä allekirjoittajien kotipaikkojen osalta ”harhauttavana”¹⁸⁹. Kesäkuussa tulee käänne Lieksan kaupungilta: kaupunginjohtaja Niilo Tirkkonen tekee kaupunginhallitukselle päätösesityksen, jossa Ruunaan suojelu- ja virkistyskäyttöön rajatuille alueille, myös Ruunaanjärven takaiset alueet mukaan lukien, perustettaisiin kansallispuisto, minkä hyvitykseksi rakennettaisiin Pudaskoski. Pääkirjoituksessa Karjalainen otsikoi hankkeen ”rämpäiseksi yritykseksi”.¹⁹⁰

Juuri ennen juhannusta Joensuun korkeakoulun ylioppilaskunnan Lieksassa järjestämä Suomen Seislaus, Pudaskosken valjastamiseen liittyvine paneelikeskusteluineen aiheuttaa keskustelua puolesta ja vastaan, mutta jonkun toivomaa kansanäänestystä ei luvata järjestää¹⁹¹. Elokuun kokouksessa kaupunginhallitus päättyy äänestyksen jälkeen esittämään kaupunginvaltuustolle kaikkien Ruunaan koskien, myös Pudaskosken jättämistä rakentamatta. Kaupunginjohtajan esitys kansallispuistosta ei saa kannatusta, vaan kaupunginhallitus pitäytyy edelleen ulkoilulain mukaisessa retkeilyalueessa. Pääkirjoituksensa Karjalainen otsikoi dramaattisesti: ”Pudaskosken kohtalon kuohut”.¹⁹² Vuoden kolmannen Ruunaa-aiheisen pääkirjoituksen Karjalainen otsikoi ”Härskiä puhetta”, syyttäen Lieksan Sähkö oy:n hallituksen puheenjohtajaa Kauko Lehosta Ruunaan alueen nimittämisestä etelän virkistyskäytön alueeksi¹⁹³.

Syyskuun alussa kaupunginvaltuusto äänestää Pudaskosken rakentamisen puolesta ja nykyisen koskireitin säilyttämisestä matkailu- ja virkistysreittinä. Valtuusto edellyttää myös, että jo olemassa oleviin kahteen Lieksanjoen voimalaan rakennetaan kalaportaat. Suurista puolueista koko sosialidemokraattinen valtuustoryhmä äänestää koskien rakentamisen puolesta, kun taas koko kokoomuksen valtuustoryhmä vastaan, kuten myös keskustapuolue hattuvaaralaista Erkki O. Turusta lukuun ottamatta. Karjalainen kertoo, kuinka runsaan yleisön lisäksi paikalla kokousta seuraamassa on ollut lehdistön lisäksi myös radio ja TV. Vuoden viimeisessä pääkirjoituksessaan Karjalainen pysyy linjassaan otsikolla: ”Pudaskoski on syytä säilyttää”. Kalatalousasiantuntija Kyösti Mäkinen syyttää valtuutettuja

¹⁸⁹ Karjalainen 1.6.1982; 2.6.1982.

¹⁹⁰ Karjalainen 9.6.1982; 11.6.1982; 15.6.1982.

¹⁹¹ Karjalainen 21.6.1982.

¹⁹² Karjalainen 3.8.1982; 4.8.1982.

¹⁹³ Karjalainen 25.8.1982.

sinisilmäisyydestä kalaportaiden suhteen, joita hän pitää ”täkynä, jolla valtuutettuja johdettiin harhaan”. Aiemmin voimalaitoksen rakentamisen puutteellisista ympäristövaikutuksista syytetty Lieksan Sähkö oy puolestaan vastaa, että ”luonnolle voimalaitoksen rakentamisesta mahdollisesti aiheutuvien haittojen selvitystyö ei kuulu voimayhtiölle”.¹⁹⁴

Syyskuussa 1982 tulee tieto, että Ruunaan Naarajoen sillan rakentaminen alkaa vuoden 1983 elokuussa, ja sitä perustellaan enemmän matkailuliikenteen lisääntymisellä kuin kylänväen tarpeella¹⁹⁵. Vuoden loppupuolella Karjalainen paljastaa, että Pohjois-Karjalan Sähkö oy olisi tulossa sittenkin mukaan Pudaskoski-hankkeeseen¹⁹⁶, mutta tämä kumotaan myöhemmin.

Vuoden 1983 helmikuussa tulee koskien suojelutoimikunnalta mietintö, jossa nykyisen Ruunaan retkeilyalueen koskista rauhoitetaan neljä pysyvästi ja alueen alapuolisista kolme, mukaan lukien Pudaskoski kymmeneksi vuodeksi. Pääkirjoituksessaan Karjalainen otsikoi mietinnön ”Keskikomitea keskitiellä”, ja kritisoi määräaikaista päätöksiä, näiden pysyessä edelleen potentiaalisina rakennushankemahdollisuuksina estäen etenkin Ruunaan koskialueen täysipainoisen kehittämisen. Myös Lieksan kaupunginjohtaja Niilo Tirkkonen oudoksuu koskikomitean päätöstä rauhoittaa Pudaskoski määräajaksi, ja Karjalainen tietää kertoa niin Lieksan kaupungin kuin Lieksan Sähkö oy:n lähettäneen valtioneuvostolle laskun Pudaskosken rakentamisen suunnittelukuluista. Lieksan Sähkö oy näkee koskiensuojelutoimikunnan mietinnön vain kannanottona, ja harkitsee siksi edelleen lupahakemuksen jättämistä vesioikeudelle. Osittaisen määräaikaisen suojelun vuoksi Lieksan luonnonystävien Esko Lappi ei lupaa vielä haudata sotakirvestä.¹⁹⁷

Koski- ja kansallispuistoneuvotteluihin päättäjien kanssa alkavat olla väsyneitä niin Metsähallitus¹⁹⁸ kuin kansallispuiston perustamisen kannalle lopulta asettunut Pohjois-Karjalan maaherra Esa Timonen¹⁹⁹. Mielipidekirjoituksissa nousee jälleen esille niin kansallispuistopelko työpaikkojen menetyksineen kuin toisaalta epäilyt Metsähallituksen vilpittömyydestä työpaikkojen, etenkin Hattuvaaran kylän kuolemalla pelottelun osalta. Suomen luonnonsuojeluliiton hallituksen jäsen Pertti Huttunen pohtii, peitteleekö Metsähallitus tehometsätalouden aiheuttamia, ylihakkuista johtuneita virheitään asettumalla

¹⁹⁴ Karjalainen 1.9.1982a-d

¹⁹⁵ Karjalainen 29.9.1982.

¹⁹⁶ Karjalainen 2.11.1982; 3.11.1982

¹⁹⁷ Karjalainen 5.2.1983a-c.

¹⁹⁸ Karjalainen 25.2.1983.

¹⁹⁹ Karjalainen 10.3.1983.

luonnonsuojelua vastaan ²⁰⁰. Maaliskuu tuokin mukanaan tiedon, että valtioneuvoston asettama luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta olisi esittämässä kansallispuistoa Ruunaaseen. Jälleen niin valtion retkeilyalueen kannalla olevat Lieksan kaupunki, hattuvaaralaiset, Metsähallitus, lieksalaiset ammattijärjestöt sekä metsästäjät lähtevät vastustamaan kansallispuiston perustamista Ruunaaseen. Ruunaassa vuonna 1982 maatilamatkailuyrittäjänä aloittanut Uuno Oinonen kannattaa myös valtion retkeilyalueen perustamista kansallispuiston sijasta ²⁰¹. Myös kansallispuiston puolella oleva Lieksan luonnonystävät ilmoittaa olevansa valmis retkeilyalueeseen kompromissina Ruunaan luonnon säilymisestä. ²⁰² Lieksassa aletaan kerätä nimilistoja nyt kansallispuiston rakentamista vastaan ²⁰³ Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto ottaa vielä kerran kantaa koskiin ja vastustaa Pudaskosken rauhoittamista kuten Lieksan kaupunkikin, ja samalla puoltaa valtion retkeilyalueen perustamista sekä Ruunaan koskien suojelua. Karjalainen ihmettelee pääkirjoituksessaan ”Aina vain Pudaskoski” asian uudelleen esille nostamista, kun niin monet tahot ovat rakentamattomuuden puolella. ²⁰⁴ Pudaskosken rakentamista vastustavat edelleen niin Lieksan luonnonystävät kuin Ruunaan vesistön alapuoliset kylät kuten Pankajärvi ja Nurmijärvi ²⁰⁵.

Kesäkuussa Matti Ahteelle luovutetaan luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö, jossa esitetään kahden kansallispuiston, Perämeren ja Ruunaan kansallispuiston perustamista liki vuoden 1976 kansallispuistokomitean mietinnön mukaisesti. Alueella saisi kalastaa, laskea koskia ja harjoittaa uittoa, muttei tappaa eläimiä tai muuttaa alueen luonnontilaa. Metsähallitus vastustaa suunnitelmaa kuten ennenkin työpaikkojen menetykseen vedoten, lisäksi metsäneuvos Heikki Karimaan mielestä Ruunaan alueen luonto ei ole niin erikoista, että Ruunaaseen pitäisi perustaa kansallispuisto. ²⁰⁶

Heinäkuussa Lieksan Sähkö oy jättää Pudaskosken ja Ruunaan koskireitin alapuolisten Naara- ja Käpykoskia koskevan rakentamislupahakemuksen Itä-Suomen vesioikeudelle. Pohjois-Karjalan lääninhallitus kiirehtii koskien suojeluratkaisua ²⁰⁷. Elokuussa Lieksassa iloitaan, ettei luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö Ruunaan kansallispuistosta etene, vaan alueratkaisu olisi tulossa päätettäväksi valtioneuvostoon valtion retkeilyalueena.

²⁰⁰ Karjalainen 26.2.1983; 4.3.1983.

²⁰¹ Karjalainen 19.5.1983.

²⁰² Karjalainen 9.3.1983; 10.3.1983; 14.3.1973.

²⁰³ Karjalainen 29.3.1983.

²⁰⁴ Karjalainen 4.6.1983; 8.6.1983.

²⁰⁵ Karjalainen 19.6.1983.

²⁰⁶ Karjalainen 15.6.1983a-c.

²⁰⁷ Karjalainen 26.7.1983.

Paikallisten ammattijärjestöjen noin 5000 lieksalaista edustava, Ruunaan kansallispuistohanketta vastustava adressi saapuu perille maa- ja metsätalousministeriöön, mukana on myös Lieksan kaupungin retkeilyalue-esitys.²⁰⁸ Lieksan luonnonystävien, Pankajärven kalastuskunnan ja Pankajärven sekä Nurmijärven kylätoimikuntien kannanotto vapaana virtaavien Ruunaan koskien suojelemisesta erityislailla toimitetaan puolestaan ympäristöministeri Matti Ahteelle marraskuussa 1983.²⁰⁹ Marraskuussa keskustelu Ruunaan kansallispuistokeskustelu ei ota edelleenkaan laantuakseen ja Lieksan kaupungin johtaja ilmoittaa Lieksasta lähtevän ”iso ja äreä lähetystö Helsinkiin päättäjien puheille, jos Ruunaan kansallispuiston perustamiskaavailut vielä jatkuvat.” Lääninhallitus puoltaa edelleen kansallispuiston perustamista, kun läänin ympäristönsuojeluneuvottelukunta, Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto ja Pohjois-Karjalan kauppakamari esittävät Lieksan kaupungin ohella valtion retkeilyalueen perustamista.²¹⁰ Vielä ennen joulua lähtee jälleen ”puistolähetystö” Helsinkiin ympäristö- ja maa- ja metsätalousministerin puheille vastustamaan kansallispuiston perustamista Ruunaaseen²¹¹. Ympäristöministeri Matti Ahde lupaa heti tammikuussa selvyttää Ruunaan alueen suojeluasiassa²¹².

Ratkaisua niin kansallispuisto- kuin koskiasiaankin saadaan kuitenkin taas sekä odottaa, että kiirehtiä. Karjalainen kirjoittaa tasaiseen tahtiin molemmista asioista ja Ruunaan uusi siltakin ehditään ottaa elokuun 1984 lopussa käyttöön²¹³, kun Lieksan kaupunginvaltuustossa tehdään yllättäen niukka päätös kaikkien Lieksanjoen rakentamattomien koskien suojelusta. Koskien rakentamisen puolesta äänestää edelleen mm. koko sosialidemokraattinen valtuustoryhmä ruunaalaista Uuras Oinosta lukuun ottamatta²¹⁴. Päätös ei kuitenkaan estä Lieksan Sähköä jatkamasta hankkeen selvittelyä²¹⁵. Vuosi vierähtää ohi ilman valtiovallan päätöksiä, eikä Karjalainenkaan nosta aiemmista vuosista poiketen Ruunaata kertaakaan pääkirjoituksensa aiheeksi.

Myös vuosi 1985 menee pitkälti samoissa merkeissä kuin vuosi 1984, rauhoitustoimia odotellessa ja niiden perään kysellessä. Kuten edellisvuonna Karjalainen ei nosta Ruunaaihetta pääkirjoitusaiheeksi, eikä yhtään mielipidekirjoitustakaan julkaista. Ruunaasta kirjoitetaan 20 artikkelissa, joista yksi, päätöksiä jouduttava artikkeli, yltää kerran etusivulle.

²⁰⁸ Karjalainen 4.8.1983; 30.8.1983.

²⁰⁹ Karjalainen 8.11.1983;

²¹⁰ Karjalainen 19.11.1983; 20.11.1983; 25.11.1983; 6.12.1983.

²¹¹ Karjalainen 10.12.1983.

²¹² Karjalainen 14.12.1983.

²¹³ Karjalainen 23.8.1984.

²¹⁴ Karjalainen 25.9.1984.

²¹⁵ Karjalainen 26.9.1984.

Vuosi 1986 alkaa yhtä hiljaisissa merkeissä. Karjalaisen vuoden ainoa Ruunaata käsittelevä pääkirjoitus käsittelee aihetta sekin ”Koskiensuojelu etenee hitaasti”²¹⁶. Lopulta alkaa tapahtua ja hallitus hyväksyy koskiensuojelulain sosialidemokraattien ja maaseudun puolueen äänin 8–6 Ruunaan vesistön osalta sisältämään kaikki Lieksanjoen kosket, myös Pudaskosken²¹⁷. Karjalainen kertoo Metsähallituksen odottavan myönteisiä päätöksiä Ruunaan, Enonkosken Koloveden, Leivonmäen Syysniemen ja Seitsemisen luonnonpuiston viereen tulevista ulkoilulain mukaisista valtion retkeilyalueista²¹⁸. Toukokuussa Karjalaisen artikkeli kertoo Lieksanjoen uiton jäämisestä historiaan, koska Neuvostoliitosta ei enää luovuteta puuta Suomeen²¹⁹. Ympäristöministeri Matti Ahteen vieraillessa Lieksassa tämä arvioi Ruunaan aluetta koskevan päätöksen tulevan syksyllä ja olevan valtion retkeilyalueen osalta Lieksan kaupungin toiveen mukainen osan jäädessä retkeilyalueeksi ja osan luonnonsuojelualueeksi tai kansallispuistoksi, kuten Ahde myöhemmässä haastattelussa toteaa²²⁰. Alueratkaisujen alkaessa hiljalleen vahvistua, myös Ruunaan matkailuyrittäjät alkavat uskoa tulevaan²²¹.

Ympäristönsuojelutoimiston päällikkö Juha Hämäläinen pitää hullunkurisena, kuinka kosket rauhoitetaan koskiensuojelulailla, mutta koskien ympäristö suojellaan ulkoilu- eikä luonnonsuojelulailla.²²² Helmikuun lopulla valtioneuvosto tekee Ruunaanjärven luonnonsuojelualueesta periaatepäätöksen²²³. 27.3.1987 Karjalainen uutisoi pienellä etusivun otsikolla: ”Koskialue jää retkeilykäyttöön”. Näin valtioneuvosto on saanut tehtyä myös päätöksen Ruunaan retkeilyalueen perustamisesta. Karjalainen kirjoittaa Lieksan olevan päätökseen tyytyväinen, koska retkeilyalueen sallii niin matkailun kuin metsätaloudellisetkin toimenpiteet. Viimeisen pääkirjoituksen ja etusivun uutisen otsikot sulkevat liki 20 vuotisen kansallispuistotaistelun: ”Ruunaan kysymys vihdoin selväksi”, ”Ruunaan retkeily saa puhtia”.

²¹⁶ Karjalainen 8.3.1986.

²¹⁷ Karjalainen 14.3.1986a-b.

²¹⁸ Karjalainen 4.4.1986.

²¹⁹ Karjalainen 27.5.1986.

²²⁰ Karjalainen 14.8.1986; 15.9.1986.

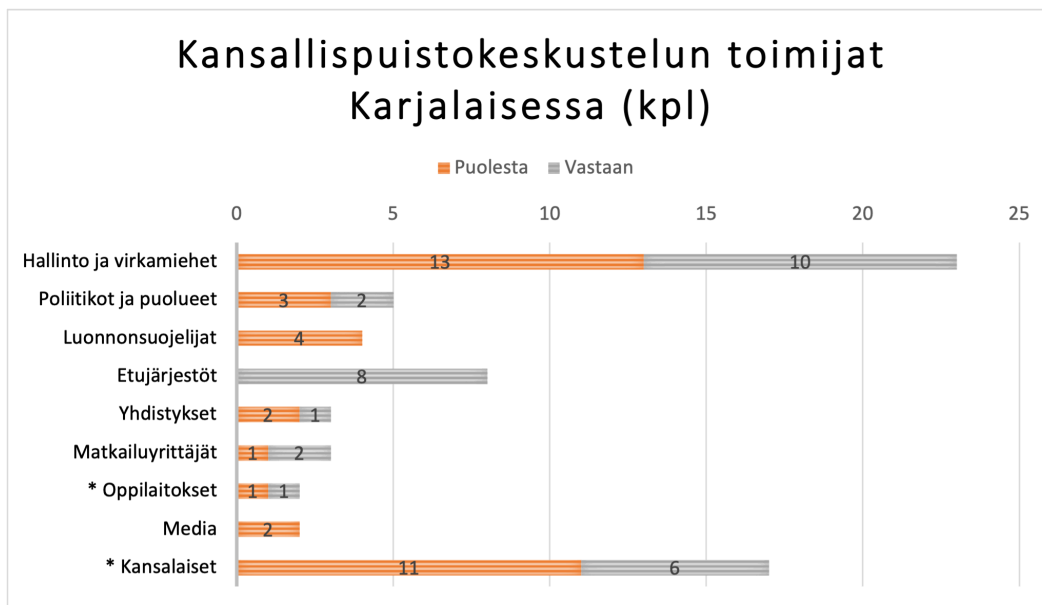
²²¹ Karjalainen 26.9.1986.

²²² Karjalainen 20.2.1987.

²²³ Karjalainen 10.2.1987.

3 Kosket pääosassa, kansallispuisto sivuosassa

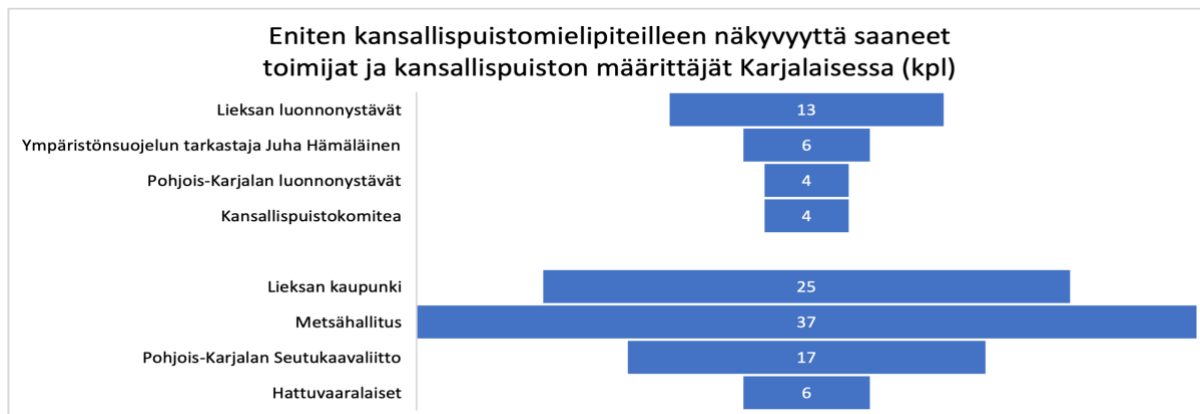
Kuten edellisestä luvusta kävi ilmi, oli Ruunaan kansallispuistokeskustelu osa laajempaa Ruunaan alueen käytön prosessia, jossa koskikysymyksen ratkaisu näytteli pääosaa. Kansallispuistoon liittyvää keskustelua käytiin kyllä tasaisesti taustalla, mutta aina artikkeleiden tai mielipidekirjoitusten sanamuodoista kuten ”koskien säilyttäminen luonnontilassa” oli vaikeaa päätellä, tarkoitettiinko luonnontilaisuudella vain vesialuetta vai koko koskialuetta rantoineen, jolloin kannanotto voitaisiin tulkita myös kansallispuistomyönteisyydeksi. Edellisen luvun kaaviossa 5, jossa olen poiminut aineistosta koskien suojelun ja kansallispuiston puoltajat ja vastustajat, olen tulkinnut kansallispuiston puoltajiksi toimijat, jotka tuovat esiin koskien luonnontilaisuuden. Kansallispuistokeskustelun irrottaminen koko alueen käytön prosessista on haastavaa, mutta tässä luvussa suuntaan kuitenkin katseeni ainoastaan Karjalaisen esiin nostamaan kansallispuistokeskusteluun, sen toimijoihin ja diskursseihin aineistosta löytyvien, kansallispuistoa koskevien vastaargumenttien pohjalta.

Kaavio 6. * Oppilaitoksia on vain yksi, Joensuun korkeakoulu ja maaherra Esa Timonen esiintyy kansalaisen roolissa tarkasteluajanjaksolla, molemmat sekä puolesta ja vastaan toimijana, mitkä hieman vääristävät lukuja.

3.1 Kansallispuiston ensisijaiset määrittäjät

Kaaviossa 6 mainituista toimijaryhmistä laskin eri toimijoiden näkyvyyden Karjalaisen uutisoinnissa. Kansallispuiston puolesta ja vastaan toimijoista valitsin molemmista neljä eniten lehdessä näkyvyyttä saanutta toimijaa, joista myös nousivat pääasialliset Ruunaan kansallispuiston määrittäjät (kaavio 7).

Kaavio 7. Neljä eniten kansallispuiston puolesta (N27) ja kansallispuistoa vastaan (N85) Karjalaisessa 1973–1987 näkyvyyttä saaneet toimijat artikkelimäärillä mitattuna ja samalla Ruunaan kansallispuiston määrittäjät. Kaikki artikkelit puolesta N70 vastaan N113, yhteensä N183.

Kuten yllä olevasta kaaviosta käy ilmi, saavat kansallispuiston neljä vastustajatoimijaa yhteensä huomattavasti enemmän palstatilaa lehdessä, kuin neljä suurinta kansallispuistojen puolesta puhujaa. Metsähallituksen saama huomio on yli kolmannes, ja suurempi kuin kaikkien neljän puoltajatoimijan yhteensä. Tämä vaikuttaa ensin yllättävältä, sillä artikkeleita lukiessa juuri Lieksan kaupunki tuntui nousevan toimijoista pääosaan. Mutta koska tässä luvussa seurataan ainoastaan kansallispuistokeskustelua, on ymmärrettävää, että Metsähallitus, jonka hallinnassa Ruunaan kansallispuistoksi määritelty alue lähes kokonaan on, nousee juuri kansallispuistokeskustelussa pääosan esittäjäksi. Näkyvyys kansallispuiston kannattajien ja vastustajien välillä on silti huomattava, kun pelkästään hattuvaaralaiset²²⁴ pääsevät määrittelemään kansallispuistoa lehden sivuilla yhtä usein kuin Pohjois-Karjalan ympäristönsuojelun tarkastaja ja enemmän kuin kansallispuistokomitea. Karjalaisen artikkeleista käy myös ilmi näiden neljän vastustajatoimijan yhteistyö tapaamisineen²²⁵ ja samanlaiset Ruunaan kansallispuistomääritelmät.

²²⁴ Hattuvaara tai Hatunkylä, molempia termejä käytetään Karjalaisen artikkeleissa.

²²⁵ mm. Karjalainen 25.2.1983.

Kuten ”koskisotaa, myös ”kansallispuistosotaa” luonnehtia ympäristökonfliktiksi. Ympäristökonfliktissa erilaiset toimijat erilaisin asiakäsityksin käyvät kiistaa kontekstissa, jossa erilaiset luonto- tai ympäristökäsitykset aiheuttavat jännitteitä ²²⁶.

3.1.1 Metsähallitus

Virallisena kannanottonaan Metsähallitus määritteli kansallispuiston alueena, jossa metsän moninaiskäyttöä eli luonnonsuojelua, retkeilyä ja metsätaloutta ei voitaisi yhdistää. Läpi tarkasteluajanjakson Metsähallitus määritteli kansallispuiston perustamisen heikentävän Lieksan työllisyyttä, johtavan Hatunkylän, jonne Metsähallitus oli hiljattain rakentanut metsureilleen rivitaloja, autioitumiseen, ja johtavan hakkuiden vähenemiseen ²²⁷. Karjalaisen mukaan Metsähallituksen viesti oli, ettei ”Ruunaan alue sovellu luontonsa eikä sijaintinsa puolesta kansallispuistoksi. ²²⁸ Metsähallituksen suunnitteluosaston metsäneuvos Heikki Karimaa toi esille jo ennen Metsähallituksen virallista kannanottoa kansallispuistoesitykseen, kuinka Metsähallituksella on ”vankka aikomus ryhtyä perustamaan ulkoilulain edellyttämiä valtion retkeilyalueita” ²²⁹. Tuo ”vankka aikomus” pitää prosessin loppuun saakka. Joku voisi jopa tulkita, että Metsähallitus pyrki jopa heikentämään kansallispuistostatusmahdollisuutta tekemällä yllättäen vuonna 1980 koskireitillä ”rantojen siivousta” eli ”maisemanhoitoleimikoita” ²³⁰ saaden asiasta Karjalaisen mukaan huomautuksen niin maa- ja metsätaloushallitukselta kuin Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitolta ²³¹. Rantojen avohakkuita ei Lieksan luonnonystäviä edustava biologi ja rehtori Esko Lappi nimennyt kuitenkaan aavistushakkuiksi, vaikkei ”huoleton ja hyväksyvä” ilmoittanut olevankaan ²³².

Vuonna 1983 Metsähallitus ilmoitti metsähallituksen pääjohtaja Jokisen suulla olevan ”väsynyt neuvotteluihin päättäjien kanssa luonnonsuojelualueiden estämisestä” ja haki valtion suuntaan neuvotteluapua Lieksan kaupungilta ja metsäalan järjestöiltä ²³³. Tätä tukea Metsähallitus sai myöhemmin niin nimelistojen kuin lähetystön muodossa ²³⁴.

²²⁶ Valkonen & Saaristo, 2016, 103–113.

²²⁷ mm. Karjalainen 4.6.1976: Ylitarkastaja Matti Helminen: ”Meillä on monia mahdollisuuksia suojella täällä luonnon ominaisia piirteitä ja silti jää mahdollisuuksia suorittaa järkevasti hakkuita ja siten turvata paikalliselle väestölle työtilaisuuksia.”

²²⁸ Karjalainen 25.2.1983; 15.6.1983c.

²²⁹ Karjalainen 29.9.1973.

²³⁰ Karjalainen 19.4.1980: ”Mielet kuohuvat Ruunaan koskilla: Avohakkuut tuhoavat erämaan”.

²³¹ Karjalainen 24.4.1980; 30.4.1980.

²³² Karjalainen 22.4.1980a: ”Nämä hakkuut eivät tässä vaiheessa ole verrattavissa muutama vuosi sitten Kymen läänin Valkealan kunnassa tapahtuneisiin luonnonsuojelualueiden aavistushakkuihin”

²³³ Karjalainen 25.2.1983.

²³⁴ Karjalainen 29.3.1983; 21.4.1983.

3.1.2 Lieksan kaupunki

Lieksan kaupunki määritteli Ruunaan alueen taloudellisen hyödyn ja myös metsätalouden mahdollistamien verotulojen ²³⁵ näkökulmasta ymmärrettävästi vielä vahvemmin kuten Metsähallitus. Kansallispuisto oli uhka niin metsätaloudelle ja Lieksan elinvoimalle kuin Hattuvaaran palvelukylän olemassaololle. Kolin ja Suomu-Patvinsuon kansallispuistoesityksiin kaupunki oli supistuksen suostuvainen, mutta täysin vastaan Ruunaan kansallispuiston perustamista ja kannattikin Metsähallituksen tavoin valtion retkeilyalueen perustamista hyvin varhaisessa vaiheessa ²³⁶. Lieksan matkailulautakunta oli esittänyt jo aiemmin Lieksan kaupungin ja Metsähallituksen yhteistyötä Ruunaan koskien virkistys- ja matkailukäytön osalta. Matkailulautakunnan puheenjohtaja Kalevi Makkonen oli lisäksi ainoa, jonka kansallispuistomyönteisen kannan Karjalainen toi esille niin lautakunnan puheenjohtajana kuin Ruunaan koskenlaskuyrittäjänä ²³⁷. Kuriositeettina mainittakoon, että Lieksan kaupunginjohtaja Niilo Tirkkonen esitti kaupunginhallitukselle yllättäen vuonna 1982 Pudaskosken rakentamisen vaihtokauppana kansallispuiston perustamista, mutta tämä ei mennyt kaupunginhallituksessa eikä -valtuustossa läpi ²³⁸.

3.1.3 Hattuvaaralaiset

Hattuvaaralaiset määrittelivät kansallispuiston uhkana paikallisyhteisölle, elinympäristölle, työpaikoille ja sitä kautta muillekin elinkeinoille. Kansallispuisto oli ”kuolinisku” ja ”viimeinen naula” ²³⁹. Hattuvaaralaisten määritelmä Ruunaan kansallispuistosta tuodaan esille pääasiassa Lieksan kaupunginhallituksen ja -valtuuston jäsenen ja Hattuvaaran kylätoimikunnan edustajan, maanviljelijä Erkki Turusen (kesk.) suulla. Ääneen pääsee myös Metsähallituksen rakentamassa rivitalossa Hattuvaarassa asuva metsuri Pentti Turpeinen. Hatunkylästä on matkaa nykyiselle Ruunaan retkeilyalueelle sekä luonnonsuojelualueelle linnuntietä noin kuusi kilometriä. Karjalaisen mukaan Metsähallituksen hakkuut keskittyivät vuonna 1980 Ruunaan alueelle, koska ”muualla on taimikoita ja kasvatusemetsiä” ²⁴⁰. Hattuvaaran kylätoimikunta ja Lieksan kaupunki muodostivat myös kansallispuistoa

²³⁵ Karjalainen 6.6.1973.

²³⁶ mm. Karjalainen 10.9.1977; 17.6.1980.

²³⁷ Karjalainen 27.2.1976: ”Mielestäni myöskään kansallispuistosuunnitelmat eivät ole ristiriidassa alueen matkailu- ja virkistyskäytön kanssa.”

²³⁸ Karjalainen 9.6.1982; 3.8.1982.

²³⁹ Karjalainen 2.2.1984: hattuvaaralainen autoilija myöntää, että ”yhtä tiukasti pitäisi panna vastaan monitoimikoneiden tulolle. Ne vievät aina parhaat savotat ja monen miehen työt kokonaan”.

²⁴⁰ Karjalainen 13.11.1980 otsikko: ”Kansallispuistosta neuvotellaan lähiaikoina: Hattuvaaran kylä elää epävarmuuden keskellä”.

vastustavan lähetystön valtioneuvoston ministerien pakeille: viestissä tuotiin esille, kuinka huoli kansallispuiston perustamisesta oli koko Lieksan yhteinen, ja että valtion retkeilyalueen perustaminen palvelisi Lieksaa paremmin ²⁴¹.

Hattuvaaralaiset halusivat toisaalta päästä osille myös Ruunaan kasvavista matkailumääristä ja esittivät mm. kuntalaisaloitteessa rakennettavaksi tietä Hattuvaarasta koskialueen yli. Ruunaa oli tuona aikana edelleen lossin varassa, ja hattuvaaralaisaloite, jossa tieyhteys kulkisi Lieksaan kiertäen Hattuvaaran kautta, sai paikallisen kaupunginvaltuutettu Uuras Oinosen (SDP) takajaloilleen. Aloite ei edennyt, mutta neljäs kansallispuistoa vastustava taho, Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto ehtii tätä kuitenkin jo Karjalaisen mukaan puoltaa ²⁴².

3.1.4 Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto

Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto määritteli kansallispuiston kaavoituksen ja aluekehityksen näkökulmasta liittyen myös perinteisten elinkeinojen säilyvyyteen. Kansallispuistomääritelmä ei eronnut edellä mainittujen toimijoiden määritelmistä, tosin liiton alueidenkäyttöratkaisu seutukaavassa oli jakaa alue Ruunaanjärven takaiseksi kansallispuistoksi ja koskialueen sisältäväksi ulkoilulain mukaiseksi retkeilyalueeksi. Kansallispuistoesityksen mukaisen Ruunaan kansallispuiston seutukaavaliitto määritteli retkeilyalueen kautta: ”taataan alueella tärkeät metsätyöpaikat ja Hattuvaaran kylän säilyminen” ja ”mahdollistetaan Ruunaan koskireitin nykyistä tehokkaampi matkailullinen hyväksikäyttö”²⁴³.

3.1.5 Lieksan ja Pohjois-Karjalan luonnonystävät

Karjalaisen esiin nostamat paikalliset luonnonsuojeluyhdistykset määrittelivät kansallispuiston ensisijaisesti luonnonsuojelualueeksi, jossa säilytettäisiin luonnon monimuotoisuus ja koskemattomuus, mutta jossa myös kestävä virkistyskäyttö ja luontomatkailu olisi mahdollista. Luonnonsuojeluyhdistysten määrittelyssä Ruunaan kansallispuisto suojelisi Ruunaan alueen ainutlaatuista luontoa metsätalouden vaikutuksilta ja säästäisi samalla alkuperäistä luontoa myös seuraaville sukupolville ²⁴⁴. Lieksan luonnonystävien kirjoitus ”Lieksan kansallispuistot” oli yksi harvoista kirjoituksista kansallispuistojen puolesta. Kirjoituksessa luonnonystävät muistuttivat lieksalaisia, kuinka ”vain Lieksalla (ja Ilomantsilla) on suuria suojelualuekokonaisuuksia ja muilla rippeitä”. Ja

²⁴¹ Karjalainen 18.9.1980.

²⁴² Karjalainen 23.1.1982; 3.2.1982.

²⁴³ Karjalainen 21.8.1980.

²⁴⁴ mm. Karjalainen 19.2.1978

että ongelman sijaan kansallispuistot tuli nähdä erityisenä ”lieksalaisena maisemakolmikkona”, ”minkälaista ei muilla PK:n kunnilla ole esittää”. Luonnonystävät myös epäilivät metsätyöpaikkojen vähenemisen olevan luonnonsuojelun syytä ja toivat esille kansallispuistojen matkailutulojen merkityksen kunnalle.²⁴⁵

Karjalainen toi esille luonnonsuojelijoiden kantoja kansallispuistoesitykseen hyvin vähäisessä määrin verrattuna koskikysymykseen. Seuraavan kerran vuoden 1983 artikkeleissa luonnonsuojelijoiden kansallispuistokanta tuotiin vielä kerran selkeästi esille: ”ulkoilu- ja retkeilyalueen sijasta luonnonystävät näkivät Ruunaan alueen mieluummin kansallispuistona”²⁴⁶. Luonnonsuojelijoiden kantaa retkeilyalueeseen, mikä mahdollistaisi myös metsästyksen, oli jo aiemmin samana vuonna tiedustellut esimerkiksi paikallinen riistanhoitopiiri. Lopulta Karjalaisen mukaan Lieksan luonnonystävät hyväksyivät kaupungin työllisyys- ja matkailunäkökohtien valossa koskialueen retkeilyaluekonseptin vastineeksi Ruunaanjärven takaisen alueen rauhoittamisesta.²⁴⁷ Näin unohtui vielä vuonna 1975 esillä ollut Suomen luonnonsuojeluliiton ja Pohjois-Karjalan luonnonystävien kanta, jossa luonnonsuojelijat vastustivat niin Kolin kuin Ruunaan kansallispuiston osalta paikallisia vaateita, joissa kansallispuistojä haluttiin lähteä kehittämään matkailun eikä suojeltavan luonnon lähtökohdista²⁴⁸.

3.1.6 Ympäristönsuojelutarkastaja Juha Hämäläinen

Pohjois-Karjalan ympäristönsuojelutarkastajan kansallispuistomääritelmässä Ruunaan kansallispuistoa ei olisi ollut tarpeen perustaa täysin esitetyssä muodossa tai laajuudessa, mutta Hämäläisen mukaan pohjoiskarjalainen luonnontilaisuus ja oli turvattava etenkin Ruunaanjärven takaisilla alueilla. Hämäläinen korosti kansallispuiston arvoa lähinnä ekologisesta näkökulmasta. Kuitenkin hieman ennen virallista valtion retkeilyaluepäätöstä Hämäläinen ihmetteli suunniteltua lopputulemaa: ”Tuntuu hieman hullunkuriselta, kun hiljattain kosket rauhoitettiin koskiensuojelualaila täysin, mutta vesistön ympäristölle puuhataan alhaisempaa rauhoitusta”.²⁴⁹

²⁴⁵ Karjalainen 12.9.1980.

²⁴⁶ Karjalainen 4.6.1983.

²⁴⁷ Karjalainen 10.3.1983; 24.4.1983; 4.6.1983; 15.6.1983c.

²⁴⁸ Karjalainen 9.9.1975.

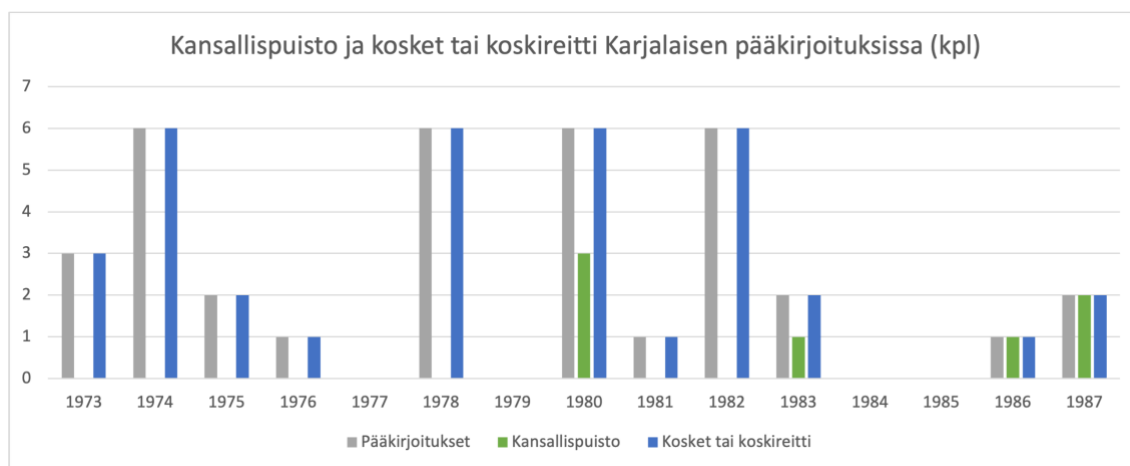
²⁴⁹ mm. Karjalainen 2.10.1974b; 10.2.1987.

3.1.7 Kansallispuistokomitea

Kansallispuistokomitea määritteli Ruunaan kansallispuiston aluksi Lieksan vierailullaan komitean puheenjohtaja C.O. Tallgrenin sanoin sovittelevasti taloudellisten menetysten korvaamisen ja mahdollisten alueen pienentämisen näkökulmasta: koskireitin alueita voitaisiin hoitaa varoen. Kuitenkin myöhemmin komitean määritelmä Ruunaan kansallispuistosta oli koskematon ja rakentamaton, maisemaltaan luonnonmukainen koskireitti ja Ruunaanjärven takaisilta alueiltaan luonnontilainen.²⁵⁰

3.2 Karjalainen: Ruunaan kosket matkailulle

Karjalaisen asema Pohjois-Karjalan laajalevikkisimpänä, mutta myös kokoomuksen äänenkannattajalehtenä tuo lehdelle toimituksellisen mahdollisuuden ja sen kautta valtaa ohjalla lukijoidensa mielipiteitä paikallisesta energiapolitiikasta, matkailusta ja luonnonsuojelusta. Karjalaisella oli selkeä kanta koskien suojelun puolesta, minkä johdosta lehti joutui myös pariin otteeseen vastaamaan Lieksan kaupungin edustajien syytöksiin, joissa Karjalaisen nähtiin asettuneen koko ”koskisodan” ajan Lieksan taloudellista kehitystä ja energiapolitiikkaa vastaan²⁵¹. Karjalainen kirjoitti aktiivisesti koskien suojelun puolesta ja antoi myös runsaasti tilaa koskien suojelua vaativille mielipidekirjoituksille. Ruunaan alueesta Karjalainen kirjoittaa pääkirjoituksissaan tarkasteluajanjaksolla yhteensä 36 kertaa (Kaavio 8).

Kaavio 8. Kansallispuisto (N7) ja koski/koskialue (N36) Karjalaisen Ruunaan aluetta käsittelevissä pääkirjoituksissa (N36).

²⁵⁰ Karjalainen 22.-23.10.1974; 21.6.1977b.

²⁵¹ Karjalainen 11.6.1981: ”Sanomalehti Karjalainen on 5.6.1981 julkaistussa pääkirjoituksessaan jatkanut johdonmukaista linjaansa, jonka tavoitteena on lieksalaisen energiapolitiikan arvosteleminen.”

Kuten pääkirjoitusten painotuksesta (Kaavio 8) näkyy, Karjalaisen panos kansallispuiston määrittäjänä on ohut. Karjalaisen pääkirjoitukset keskittyivät lähes yksinomaan koskiin ja koskialueeseen, ja korostetusti koskien merkitykseen matkailulle, ei luonnonsuojelulle. Vuoden 1980 Metsähallituksen koskenvarsihakkuiden jälkeen Karjalainen tosin heräsi moittimaan kansallispuistoesityksen vesittäjiä ja vitkuttelijoita, niin maa- ja metsätalousministeriötä kuin seutukaavaliittoa: ”Tässä sitä ollaan, kun koskia rantoineen ei ole sisällytetty kansallispuistosuunnitelmiin”. Paino oli siis edelleen koskissa. Samana vuonna Karjalainen näytti myös paheksuvan niin supistettua kansallispuistoaluetta kuin koskialueelle suunnitteilla olevaa valtion retkeilyaluetta: ”Virkistyksen ja kalastukseen voidaan kuitenkin käyttää myös kansallispuistoaluetta”.²⁵² Kun Enso-Gutzeit aloitti vuonna 1980 metsäautotien ja sillan rakentamisen Ruunaanjärven takaisella kansallispuistoalueeksi suunnitellulla alueella, ohjaili Karjalainen pääkirjoituksessaan luonnonsuojelijoita olemaan huolestumatta, sillä suunniteltu tie tulisi kulkemaan ”vain kilometrin - parin verran aivan alueen nurkassa” eikä metsäautotie Karjalaisen mukaan ”mainittavasti haittaa kansallispuistosuunnitelman toteuttamista”, sillä siltakin sijaitsi pääkirjoituksen mukaan ”kaukana kuululta koskireitiltä”²⁵³.

Vuoden 1983 pääkirjoituksessaan ”Kansallispuisto vai retkeilyalue” Karjalainen näki kummankin vaihtoehdon mahdollisena: joko löyhin, taloudellisen hyödyntämisen mahdollistavin säännöin perustetun kansallispuiston tai tiukahkoin säännöin perustetun retkeilyalueen. Luonnonsuojeluun väljästi suhtautuva mielipide alueen käytöstä päättyi kuitenkin toteamukseen: ”Ympäristöpoliittisten näkökulmien on kuitenkin oltava etusijalla”.²⁵⁴ Vuosien 1984–1986 aikana Ruunaan alueen käyttö mainitaan pääkirjoituksissa vain kerran, tällöin myös ympäristöministeriössä odottavat kansallispuistopäätökset mainittiin lyhyesti.²⁵⁵ Kun päätös vuonna 1978 retkeilyalueesta oli tuloillaan ja lopulta vahvistetaan, kirjoitti Karjalainen: ”Päätös on erinomaisen tyydyttävä: takaa matkailun vaatimukset, mutta ei liiaksi vähennä metsätyöpaikkoja. Merkittävää on, että koskireitti jää retkeilykäyttöön.”²⁵⁶ Ympyrä sulkeutuu Karjalaisten pääkirjoitusten osalta ja tavoite on saavutettu: Ruunaan kosket saatiin säilytettyä matkailulle.²⁵⁷

²⁵² Karjalainen 30.4.1980b; 7.6.1980c.

²⁵³ Karjalainen 2.8.1980.

²⁵⁴ Karjalainen 15.6.1983d.

²⁵⁵ Karjalainen 8.3.1986: ”Koskien suojelu etenee hitaasti”.

²⁵⁶ Karjalainen 14.2.1987; 28.3.1987.

²⁵⁷ Vrt. Karjalaisen pääkirjoitus 4.12.1973: ”Ruunaan kosket tuottavat säilytettyinä ja matkailuun käyttöön otettuina ajan mittaan enemmän kuin tuhottuina ja voimantuotantoon valjastettuina.”

Karjalaisen ollessa tarkasteluajanjaksolla kansallisen kokoomuksen äänenkannattajalehti, on myös aiheellista tarkastella lyhyesti, miten Karjalainen toi esille puolueen kantoja Ruunaan alueeseen. Lieksan kokoomus painotti koskien ja koskialueen hyödyntämistä vapaa-ajan-, virkistyskäytön ja turismin näkökulmasta ²⁵⁸. Pohjois-Karjalan kokoomus painotti koskien säilyttämistä rakentamattomina tuleville sukupolville ²⁵⁹. Koskien suojelu ja koskialueen varaaminen retkeily- ja virkistyskäyttöön valtion retkeilyalueena oli esillä myös Karjalaisen esiin nostamien yksittäisten kokoomuslaisten valtuutettujen, kansanedustajien ja kansanedustajaehdokkaiden mielipiteissä, myös kokoomuksen puheenjohtajan Harri Holkerin, jonka vierailuita Lieksassa ja Pohjois-Karjalassa lehti nosti esille useampaan otteeseen tarkasteluajanjakson alkuvuosina ²⁶⁰. Lieksan matkailulautakunnan puheenjohtaja ja koskenlaskuyrittäjä Kalevi Makkonen oli kokoomuslaisista edustajista ainoa, jonka kansallispuistomyönteisyys nostettiin lehdessä esille ²⁶¹.

3.3 Kansallispuiston ja valtion retkeilyalueen kehystys

Karjalaisen artikkeleista nousseiden kahdeksan kansallispuiston määrittäjän myötä keskustelun kehyksiksi piirtyvät *talous*, *paikallisuus* ja *ekologisuus*. Vahvimman, talouskehysten muodostivat Lieksan kaupungin, Metsähallituksen ja osittain myös Seutukaavaliiton määritelmät kansallispuistosta haittana aluetaloudelle. Seuraavaksi tilaa sai hattuvaaralaisten ja osittain myös Lieksan kaupungin sekä Metsähallituksen vahvistama paikallisuuden kehys. Mikä tosin on hyvin vahvasti liitoksissa talouskehykseen. Ristiriitaiseksi paikallisuuden kehysten tekee myös se, kuinka Karjalainen nosti useammin paikallisiksi kansallispuiston määrittäjiksi hattuvaaralaiset kuin ruunaalaiset, joiden mielipiteet ylipäättään Ruunaan alueen käytöstä jäivät koko aineiston ajanjaksolla marginaalisiksi. Ekologinen kehys oli näistä kolmesta kaikkein heikoin, sitä edustavat kansallispuiston määrittäjät saivat ajanjakson huomioon ottaen Karjalaisessa erittäin vähän tilaa.

Kun kansallispuisto- ja retkeilyaluekeskustelun määrittäjiin lisätään myös Karjalainen pääkirjoituksineen, vahvistuu talouskehys johtuen Karjalaisen matkailupainotteisuudesta. Ekologinen kehys taas heikkenee entisestään luonnonsuojelunäkökulman puuttumisen vuoksi. Paikallisen kehysten voisi tulkita vahvistuvan, sillä tosin kuin koskien valjastamisen suhteen,

²⁵⁸ mm. Karjalainen 29.3.1976.

²⁵⁹ Karjalainen 20.4.1975.

²⁶⁰ Karjalainen 11.9.1975; 14.3.1983; 15.6.1983e; 22.8.1973; 10.3.1974; 28.2.1975; 6.3.1975; 29.3.1976.

²⁶¹ Karjalainen 27.2.1976.

Karjalainen ei kansallispuistokysymyksen suhteen esiinny Lieksan kaupungin vastavoimana vaan iloitsee retkeilyalueratkaisun mahdollistavasta matkailun kehittämisestä. On muistettava myös, että Karjalainen toimii myös itse jonkinlaisena mediapoliittisena kehyksenä antaen julkisessa keskustelussa enemmän tilaa kansallispuiston vastustajille tätä kautta vahvistaen vastustajien asemaa.

4 Ruunaan kansallispuisto ja retkeilyalue aikakehyksessä

1960-luvun alusta lähtien yhteiskunta oli niin globaalisti, valtiollisesti kuin paikallisestikin monenlaisessa murrosvaiheessa ja tuo murros oli iskenyt aaltonsa myös metsätyömiehpienviljelijävaltaiseen Ruunaankylään. Vähitellen koneistuva metsätalous tarvitsi aina vaan vähemmän työvoimaa, ja johti näin laajoihin muuttoaaltoihin maalta kaupunkeihin työn perässä. Toisaalta kaupunkilaistuneiden ihmisten lisääntynyt vapaa-aika, ja kaipuu takaisin luonnon keskelle, johti myös vaateisiin Suomen metsien käytöstä muuhunkin kuin metsätalouteen. Ajanjaksoon osui myös maailmanlaajuisen ympäristötietoisuuden kasvu etenkin Rachel Carsonin vuonna 1962 julkaistun teoksen *Äänetön kevät* (suom. 1963) myötä. Myös kansainväliset ympäristöjärjestöt kuten WWF lisäsivät painetta luonnonsuojeluun. Monien maiden ympäristönlainsäädännön kehittämiseksi antoi taas sysäyksen YK:n ensimmäinen, Tukholmassa 1972 pidetty ympäristökonferenssi.

Myös Rooman Klubin *Kasvun rajat* -raportti ravisteli uskoa talous- ja väestönkasvun ja sen kautta luonnonvarojen riittävyyteen. Laajalti koko maailmassa niin ilmansaasteet kuin vesistöjen rehevöityminenkin aiheuttivat huolta, Suomessa myös sotien jälkeinen voimaperäinen metsätalous alkoi näyttäytyä luonnon kannalta ongelmallisena. Metsähallituksen historiikissa *Metsävaltio* luonnehditaan vuonna 1970 vietettyä Euroopan laajuista luonnonsuojeluvuotta suorastaan metsäkiistojen kansalliseksi teemavuodeksi, koska keskusteluun metsätalouden kestävydestä liittyivät luonnonsuojelijoiden lisäksi myös valtion tilintarkastajat ja sen myötä poliittiset puolueet ²⁶². Luonnonsuojeluaatteella on toki Suomessakin jo pidemmät perinteet.

4.1 Metsähallitus luonnonsuojeluvaateiden edessä

Metsähallitus sai tosiaan kansainvälisenä luonnonsuojeluvuotena 1970 valtion tilintarkastajilta ankaraa palautetta Suomen metsien hoidosta. Tilintarkastuksessa todettiin Metsähallituksen toteuttaneen valtion metsissä hakkuusuunnitelmat ylittäneitä avohakkuuta ja jättäneen uudistustoimenpiteitä tekemättä. Tilintarkastuskertomus totesi myös Metsähallituksen toiminnan metsissä olevan vailla tutkittuun tietoon perustuvaa suunnitelmallisuutta. Tilanteen julkitulosta alkoi myös poliittinen vääntö siitä, mikä hallinnollinen taho olisi jatkossa vastuussa luonnonvarojen, etenkin metsien hoidosta ja ympäristöasioista. Jo 1970-luvun alussa tulikin esityksiä erillisen ympäristöministeriön

²⁶² Parpola & Åberg 2009, 331–334.

perustamisesta, mutta tätä vastustivat niin MTK kuin teollisuus yleensä, useimmat lääninhallitukset ja Metsähallitus. Keskustapuolueen toiveena oli ympäristöasioiden keskittäminen maa- ja metsätalousministeriöön. Valtioneuvoston asettama ympäristönsuojelun organisaatiotoimikunta taas ajoi ympäristöhallinnon sijoittamista sisäasiainministeriön alle.

Samalla kun yhteiskunnassa vaadittiin valtion metsiä yhä enemmän suojeluun, mutta myös ulkoilu- ja virkistyskäyttöön, oli Metsähallituksen lähdeittävä tässä hallinnollisia ja yhteiskunnallisia muutoksia hakevassa ympäristössä muuttamaan toimintaansa.

Metsähallituksen viestinnässä alkoikin vilahdella Yhdysvalloista ja myöhemmin myös Puolan ja Itä-Saksan luonnonsuojelusta lainattuja maankäyttöön liittyviä termejä kuten moninainen- eli monikäyttö. Metsähallitus esitteli metsien moninainen- tai päällekkäiskäytön ensisijaisesti puun tuottamisen ja korjaamisen säilyttämänä käyttötapana, jossa muu luonnossa tapahtuva toiminta olisi sille alisteista. Tästä syystä Metsähallitus ei myöskään suoraan tyrmännyt luonnonsuojeluun perustuvia kansallispuistoesityksiä, sillä Metsähallituksen mielestä laajimmat suojeluun esitetyt metsät voitaisiin jättää monikäyttöisen metsätalouden mahdollistaviksi luonnonhoitometsiksi. Lisäksi Metsähallitus ohjasi paikallisia hoitoalueita viestimään kuntien päätöksentekijöille, luonnonsuojelulain ensimmäiseen pykälään²⁶³ tarttuen, kansallispuistojen olevan alueita, joita ei ole tarkoitettu ihmisten virkistys- tai retkeilykäyttöön, vaan ainoastaan luonnonsuojelullisiin tarkoituksiin.

Metsähallitus esiintyi syrjäseutujen puolestapuhujana ja kampanjoi erilaisin laskelmin kansallispuistojen vaikuttavan hyvin negatiivisesti alueiden työllisyystilanteeseen.

Metsähallituksen historiaa tutkineet Parpola ja Åberg eivät löytäneet vastaavia laskelmia kansallispuistojen työllistävästä vaikutuksesta. Metsien monikäyttöajatukseen nojaten, Metsähallitus alkoi valmisteillakin olevaan ulkoilulakiin valtion retkeilyalueiden perustamista, mikä vahvistettiin vuonna 1973. Metsähallitus ajoi siksi ulkoilulakiin perustuvien valtion retkeilyalueiden perustamista, joissa ulkoilutoiminta otettaisiin kyllä huomioon, mutta normaalin metsätalouden puitteissa. Ruunaan ohella Metsähallitus ajoi ensisijaisesti retkeilyaluetta myös nykyisille Seitsemisen ja Koloveden kansallispuistoalueille.

264

²⁶³ Luonnonsuojelulaki 71/1923 1§: ”valtiolle kuuluva alue on, sen luonnon säilyttämiseksi koskemattomana, erotettava yleiseksi suojelualueeksi”.

²⁶⁴ Parpola & Åberg 2009, 332–364.

4.2 Hattuvaara maa- ja metsätalouden murroksessa

Metsäkyliä tutkinut *Pertti Rannikko* kuvaa kuinka, kuinka jo 1960–1970-luvuilla metsätöiden ”koneellistamisen ensimmäinen aalto” sai aikaan Hattuvaaran sivukylien tyhjenemisen. Metsähallitus kuitenkin taisteli maalta pakoa vastaan rakentamalla metsureilleen vielä vuosina 1974–1976 rivitaloja, minkä yhteyteen, sivukylien tyhjennyttä, Hattuvaarankylä alkoi vähitellen keskittyä. Vuonna 1982 Lieksan kaupunki vielä täydensi aluetta uusilla rivitaloilla. Metsähallituksen ja Lieksan kaupungin Hattuvaaran metsureille kohdistama tekohengitys oli kuitenkin lyhytaikainen: Rannikon mukaan metsätyön toinen koneellistamisaalto 1980-luvun puolivälissä johti nopeasti metsätyöpaikkojen vähenemiseen ja tyhjensi lopulta 2000-luvulle tultaessa myös tämän metsuriasutuksen ympärille syntyneen metsurikylän.²⁶⁵ Ristiriitaiselta kuulostaa myös kansallispuistovastustajien perustelut, kun Metsähallituksen edustaja tuo Karjalaisessa esille, kuinka Hattuvaaran hoitoalueella on ”jo nykyiselläänkin liikaa miehiä ja olemme hakanneet metsiä yli suunnitteiden”²⁶⁶.

Teijo Rytteri kuvaa 1970-luvun alun ajanjaksoa metsäsektoriyhteiskunnan rationalisoinnin ajaksi, mutta tähän liittyi vahvasti myös poliittinen maatalouden rationalisointi ja näiden alojen eriytyminen toisistaan. Tämän saivat Rytterin mukaan aikaan vasemmisto- ja näin teollisuusvetoiset hallitukset, SDP etunenässä. Pientilavaltaisille kylille, joiden elinkeino koostui pienimuotoisista maa- ja metsätöistä kuten Hattuvaarassa, tämä suurempiin tilakokoihin ja peltojen metsittämiseen pyrkivä maa- ja metsäpolitiikka aiheutti äkillisen rakennemuutoksen. Koneellistumisen ja metsätalouden tehostumisen myötä maalta paettiin työtä tarjoaviin teollisuuskeskittyisiin, mikä johti ikäjakauman vinoutumisen myötä maaseudun elinvoiman heikkenemiseen ja kylien tyhjenemiseen. Elinvoimaisille pientiloille kun oli ollut juuri ominaista fyysinen ja siksi työvoimavaltainen työ.²⁶⁷

4.3 Aluepolitiikan pelinappulana

Vaikka päätoimittaja Seppo Vento oli kiistänyt Karjalaisen vahvan puoluesidonnaisuuden²⁶⁸, Karjalaisen voi tulkita monissa artikkeleissa viestivän kokoomuksen poliittisen linjan mukaisesti. Siksi on hyvä raottaa hieman myös tutkielma-ajanjakson poliittista tilannetta.

²⁶⁵ Rannikko, 2016, 96–97.

²⁶⁶ Karjalainen 15.6.1983e.

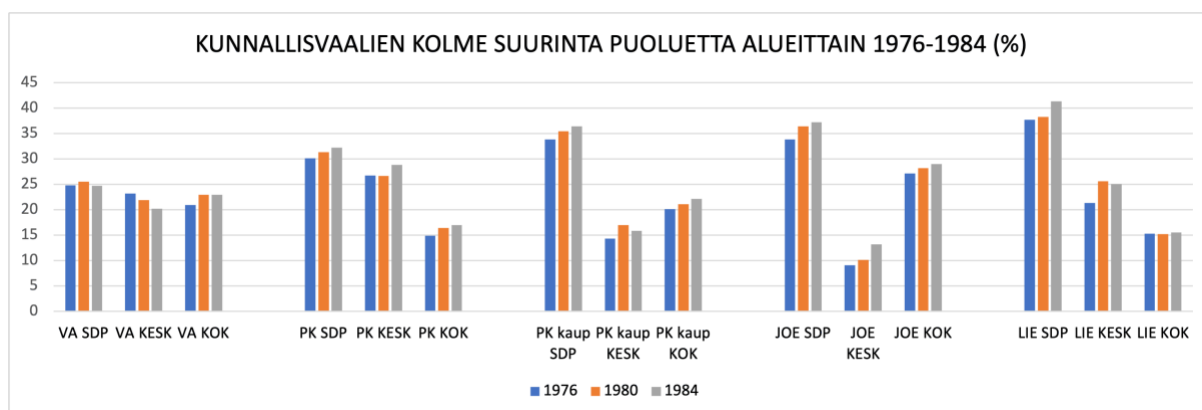
²⁶⁷ Rytteri, 2004, 55–64.

²⁶⁸ Lehto, Keijo 2006, 233-234.

Koko tarkasteluajanjakson ajan SDP oli puolueista johtoasemassa sekä kunnallis- että eduskuntavaaleissa, niin valtakunnallisesti, Lieksassa kuin Joensuussakin. Eduskuntavaaleissa kokoomuksen kannatus kuitenkin nousi valtakunnallisesti aina 1987 vaaleihin saakka, jolloin kokoomuksesta tuli ensimmäistä kertaa sitten sotavuosien sinipunahallituksen pääministeripuolue. Tätä ennen Suomea oli johtanut pääasiassa sosialidemokraateista, keskustasta ja SKDL:stä koostuva kansanrintama- tai punamultahallitus, lukuun ottamatta vuosia 1975–1977, jolloin Suomea johti osin virkamieshallitus ja keskustavetoinen Mieltusen III hallitus. Pääministeri tuli edellistä ajanjaksoa lukuun ottamatta sosialidemokraateista.²⁶⁹

Tarkastelujaksolla (kaavio 9) kokoomus oli Lieksan kuntapolitiikassa keskustan jälkeen kolmanneksi suurin puolue ja Joensuussa toiseksi suurin puolue. On huomattava, että Joensuussa kokoomuksen kannatus oli liki kaksi kertaa vahvempaa kuin Lieksassa. Keskustapuolueen kannatus Joensuussa oli puolestaan kaksi kertaa heikompaa kuin Lieksassa.

270

Kaavio 9 Kunnallisvaalien kolme suurinta puoluetta kannatusprosentteineen valtakunnallisesti, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Karjalan kaupungeissa (Joensuu, Lieksa, Outokumpu, Nurmes), Joensuussa ja Lieksassa eriteltynä. Lähde: Tilastokeskuksen kuntavaaliaineistot 1974–1984.

Karjalainen oli siis suurin lehti alueella, jossa kokoomuksen kannatus oli kolmesta suurimmasta puolueesta heikoin. Myös alueen kaupungeissa kokoomuksen kannatus oli heikompaa kuin sosialidemokraattien, mutta kylläkin vahvempaa kuin keskustan. Edellä mainitut puolueiden voimasuhteet saattoivat osaltaan vaikuttaa myös Ruunaan alueen käytöstä käytyyn keskusteluun,

Sen lisäksi, että sanomalehti Karjalainen oli kokoomuksen äänenkannattajalehti, lehteä toimitettiin väkiluvultaan läänin suurimmasta kaupungista Joensuusta. Lieksasta oli juuri

²⁶⁹ Tilastokeskus: Eduskuntavaalit; Valtioneuvosto: Suomen hallitukset ja ministerit.

²⁷⁰ Tilastokeskus: Kuntavaalit ja aluevaalit.

vuonna 1973 tullut kaupunki ja samalla läänin toiseksi suurin kaupunki. Karjalainen arvosteli useissa ”koskikiistaan” liittyvissä pääkirjoituksissaan Lieksan kaupungin päätöksenteko- ja ennen kaikkea energiapolitiikkaa, ja se koettiin Lieksassa myös Joensuun kaupungin puuttumisena Lieksan sisäisiin asioihin ²⁷¹. Keskusteluun saattoi tuoda oman sävynsä myös se, ettei Joensuussa toisin kuin Lieksassa, ollut valtakunnallisen tai maailmanluokan luontokohteita tai nähtävyyksiä, olivatpa ne sitten matkailu- tai luonnonsuojelukohteita, ja nämä Karjalainen halusi tuoda esille Pohjois-Karjalan yhteisinä, ennen kaikkea matkailua ja samalla myös Joensuun kaupungin taloutta vahvistavina alueina ²⁷².

4.4 Koli Ruunaan rinnalla

Tässä kappaleessa tarkastelen lyhyesti samaan aikaan Ruunaan kanssa kansallispuistoprosessissa olleen Kolin alueen käsittelyä Karjalaisen pääkirjoituksissa. Kolin kansallispuistoksi esitetty alue erosi Ruunaan alueesta monin tavoin, mutta molemmat saivat valtakunnallista näkyvyyttä alueidensa käyttöön liittyvien kiistojen kautta. Kolin kansallispuisto perustettiin valtion omistaman valtionpuiston alueelle vuonna 1991, jota vielä tuolloin, toisin kuin Ruunaata, hallinnoi Metsäntutkimuslaitos (Metla). Vuonna 1996 Kolin kansallispuistoa laajennettiin ostamalla ja vaihtamalla maata yksityisiltä maanomistajilta ²⁷³. Tänä päivänä myös Kolia hallinnoi Metsähallitus, sillä vuonna 2015 Metla sulautui osaksi Luonnonvarakeskusta ²⁷⁴. Vasta Kolin kansallispuistosta käytyjen kiistojen aikana katsotaan syntyneen käsite Kolistä kansallismaisemana, mikä osaltaan joudutti Kolin kansallispuiston perustamista ²⁷⁵. Karjalainen käsittelee pääkirjoituksissaan Kolin kansallispuistohanketta varsinaisesti vasta vuodesta 1990 lähtien.

Huhtikuuhun 1991 mennessä, jolloin laki Kolin kansallispuistosta valmistui, oli Kolin kansallispuistoasiaa käsitelty Karjalaisen pääkirjoituksissa 11 kertaa. Pääkirjoituksissa Karjalainen kehysti Kolin, kuten kehysti Ruunaankin, pääasiallisesti matkailun kautta, sillä matkailu-sana esiintyy pääkirjoituksissa yhteensä 23 kertaa. Karjalaisen matkailulla

²⁷¹ Karjalainen 11.6.1981, kaupunginjohtaja Niilo Tirkkonen kirjoittaa vastineessaan Lieksan voimalahankkeita käsitteeseen Karjalaisen 5.6.1981 pääkirjoitukseen, kuinka ”varauksettomasti lieksalaiset ovat tukeneet maakuntakeskus Joensuun kehittämishankkeita” eivätkä ole ”puuttuneet Joensuun kaupungin energiapolitiikkaan”. Tirkkonen syyttää myös ”ykköslehtenä itseään mainostavaa” Karjalaista ”hyökkäyksestä lieksalaisten vaurastumishankkeita vastaan”. Päätoimittaja Seppo Vento taas toteaa Tirkkosen ”tarttuneen kynään kovin tunnepitoisesti ja jopa suorastaan propagandistisesti”.

²⁷² mm. Karjalainen 28.6.1973 pääkirjoitus ”Pielisen matkailu”: Pielisen ympäristöä pidetään tulevaisuuden matkailualueena, kuten pääosin koko Pohjois-Karjalaa.”

²⁷³ mm. Puhakka, 2007, 110-111.

²⁷⁴ Laine, 2017, 261-263.

²⁷⁵ Häyrynen, 2005, 17-18.

kehystämistä pääkirjoituksista syntyy lähes markkinallinen tarina: *matkailuyrittäjät, kulttuurimatkailu, talvimatkailu, matkailun kehittäminen, matkailullinen vetovoima ja vetonaula, matkailuhotelli, matkailukaupunki, matkailullinen ovi, laskettelumatkailu, matkailuväki, matkailuyrityshanke, matkailu- ja muu elinkeinotoiminta, matkailupalvelu, matkailutulen roihu, matkailurakentaminen*. Pääkirjoituksissa kuvataan Kolia myös 8 kertaa maisemakehyksessä: *muuttuva maisema, kareliaanimaisema, maisemalliset toimenpiteet, maisemallinen rikkaus, maiseman kauneus, toisarvoinen maisema, kaunis maisema, kansallismaisema*. Luontokehystykseen viittavia sanoja pääkirjoituksista löytyy yhteensä 7: *ihmisen vaikutus luontoon, luonnonkaunis, luonnonsuojelija ja luonnonsuojelu, luonnonsuojelulliset toimenpiteet, luonnon arvot*.²⁷⁶

Alla kolme Karjalaisen Kolin kehystämistä kuvaavaa pääkirjoitussitaattia:

Koli ei tietenkään ole mitään neitseellistä aluetta. Kuitenkin se on edelleen luonnonkaunista aluetta, joka kehnolla suunnittelulla voidaan tervelläkin.

Koli on lisäksi ollut asuttuna vuosisatojen ja ihminen on vaikuttanut koko ajan luontoon. Tästä huolimatta maisemien kauneus on säilynyt.

(Unescon maailman) Perintöohjelma ei siis ole tärkeä, mutta matkailu, yksi maakunnan pääelinkeinoista on. Miksi riistettäisiin eteläisen ja keskisen Suomen asukkailta mahdollisuus harjoittaa heidän suosimaansa liikuntaa kohtuullisen matkan päässä kotoa, erinomaisilla rinteillä, kauniissa maisemassa?²⁷⁷

Kolin lopputulokseen tyytyväisyyden Karjalainen kehysti kansallismaiseman suojelun ja yksityisten maanomistajien oikeusturvan kautta²⁷⁸.

²⁷⁶ Karjalainen 15.1.1990; 15.6.1990; 31.8.1990; 4.10.1990; 20.10.1990; 22.10.1990; 3.11.1990; 25.11.1990; 28.1.1991; 14.2.1991; 13.4.1991.

²⁷⁷ Karjalainen 15.1.1990; 15.6.1990; 22.10.1990.

²⁷⁸ Karjalainen 14.2.1991.

5 Johtopäätökset

Aivan ensimmäinen ihmettelyn aiheeni tämän tutkielman taustalla oli luonnonsuojelupoliittinen kysymys ”Miksi Ruunaaseen perustettiin retkeilyalue eikä kansallispuistoa”. Olin seurannut useita luonnonsuojeluun ja etenkin metsien suojeluun liittyviä poliittisia päätöksiä ja niihin liittyvää keskustelua, mutta varsinaisesti en ollut perehtynyt kansallispuistojen ja retkeilyalueiden taustoihin, konsepteihin tai alueelliseen sijaintiin. Ruunaan retkeilyalueen historian ohessa haaveilin selvittäväni laajemmin myös muiden, etenkin ensimmäisten valtion retkeilyalueiden historiaa, mutta harhaileva mieleni, aiheen liiallinen laajeneminen ja etenkin ajankäytölliset haasteet saivat minut lopulta rajaamaan tarkastelun ainoastaan Ruunaaseen. Ja tässäkin oli aivan riittämiin.

Kysymykseen vastatakseni kävin läpi yli 500 sanomalehti Karjalaisen artikkelia ajalta 1973–1987 ja analysoin, minkälaisia diskursseja Ruunaan alueen käytöstä nousi esiin eri toimijoiden näkökulmasta. Ajanjakson aikana kansallispuistokysymys jäi etenkin ensimmäisenä kymmenenä vuotena koskikeskustelun jalkoihin, ja muutenkin jouduin välillä tulkitsemaan aineistosta, oliko jokin kantansa ilmaissut taho kansallispuiston vai pelkästään koskien suojelemisen puolella. Vastustajien kannat olivat selkeämpiä tai ainakin Karjalainen ne toi selkeämmin esille. Koska koskikysymys oli osa tarkasteluajanjaksoni kansallispuistoprosessia ja etenkin Ruunaan alueen käytöstä käytyä keskustelua, kulkee se myös tiiviinä osana tutkielmaani. Tästä syystä näin myös tärkeäksi kirjoittaa auki Karjalaisen aineiston pohjalta Ruunaan luonnonsuojelun tarina käänteineen, juonen kulkuineen ja pääosien sekä sivuosien esittäjineen. Se, että lähestyin kysymystä sanomalehti Karjalaisen aineistojen kautta, muutti alkuperäistä kysymysten asettelua mediatutkimuksen suuntaan. Aineistoanalyysin myötä nousi myös kysymys, oliko retkeilyalueessa kyse todellisesta kompromissista, jollaisena se haluttiin esittää vai jo ennalta päätetystä alueenkäyttömuodosta.

Mitä aineistoni ja siitä tekemäni analyysit sitten kertovat? Kansallispuistoesityksen myötä Karjalaisen esiin tuoma keskustelu Ruunaan alueesta asemoitui vahvasti käytön näkökulmiin: matkailuun, retkeilyyn ja metsätalouteen työpaikkoineen. Näissä näkökulmissa, myös matkailussa, kansallispuisto ja etenkin luonnonsuojelu nähtiin uhkana, vaikka kalastaminen sekä koskenlasku olisi ollut myös kaavaillussa kansallispuistossa sallittua, ja myös metsästysmahdollisuutta paikallisille alustettiin muutamissa kirjoituksissa.

Luonnonsuojelullinen argumentointi jäi marginaaliin, eikä kansallispuisto noussut vahvaksi alueen käytön vaihtoehdoksi, ja siksi polarisaatiota ei päässyt syntymään suojelun ja käytön

välillä kuten koskien suojelukeskustelussa. Siitäkään huolimatta, että vastustajien argumentit olivat etenkin työllisyysvaikutusten osalta puutteellisia ja enemmän tunteella tai kuin tiedolla perusteltuja, ei Karjalaisessa näkynyt kuin yksi vahvasti kansallispuistoa kannattava kirjoitus ja muutama aihetta nopeasti sivuavia mainintoja kansallispuiston puolesta.

Luonnonsuojelijatkaan eivät ilmeisesti lopulta uskoneet kansallispuistoidaan, vaikka vähän ihmettelivätkin lopputulosta päätöksen tultua.

Metsähallitusta puolestaan voi aineiston pohjalta luonnehtia aktiiviseksi taustapeluriksi ja provokatiiviseksi toimijaksi. Esimerkiksi Metsähallituksen toteuttamat Ruunaan koskivarsihakkuut hakkuukiellon aikana eivät eroa nykypäivän määritelmästä aavistushakkuille, joilla pyritään heikentämään luontoarvoja ja tekemään suojeluaikeita tyhjiksi. Termi aavistushakkuu syntyi juuri Metsähallituksen 1970-luvulla toteuttamista vanhojen metsien hakkuista. Kun Metsähallitus myös viesti Ruunaan olevan sijainniltaan ja luonnoltaan soveltumaton kansallispuistoksi, sai Metsähallituksen retoriikka työpaikkojen vähenemisestä, Hatunkylän kuolemasta ja hakkuiden vähenemisestä ymmärrettävästi vastakaikua valtion retkeilyalueen muodossa niin Lieksan kaupungissa kuin hattuvaaralaisissa.

Hatunkylän asukkaiden nouseminen kansallispuiston neljän näkyvimmän vastustajan ja määrittäjän joukkoon oli yllättävää ja samalla painoarvoltaan kiehtovaa. Hattuvaaralaisille Ruunaa näyttäytyi oman kylän elinvoimaisuutta ylläpitävänä resurssina, olipa sitten kyse metsätaloutteen tai matkailuun liittyvästä toimeentulosta. Hattuvaaralaiset eivät olleet paikallisia kuten ruunaalaiset, joiden ääni jäi niin koski- kuin kansallispuistokeskustelussa muutamaa artikkelia lukuun ottamatta hyvin marginaaliseksi. Metsähallitus ja Lieksan kaupunki tuntuivat tekohengittävän Hatunkylää aivan liian pitkään sulkien silmät muuttuneelta maailmalta niin rakennemuutoksen kuin metsätalouden koneistumisen osalta. Jälkikäteen tällaisten tulkintojen tekeminen on luonnollisesti helppoa, mutta mikään ei poista sitä tosiasiaa, että tietoa niin kansallispuistojen paikallistaloudellisesta arvosta kuin metsätalouden koneellistumisen aiheuttamasta negatiivisista työvoimavaikutuksista oli jo viimeistään 1980-luvulla saatavilla. Mikä oli lopulta realisoitunut Metsähallituksen, Hattuvaaran ja Lieksan kaupungin metsätaloudesta saatu voitto suhteessa siihen, että Ruunaaseen olisi perustettu kansallispuisto? Olisiko Hatunkylän paikka kahden kansallispuiston kainalossa ollut kuitenkin tulevaisuudessa eduksi?

Karjalaisen roolia kansallispuistoprosessissa tarkastelin aineiston pääkirjoitusten kautta. Koskien suojelussa lehti toimi aktiivisena suojeludiskurssin vahvistajana ja mahdollistajana. Jopa niin, että sai Lieksan kaupungin edustajat syyttämään lehteä systemaattisesta Lieksa-vastaisuudesta. Kansallispuistokeskustelussa Karjalainen loi kuvaa lehdestä neutraalina areenana, mutta lehden ”neutraalius” mahdollisti samalla kansallispuiston vastustajien näkökulmien normalisoitumisen, eikä kansallispuisto päässyt näin nousemaan tasapuoliseksi alueen käytön vaihtoehdoksi retkeilyalueen rinnalle. Niin Koliin kuin Ruunaaseen liittyvistä pääkirjoituksista kävi ilmi, kuinka lehti kontekstoi alueiden käytön matkailun, aluekehityksen ja talouden, ei luonnonsuojelun kautta. Toisaalta alueen ”suojaus” matkailulle voi yhtäältä suojella, mutta toisaalta taas tuhota tai ainakin kuormittaa suojeltavaa luontoa.

Kansallispuistokeskustelu jäi Karjalaisen aineiston pohjalta paikallisesti hyvin ideatasolle, ja kamppailu valtion retkeilyalueen puolesta kansallispuistoa vastaan käytiin lähinnä Lieksan kaupungin ja hattuvaaralaisedustajien toimesta suhteessa valtion hallintoon.

Luontoa arvotettiin ”käyttöluontona”, mikä eroaa luonnon arvottamisesta ekosysteemipalveluna, sillä siinä painotus on ainoastaan joko tuotantopalveluissa (Metsähallitus, Lieksan kaupunki, hattuvaaralaiset) tai kulttuuripalveluissa (Karjalainen). Ekosysteemipalveluihin, joista ihmiset ovat riippuvaisia, katsotaan kuuluvan edellisten lisäksi myös luonnon tarjoamat säätely- ja tukipalvelut.

Toiko analyysini sitten vastauksen tutkimuskysymykseeni, oliko Ruunaan retkeilyalue luonnonsuojelun ja metsätalouden kompromissi vai ennalta päätetty alueenkäyttömuoto? Kompromississa kumpikin osapuoli tekee myönnytyksiä vapaaehtoisesti. Kompromissi ei ole kuitenkaan tilanne, jossa toinen osapuoli pääsee sanelemaan ratkaisun, vaikka lopputuloksessa toteutuisikin molempien esille tuomia toiveita. Karjalaisen aineiston pohjalta Metsähallitus ajoi jo heti ulkoilulain vahvistuttua Ruunaan käyttömuodoksi retkeilyaluetta, ja sai tähän mukaan niin Lieksan kaupungin kuin hattuvaaralaiset. Aineistosta ei käy ilmi minkälaista dialogia Metsähallitus kävi kulloisenkin vallassa olevan ministeriön tai hallituksen kanssa. Sen sijaan aineistosta käy ilmi, kuinka Metsähallitus käytti luonnonsuojelualueiden vastustuksen ja retkeilyaluekonseptinsa asianajajana Lieksan kaupungin, metsäalaan liittyvien järjestöjen ja hattuvaaralaisten ”karvahattulähetystöjä”. Karjalaisen aineiston pohjalta ei käy myöskään ilmi, käytiinkö kansallispuistomahdollisuudesta aitoa, molemmat osapuolet ja kannat huomioon ottavaa keskustelua, vai pääsikö vuosien varrella ahkeraksi lobbaajaksi profiloitunut Lieksan kaupunki Metsähallituksen tuella (tai toisin päin) sanelemaan

valtionhallinnolle päätöksen valtion retkeilyalueesta. Toisaalta luonnonsuojeluväen voi tulkita luovuttaneen kansallispuistoideasta jo vuosia ennen varsinaista retkeilyaluepäätöstä. Paikallisen luonnonsuojeludiskurssin puuttuminen voi myös olla merkki siitä, ettei luonnonsuojelu ollut kulttuurisesti hyväksyttävää paikkakunnalla, jossa luonnon ja luonnonvarojen hyödyntäminen elinkeinopoliittisesti oli vahvoilla. Kompromissikäsitettä kriittisesti tarkasteltuna voi tulkita, että Ruunaan retkeilyalue oli metsätalouden näkökulmasta valmiiksi hahmoteltu alueenkäyttömuoto, jossa kompromissinarratiivilla luotiin luonnonsuojelullista hyväksyttävyyttä tukeva näennäiskompromissi, jossa suojelunäkökulma jäi ilman todellista vaikuttavuutta.

Aineiston lukuisista toimijoista käy myös ilmi, kuinka Ruunaan tapaus ajoittuu aikaan, jolloin luonnonsuojelun institutionaalinen muoto oli vasta kehittymässä. Kansallispuistojen perustaminen monenlaisine komiteoineen oli valtiokeskeistä, mutta samalla paikalliset intressitahot pyrkivät luonnollisesti vaikuttamaan puistojen sijaintiin ja hyväksyttävyyteen. Ruunaa ei tällöin sopinut tai sitä ei haluttu sovittaa kansallispuistoista luotuun ideaalimaisemaan. Toisin kuin Koli, jolle vahvistui arvo kansallismaisemana, näyttäytyi Ruunaa käyttöluontona tai -maisemana, ei luonnonsuojelullisesti arvokkaana paikkana. Retkeilyalue edusti aikansa pragmaattista suojelua, joka ei vaatinut täydellistä luopumista taloudellisista hyödyntämismahdollisuuksista. Ratkaisu oli näin sopusoinnussa Metsähallituksen moninaiskäyttöpuheen ja paikallisten tarpeiden kanssa jättäen luonnonsuojelulliset arvot taka-alalle.

Kun Ruunaa on nyt jäämässä ainoaksi valtion retkeilyalueeksi 1970-luvun alkupuolella kansallispuistoiksi esitetyistä 42 alueesta, ja vuosien varrella useista retkeilyalueista on muodostettu kansallispuistoja, ei voi olla pohtimatta, miksei tätä ole tapahtunut Ruunaassa. Etenkin kun viime vuosina Metsähallituksen Ruunaan retkeilyalueelle asettamat kasvutavoitteet ovat olleet kovia sekä kävijämäärien että työllistämisen ja aluetalousvaikutuksien osalta, ja suhteessa retkeilyalueisiin kansallispuistot houkuttelevat yhä enemmän kävijöitä vahvalla brändillään. Vaikka Ruunaan alueen koskimaiseman tuoma omalaatuisuus, luontoarvot ja saavutettavuus ovat yhä alueen vahvuuksia, eivät Lieksan kaupunki tai Metsähallitus ole esittäneet Ruunaata kansallispuistoksi. Ei vaikka kansallispuistojen arvo paikallistaloudelle ja työllisyydelle on tänä päivänä osoitettu niin Metsähallituksen kuin Lieksan kaupungin taholta kiistattomasti. Lieksalaisittain tämä on jopa erittäin selvästi näkyvillä Kolin kautta. Ovatko taustalla Metsähallituksen yhä Ruunaaseen kohdistamat metsätaloudelliset intressit vai toimiiko Kolin kansallispuisto varoittavana

esimerkkinä rakentamisrajoituksineen? Toivottavasti taustalla eivät kuitenkaan ole enää kansallispuistojen perustamisiin liittyvät vuosikymmeniä vanhat traumat. Tai ehkä esityksen pitäisi tulla luonnonsuojelijoilta, kuten Inarijärven tapauksessa.

Ruunaan retkeilyalue ei siis syntynyt tasapuolisen kompromissin tuloksena vaan institutionaalisen ja etenkin poliittisen vallankäytön kautta. Karjaisen aineisto osoittaa, kuinka suojeludiskurssi marginalisoitui lehdessä, ja samalla luonnon käyttöä korostava kehys valtasi keskustelutilan. Ruunaan retkeilyalue voidaan nähdä esimerkkinä siitä, kuinka institutionaalinen päätöksenteon logiikka luonnonsuojelupäätöksissä ei nojaa luonnon arvoihin, saati tietoon vaan sosiaalisiin, kulttuurisiin ja taloudellisiin intresseihin. Ruunaan tapauksessa kompromissinarratiivin varjoon jäi keskustelu siitä, mitä alue ja sen luonto olisivat voineet olla kansallispuiston muodossa.

Annan tutkielmani viimeisen viisauden sanan nimimerkille ”*Sekapäinen*”, joka tiivistää osuvasti tutkielmani aiheen ja kysymyksen kansallispuisto vastaan retkeilyalue -keskustelun argumenttien ohuuden ja perustelemattomuuden:

Meille lieksalaisille on tämän tästä arvovaltaiseltakin taholta vakuutettu, että jos Ruunaan alueesta tehdään suunniteltu kansallispuisto niin Lieksaa uhkaa kauhea tuho. Työttömyys uhkaa tyhjentää kokonaisia kyliä, turistit lakkaavat tulemasta koska kalastus kielletään ja kaikki mielenkiinto aluetta kohtaan lakkaa ja alue autioituu. Päinvastaisessa tapauksessa jos alueesta tehdään retkeilyalue, niin sinne alkaa virrata innokkaita turisteja Lieksaa rikastuttamaan, kalastus hakee vertaistaan lohijokena, ja ihmiset tungeksivat laumoittain retkeilypoluille ihastelemassa moottorisahojen hyrinän säestyksellä kuinka vanhoista koskemattomista metsistä tehdään muutamissa vuosissa metsänhoidollisesti katselemiskelpoisia muista poikkeamattomia alueita. Vähemmästäkin hämmentyy ja pää sekoaa. Eikä kukaan asioita tunteva voi selvittää totuutta?²⁷⁹

²⁷⁹ Karjalainen 8.9.1984.

Lähteet

Kirjallisuus

- Björn, Ismo: *Kaikki irti metsästä. Metsän käyttö ja muutos taigan reunalla itäisimmässä Suomessa erätaloudesta vuoteen 2000*. Bibliotheca Historica 49. Helsinki, 2000.
- Borg, Pekka & Ormio, Hannu: *Perustiedot kansallispuistoista. Ihanteet ja käytäntö*. Porvoo, 1978.
- Eisto, Ilkka: Koskisodasta metsärauhaan? Teoksessa: *Elämisen taika taigalla. Ihminen ja luonto Pohjois-Karjalan biosfäärialueella*. Toim. Rannikko, Pertti & Schuurman, Nora. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, Joensuu, 1997. 107–138.
- Eisto, Ilkka: *Ruunaan retkeilyalueen kävijät ja paikallistaloudelliset vaikutukset*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja A No 143. Metsähallitus, Vantaa, 2003.
- Eisto, Ilkka: Myöhäisteollisen metsänkäytön uusiutuminen valtion retkeilyalueella. Väitöskirjassa: *Kylläpä kestää. Paikallisesti kestävä kehityksen ja ympäristölähtöisen kehittämistoiminnan suhde harvaanasutulla maaseudulla*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 101. Yliopistopaino, Joensuu 2009. 137–160.
- Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri: *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 11. Kuluttajatutkimuskeskus 2014. Fairclough, Norman: *Language of power*. London, Longman, 1989.
- <<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/fecd7913-7363-4d9f-9e2e-2d9f3e597230/content>>. (19.2.2025)
- Helsingin yliopisto 2021: Evon tiedekansallispuistohankkeen verkkosivut. <<https://www.helsinki.fi/fi/verkostot/evon-tiedekansallispuistohanke>>. (12.2.2025)
- Hämäläinen, Juha: Kansallispuistohankkeet Pohjois-Karjalassa. Julkaisussa *Pohjois-Karjalan luonto 1973*. Julkaisija: Pohjois-Karjalan Luonnonystävät r.y. 1973. <<https://sll.fi/app/uploads/sites/56/2020/01/PKL-3-1973.pdf>> (18.2.2025).
- Häyrynen, Maunu: *Kuvitettu maa. Suomen kansallisen maisemakuvaston rakentuminen*. Suomen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2005.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi: Valtasuhteiden analysoiminen Teoksessa: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Toim. Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen Ero Vastapaino, Tampere 2016.
- Kosenius, Anna-Kaisa, Juutinen, Artti, Neuvonen, Marjo, Ovaskainen, Ville, Sievänen, Tuija, Toivanen, Anne, Tyrväinen Liisa: *Virkistyskäyttöä edistävä metsänhoito valtion*

- talousmetsissä: hyötyjen rahamääräinen arvo*. Metlan työraportteja 261. Metsäntutkimuslaitos, Vantaa 2013. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-40-2414-6>> (19.2.2025).
- Koskeli, Anni: *Kolin-Ruunaan alueen yritystutkimus 2014*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 205. Metsähallitus, Vantaa 2014.
- Laine, Jaana: *Metsästä yhteiskuntaan. Metsäntutkimuslaitos 1917–2012*. Luonnonvarakeskus ja Metsäkustannus Oy, 2017.
- Laine, Markus, Bamberg Jarkko & Jokinen, Pekka: *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki 2007.
- Laki 131/1991 17.1.1991 Haapasuon ja Syysniemen sekä Ruunaan luonnonsuojelualueista. <<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/1991/131?language=fin>> (11.4.2025)
- Lehto, Keijo: *Aatteista arkeen. Suomalaisten seitsenpäiväisten sanomalehtien linjapapereiden synty ja muutos 1971–2005*. Jyväskylä Studies in Humanities 48. Jyväskylän yliopisto, 2006.
- Luonnonsuojelulaki 5.1.2023 9/2023. <<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/9?language=fin&highlightId=576642&highlightParams=%7B%22type%22%3A%22BASIC%22%2C%22search%22%3A%22luonnonsuojelulaki%22%7D>> (11.4.2025)
- Metsähallitus 2002: *Ruunaan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B, No 67. Helsinki, 2002.
- Metsähallitus 2019: *Ruunaan retkeilyalue - Ruunaan maankäytön ja luontomatkailun yleissuunnitelma (masterplan)*. Vantaa 2019. <<https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/06/ruunaa-retkeilyalue-yleissuunnitelma.pdf>> (8.4.2025).
- Metsähallitus 2023a: *Napapiirin retkeilyalueen asema virallistetaan - samalla uudistetaan koko retkeilymallia*. 27.10.2023. <<https://www.metsa.fi/tiedotteet/napapiirin-retkeilyalueen-asema-virallistetaan-samalla-uudistetaan-koko-retkeilyaluemallia/>> (12.2.2025)
- Metsähallitus 2023b: Tiedotteet: *Ruunaan retkeilyalueen ranta-asemakaava on vahvistunut Lieksassa*. <<https://www.metsa.fi/tiedotteet/ruunaan-retkeilyalueen-ranta-asemakaava-on-vahvistunut-lieksassa/>> (30.3.2025).
- Metsähallitus 2024a: *Kansallispuistotaulukot: Kansallispuistot perustamisvuoden mukaan*. <<https://www.metsa.fi/maat-ja-vedet/suojelualueet/kansallispuistot/kansallispuistotaulukot/>> (18.2.2025).

- Metsähallitus 2024b: *Valtion retkeilyalueverkoston ja Metsähallituksen monikäyttömetsien virkistyskäyttökohteiden kehittäminen 2024–2030*. Helsinki 2024.
<https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2024/09/retkeilyalueverkoston_kehittaminen.pdf> (15.3.2025).
- Metsähallitus 2024c: *Käyntimäärät maastossa*. <<https://metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/kayntimaarat/kayntimaarat-maastossa/>> (19.2.2025).
- Metsähallitus 2025a: Luontoon.fi-sivusto: *Metsästyys suojelualueilla*.
<<https://www.luontoon.fi/fi/artikkelit/metsastys-suojelualueilla>> (30.3.2025).
- Metsähallitus 2025b: *Valtion retkeilyalueet* <<https://www.metsa.fi/maat-ja-vedet/suojelualueet/valtion-retkeilyalueet-natura-alueina/>> (30.3.2025).
- Metsähallitus 2025c: *Kansallispuistot ja retkeilyalueet tärkeitä paikallistaloudelle*.
<<https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/hyvinvointia-luonnosta/talouslyotyja-luonnosta/kansallispuistojen-hyotyja-paikallistalouteen/>> (7.4.2025).
- Moring, Inka: Tee-se-itse-teoria. Grounded theory mediatutkijan työkaluna. Teoksessa: *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* (s. 229–258). Toim. Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 1998.
- Nousiainen, Reetta: *Sattuman varassa - ristiriitaisuus rakennussuojelussa*. Jyu dissertations 791. Jyväskylän yliopisto 2024.
- Oinonen, Virpi: *Järjellä vai tunteella. Ruunaan koskien valjastamisesta vuosina 1968–1978 Lieksan Lehdessä ja Karjalaisessa käyty keskustelu*. Itä-Suomen yliopisto, 2021, 88–94.
- Parpola, Antti & Åberg, Veijo: *Metsävaltio. Metsähallitus ja Suomi 1859–2009*. Helsinki 2009.
- Paulus, Elina: *Ruunaan retkeilyalueen kävijätutkimus 2017*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 243. Metsähallitus, Vantaa 2019.
<<https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/ruunaan-retkeilyalueen-kavijatutkimus-2017/>> (17.2.2025).
- Perttula, Minttu: *Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960- ja 1990-luvuilla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset puistojen hoitoon*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 155. Vantaa, 2006.
- Pohjois-Karjalan biosfäärialueen verkkosivut. <<https://kareliabiosphere.fi/>> (10.4.2025).
- Potinkara, Oiva: *Erämaata ja koskien kohinaa. Ruunaan luonnonsuojelu- ja retkeilyalueen historiaa*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja A No 69. Vantaa, 1997.

- Puhakka, Riikka: *Kansallispuistot murroksessa: Tutkimus luonnonsuojelun ja matkailun tavoitteiden kohtaamisesta*. Joensuun yliopisto, 2007.
- Raitio, Kaisa & Rannikko Pertti. *Metsien käyttö ja sosiaalinen kestävyys: Metsähallituksen roolin muuttuminen Lieksassa*. Metsätieteen aikakauskirja 2/2006: 271–292.
- Raja- ja Merivartiojoukkojen Perinneyhdistys ry. *Ruunaan rajavartioasema*.
<<https://www.rajanperinneyhdistys.fi/suomen-kartta/pohjois-karjalan-rajavartiosto/ruunaa/>> (5.3.2025).
- Rannikko, Pertti. Työpaikasta vapaa-ajan ympäristöksi - Metsäkylien muuttuvat tehtävät Suomen ja Venäjän Karjalassa. Teoksessa: *Metsä tekee hyvää! Vuosilusto 11*. Suomen Metsämuseo Lusto ja Metsähistorian Seura ry, Hermes Oy, Tampere, 2016.
- Rytteri, Teijo: Metsäsektorin eturyhmät ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus. Teoksessa: *Leipäpuusta arvopaperia. Vastuun ja oikeudenmukaisuuden haasteet metsäpolitiikassa*. Toim. Lehtinen, Ari & Rannikko, Pertti. Kustannusosakeyhtiö Metsälehti, Hämeenlinna, 2004.
- Räsänen, Heikki: *Raja-Karjalan alueen yritystutkimus 2007*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja B 98. Metsähallitus, 2008.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto.
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html> (18.3.2025)
- Silvonen, Jussi & Keso, Pirjo. *Grounded theory aineistolähtöisen analyysin mallina*. *Psykologia*, 1999, 34(2), 88-96.
<https://www.academia.edu/4529109/Grounded_Theory_aineistolähtöisen_analyysin_mallina> (10.4.2025).
- Suomen luonnonsuojeluliitto 2023: *Inarin luonnonystävät esittää perustettavaksi Inarijärven kansallispuiston*. <<https://www.sll.fi/inari/tiedotteet/inarin-luonnonystavat-esittaa-perustettavaksi-inarijarven-kansallispuiston/>> (10.4.2025).
- Suomen luonnonsuojeluliitto ja maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoitotoimisto. *Kansallispuistokomitean ehdotus uusiksi kansallis- ja luonnonpuistoiksi*. Tiivistelmä kansallispuistokomitean mietinnöstä (1977:88). Eripainos Suomen Luonto -lehdestä 4–5/1977.
- Suoninen, Eero: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Toim. Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen Eero Vastapaino, Tampere, 2016.

Talasterä, Johanna, Yle: *Hallituspuolueiden kädenvääntö Evon metsäalueen kohtalosta jatkuu: vihreät haluavat yhä tiedekansallispuiston ja keskusta retkeilyalueen.*

<https://yle.fi/a/3-12630552> (12.2.2025)

Tilastokeskus: Eduskuntavaalit - Doria: Vuoden 1975 kansanedustajain vaalit;

Kansanedustajain vaalit 1979; Kansanedustajain vaalit 1983; Kansanedustajain vaalit 1987. <<https://www.doria.fi/handle/10024/67154>> (25.3.2025).

Tilastokeskus: Kuntavaalit ja aluevaalit - Doria: Kunnallisvaalit 1976; Kunnallisvaalit 1980; kunnallisvaalit 1984.< <https://www.doria.fi/handle/10024/88401>> (25.3.2025).

Ulkoilulaki 13.7.1973 606/1973 < <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1973/606>> (11.4.2025).

Valkonen, Jarno. & Saaristo Kimmo: Luonto ja yhteiskunta - ympäristösosiologian lähtökohdat. Teoksessa: *Ympäristösosiologia*. Toim. Jarno Valkonen. Jyväskylän yliopisto, 2016.

Valtioneuvosto: Suomen hallitukset ja ministerit.

< <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset-ja-ministerit/hallitukset#hallitukset>> (25.3.2025).

Valtioneuvoston päätös 26.3.1987 368/1987 Ruunaan retkeilyalueen perustamisesta

<<https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/1987/368?language=fin>> (11.4.2025).

Valtonen, Sanna: Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa: *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Toim. Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 1998.

Väliverronen, Esa. Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Jyväskylä, 1996.

Väliverronen, Esa. Mediatekstistä tulkintaan Teoksessa: *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Toim. Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 1998.

Kaaviot ja kuvat

Kaavio 1: Kansallispuistojen käyntimäärien ja kansallispuistoverkoston kehitys 2014–2024	15
Kaavio 2: Valtion retkeilyalueiden kehitys 2014–2024	15
Kaavio 3: Artikkelit Ruunaan alueesta Karjalaisen uutisoinnissa juttutyypeittäin eriteltyinä	20
Kaavio 4: Ruunaan alueenkäytön keskustelun toimijat Karjalaisessa 1973–1987	21
Kaavio 5: Koskien suojelun ja kansallispuiston puoltajat ja vastustajat	22
Kaavio 6: Kansallispuistokeskustelun toimijat Karjalaisessa	47
Kaavio 7: Eniten kansallispuistomielipiteilleen näkyvyyttä saaneet toimijat ja kansallispuiston määrittäjät Karjalaisessa	48
Kaavio 8: Kansallispuisto ja kosket tai koskireitti Karjalaisen pääkirjoituksissa	54
Kaavio 9: Kunnallisvaalien kolme suurinta puoluetta alueittain 1976–1984	60
Kuva 1: Ruutukaappaus Luontoon.fi-sivustolta	7
Kuva 2: Ruutukaappaus Luontoon.fi-karttapalvelusta	8
Kuva 3: Valtion retkeilyalueiden ja kansallispuistojen painopisteet	12
Kuva 4: Kansallispuistot ja valtion retkeilyalueet kartalla	13
Kuva 5: Päätapahtumat ajanjaksolla 1970–1974	23
Kuva 6: Päätapahtumat ajanjaksolla 1975–1977	29
Kuva 7: Päätapahtumat ajanjaksolla 1978–1980	35
Kuva 8: Päätapahtumat ajanjaksolla 1981–1987	40

Liitteet

Liite 1. Sanomalehti Karjalaisen artikkelit

- 26.1.1973 a. Neuvottelu Lieksassa. Sormet irti Ruunaan koskista. Pielisen puhtautta vaalittava.
- 26.1.1973 b. Romantiikkakin olisi säilytettävä.
- 27.1.1973. Asioita seurannut Lieksasta. Toiset iloitsivat, me surimme. Yleisöltä.
- 28.1.1973. Entä kävisikö virkistyskylä. Etusivun uutinen.
- 26.2.1973. Rauhoitetaanko Ruunaan takainen alue? Mielipiteet käyvät puolesta ja vastaan.
- 27.2.1973. Olavi Aho. Luontovuo.
- 14.3.1973. Pohjois-Karjala ei saa maakaasua. Etusivun uutinen.
- 29.4.1973. Rebe. Lieksan liepeiltä.
- 3.5.1973. Aarne Purola. Ruunaan kosket ja poliittinen ratkaisu.
- 9.5.1973. Muut lehdet: Koskien puolesta.
- 16.5.1973 a. Luonnonystävät huolissaan Ruunaan koskista. Etusivun uutinen.
- 16.5.1973 b. Ruunaan koskien kohtalo huolestuttaa P-K:n Luonnonystäviä.
- 6.6.1973. Lieksan suunnittelutyö maakunnassa on esimerkillistä.
- 28.6.1973 Pielisen matkailu. Pääkirjoitus.
- 7.7.1973. Pohjois-Karjalan Seutukaavaliitto: Kansallispuistohankkeet sovitettava matkailuun. Etusivun uutinen.
- 11.7.1973. Nimelistat kiertävät Ruunaan alueen puolesta.
- 26.7.1973. Martti Saarelainen. 50 milj. mk Ruunaan koskien tuhoamiseen. Yleisöltä.
- 31.7.1973 a. Lieksan valtuusto: Ruunaan kosket tulee rakentaa.
- 31.7.1973 b. Brahean kriivareiden Savijärven kirjoittajaseminaari 1973. Älkää rakentako Ruunaan koskia. Yleisöltä.
- 2.8.1973 a. Reino Vallius. Kansallispuistokomitealle, Lieksan kaupungille. Yleisöltä.
- 2.8.1973 b. Toivo Pirhonen. Ruunaan kuuma peruna. Yleisöltä.
- 14.8.1973. Dic Nivala. Ruunaan koskien kahlitsemisesta. Yleisöltä.
- 22.8.1973. Harri Holkeri Lieksassa: Ruunaan koskia ei pidä rakentaa. Etusivun uutinen.
- 24.8.1973. Lieksan hoitoalueiden yhdistäminen siirtyy. Hallinnosta kokonaisratkaisu.
- 2.9.1973. Markku Tanner paheksui Ilomantsissa Ruunaan koskien tuhoamista.
- 4.9.1973. Ympäristönsuojelutarkastaja aloitti.

- 14.9.1973. Valtioneuvostolle kirjelmä Ruunaankoskista: Ennen rakennuspäätöstä selvitettävä vaikutukset.
- 29.9.1973. Ympäristönsuojelun vaateita kritikoitiin - Ruunaan kansallispuisto sitoisi paljon päätoimia.
- 3.11.1973. Muut lehdet: Rakennusteollisuus: Antaa kohista.
- 24.11.1973. Perjantaina klo 12.30 yhdistettiin Ruunaan metsätyömieskoti Pohjois-Karjalan Sähkön jakeluverkostoon.
- 30.11.1973. Suomen luonnonsuojeluliitto: Rakentamattomat kosket edelleen pelastettavissa energiankäyttöä supistaen.
- 4.12.1973. Turpeesta voimaa, kosket matkailulle. Pääkirjoitus.
- 30.1.1974. Pohjois-Karjalan suot tutkittava pian. Mahdollisuus kolmeen turvevoimalaitokseen.
- 1.2.1974. Pääsihteeri Ilppo Kangas: Ruunaan kosket tärkein suojeltavista vesistä.
- 5.3.1974. P-K:n Kalamiespiiri vastustaa jyrkästi Ruunaan koskien rakentamista.
- 10.3.1974. Harri Holkeri: Ruunaan kosket on säilytettävä.
- 17.3.1974. Uhanalaisen luonnon puolesta. Ihminen muuttaa luontoa. Suojelun aika on tullut.
- 14.5.1974. Rannansuojelulakia tarvitaan välttämättä.
- 23.5.1974. Seutukaavaliitto: Ruunaan koskien vesivoima on valjastettava. Etusivun uutinen.
- 4.6.1974. Komitea äänesti Ruunaan koskista. Rakentaminen voitti. Etusivun uutinen.
- 5.6.1974. Sihteeristö kiistää Ruunaan päätöksen. Komitean enemmistö säilyttämisen kannalla. Etusivun uutinen.
- 11.6.1974. Ruunaan koskien puolesta.
- 12.6.1974. Olli Ahlholm. Ruunaan kosket on pelastettava.
- 15.6.1974. P-Karjalan ulkoiluverkon palveltava mahdollisimman hyvin paikallista väestöä.
- 12.7.1974. Simpauttajaa valmisteilla olevassa elokuvassa näyttelevä Ahti Kuoppala yhtyy niitten ääniin, joiden mielestä Ruunaan kosket maamme ainoina vapaina virtaavina koskina olisi ehdottomasti säilytettävä. Seudun voimatalouden kannalta ei koskilla ole sanottavaa merkitystä. Kunnolliset tiet ja opasteet koskille olisi kuitenkin aikaansaattava. Kuvateksti.
- 31.8.1974. Rebe. Lieksan liepeiltä.
- 17.9.1974. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Jos Ruunaankoskia ei rakenneta, niin tukea matkailulle.
- 2.10.1974 a. Suomen lapsipuolet
- 2.10.1974 b. Juha Hämäläinen. Pohjois-Karjalalla keskeinen asema suoluonnon säilymisessä.

- 22.10.1974. 60 maanomistajaa suostunut Kesonsuon rauhoitukseen.
- 23.10.1974. Ruunaan kosket jäänevät tässä vaiheessa rauhaan. Kansallispuistoalue harkinnan varassa. Etusivun uutinen.
- 21.12.1974. Edistyksen voitto. Pääkirjoitus.
- 20.1.1975. Kansallispuistoista toiminnallisia kohteita. Suojelu vain yksi osa tehtäväkentästä.
- 6.2.1975 a. Komitea Ruunaan koskista: Ainutlaatuinen suojelukohteena
- 6.2.1975 b. Ruunaan kosket rauhaan. Alueen tappio korvattava. Pielisen-Koitajoen komitean työ valmis. Etusivun uutinen.
- 6.2.1975 c. Ruunaan koskien ympärille perustettava retkeilyalue.
- 6.2.1975 d. Ruunaan kuohut. Pääkirjoitus.
- 7.2.1975 a. Metsähallituksen kanta selvä: Ruunaan alueelle ei kansallispuistoa. Etusivun uutinen.
- 7.2.1975 b. Peurakanta Ruunaassa lisääntynyt.
- 13.2.1975 a. Reino Kaasinen. Kaapre Viili ja muut Ruunaan peräkyläläiset kököttelevät motissa.
- 13.2.1975 b. Ruunaassa liikkuu parisen sataa peuraa.
- 28.2.1975. Harri Holkeri P-Karjalaan.
- 6.3.1975. Holkeri hiihti Ruunaassa.
- 20.4.1975. Teollistumisen tueksi tehokasta aktiivisuutta.
- 6.5.1975. Lieksan kh: Ruunaan luonnonsuojelualue peura-alueelle.
- 8.5.1975. P-K:n seutukaavaliitto: Aluekomitean mietinnöstä pohja jatkosuunnittelulle.
- 28.5.1975. Lieksa kannattaa yhä Ruunaan rakentamista. Ainoastaan kokoomuksen ryhmä vastusti.
- 11.6.1975. P-K:n Maakuntaliitto: Seuraava teollisuuskylä perustettava Ilomantsiin.
- 14.6.1975. Aarnialueet kiinnostivat. Etelä-Suomen metsänhoitajat idän retkellä.
- 17.7.1975. Kohtuullisesti kalastava. Valtion laitos ahneena. Lukijan suora linja.
- 22.7.1975. Ruunaalla riittää kulkijoita. Aluesuunnitelma valmis - toteutus rahasta kiinni.
- 26.8.1975. Matkailumahdollisuudet Lieksassa erinomaiset.
- 6.9.1975. Kotimaan matkailu teki lamakesästä vilkkaan ... mutta kausi lyheni jälle...
- 9.9.1975. Suomen Luonnonsuojeluliitto: Ruunaan säilyttäminen valtakunnallinen tavoite. Etusivun uutinen.
- 11.9.1975. Kirsti Mannelin: Ruunaan koskien säilyttämiskysymys valtakunnalliseksi.
- 17.9.1975. P-K:n maataloustuottajain epäily: Runkokaava vaikuttaa jo nyt oikeudellisesti.
- 19.9.1975. Tapion taival tutkittavana. Pitkän ulkoilureitin rakentaminen hidasta.

- 26.9.1975. Lieksan matkailukesä ennätysellisen hyvä.
- 30.1.1976. ”Päätös puoleen tai toiseen” Lieksa vaatii koskiratkaisua valtiolta. Etusivun uutinen.
- 27.2.1976. Ohjelma Ruunaan matkailukäyttöön otosta jätettiin metsähallitukselle Lieksassa.
- 29.3.1976. Ruunaan koskialueet vapaa-ajan käyttöön.
- 4.6.1976. ”Ruunaan koskia ei rakenneta” Metsähallitus kävi Lieksan retkeilyllä.
- 23.6.1976 a. Veneellä Ruunaan koskissa keula ryöpyissä. Etusivun uutinen.
- 23.6.1976 b. Ruunaan kosket matkailijoille juhannukselta.
- 30.6.1976. Kylmä kesä hiljensi matkailuintoa tuntuvasti.
- 14.7.1976. Rebe. Lieksan liepeiltä.
- 27.8.1976. Timitranniemellä yli 10000 yöpyjää. Ruunaan koskien suosio kasvaa.
- 2.9.1976. P-K:n Seutukaavaliitto vaatii: Kansallispuistojen haitat korvattava.
- 9.10.1976. Lieksa edelleen matkailukaupunkina maakunnan ykkönen.
- 16.11.1976. Vaihekaavaesitys Lieksassa: kolme kansallispuistoa 11000 hehtaarin alalle.
- 20.5.1977. Pielisen seudun matkailua kehitetään yhteistyöllä.
- 21.6.1977 a. Komitean suunnitelmat eivät Lieksan mieleen.
- 21.6.1977 b. Komitealla mittavat suunnitelmat: Koli, Ruunaa ja Patvinsuo kansallispuistoiksi. Etusivun uutinen.
- 22.6.1977. Ylijohtaja Arnkil metsähallitus: Luonnonpuistot tulevat lisäämään työttömyyttä. Etusivun uutinen.
- 24.6.1977. Kuolinisku Hattuvaaran kylälle: Kansallispuistosta Lieksalle 500 000 mk:n verotulomenetys.
- 21.7.1977. Ministeriön työryhmä esittää: Ruunaa erityissuojeluun. Koko maassa 60 kohdetta. Etusivun otsikko.
- 22.7.1977. Itä-Suomessa erityissuojelukohteiksi yhdeksän vesialuetta.
- 12.8.1977. Sutela lasketteli Ruunaan kosket.
- 23.8.1977. Pohjois-Karjala kansallispuistoista: Haittoja syntyisi. Etusivun uutinen.
- 24.8.1977. Haapanen kansallispuistoasiasta: tiedon puute syy levottomuuteen. Etusivun uutinen.
- 3.9.1977. Lähes 700 laski Ruunaan kosket.
- 10.9.1977. Neuvottelu Joensuussa: Jyrkkä EI. Etusivun uutinen.
- 13.9.1977. Lieksan kaupunginhallitus: Ruunaaseen ei kansallispuistoa.
- 13.10.1977. Joensuun korkeakoulu: Kansallispuistoehdotus valmis toteutettavaksi.
- 18.10.1977. P-K:n lääninsuojelusta: Puistot puoleen. Etusivun otsikko.

- 20.10.1977. P-K:n Maakuntaliitto kansallispuistohankkeista YLIMITOITETUT. Etusivun uutinen.
- 18.11.1977. Suojelu ja käyttöhanke ristiriidassa Ruunaassa.
- 21.11.1977. M. Lähdeoja, Luonnonsuojeluliitto: Kansallispuistoilla ei vaikeuteta työllisyyttä.
- 22.11.1977 a. P-K:n kansanedustajat Lieksassa: Kansallispuistohankkeet selvästi ylittämättä.
- 22.11.1977 b. Lieksa kiirehtii Ruunaan koskien kohtalon ratkaisua
- 29.11.1977. Työvoimaministerille P-Karjalan toiveet: Työkohteita olisi - rahaa tarvitaan.
- 20.12.1977. Lieksan kv äänin 33–9 Ruunaan koskien rakentamisen puolella.
- 28.1.1978. Ruunaan kosket taas vaarassa. Pääkirjoitus.
- 31.1.1978. Ruunaan rakentamisen taloudellisuus tutkittava.
- 1.2.1978. Kahden lapsen äiti. Herrat harjannostajaiset. Lukijan suora linja.
- 2.2.1978. Sitä mitä ei ole, ei osaa kaivatakaan. Ruunaan puolesta. Lukijan suora linja.
- 19.2.1978. Lieksan luonnonystävien hallitus. Lieksan luonnonystävät Ruunaan koskista.
- 21.2.1978. Heikki Hyvärinen. Ruunaa ja Joensuun korkeakoulun biologian laitos.
- 25.2.1978. Patvinsuo, Koivusuo ja Tiilikkejärvi toteutetaan. Ruunaa putosi suojelusta.
Etusivun uutinen.
- 26.2.1978. Hallitus ajoi Ruunaan koskien kiville. Pääkirjoitus.
- 1.3.1978. Luonnontuhoa ja työttömyyttä murehtiva. Vielä Ruunaan ja aarnialueiden puolesta.
Lukijan suora linja.
- 4.3.1978. Luonnonsuojeluliitto: Ruunaan puistopäätös olisi jo ollut tehtävissä.
- 5.3.1978. Jouko Puhakka. Tähystyspuusta.
- 7.3.1978. Valjaaita juokseva. Ei betonimonumenttia Ruunaaseen.
- 10.3.1978. Marketta Ahtiainen, Pertti Huttunen, Juhani Hämäläinen. Jos Ruunaa rakennetaan
TEKOALTAIDEN HAITTAVAIKUTUS YLI 3000 HA. Etusivun uutinen.
- 12.3.1978. Yrjö Rantala. Entinen lieksalainen Ruunaan koskista.
- 14.3.1978. Kalamiespiiri Ruunaan rakentamista vastaan. Vastaava tulo metsänhoidolla.
- 15.3.1978. Savo-Karjalan Luontopiiri: Ruunaan kosket suojeltava.
- 20.3.1978. Luonnonsuojeluliitto vetoaa valtioneuvostoon: Ruunaan rakentamisesta luovuttava
lopullisesti. Etusivun uutinen.
- 21.3.1978. Lieksa P-K:n matkailun kehittämissuunnitelmasta: Ruunaan kalastusmahdollisuuksia
olisi kehitettävä.
- 22.3.1978. P-K:n seutukaavaliitto ei vastusta Ruunaan koskien rakentamista.
- 24.3.1978. Sauli Kautto, Heikki Kylänpää. Seutukaavaliitto ei puolla Ruunaan koskien
rakentamista.

- 29.3.1978. Kadonneessa kirjeessä 20 lieksalaisen metsurin työpaikka.
- 6.4.1978. Lääninhallituksen EI ratkaisee: Ruunaan kosket jäävät vapaiksi.
- 7.4.1978 a. Lääninhallituksen investointiesitykset riittäviä. Eivät vaihtoehto Ruunaalle.
- 7.4.1978 b. Lääninhallituksen viisas päätös. Pääkirjoitus.
- 14.4.1978. KTM: Arvokkaat ja omaleimaiset Ruunaan kosket rauhaan.
- 15.4.1978. Ruunaa Rauhaan. Pääkirjoitus.
- 19.5.1978. Seppo Vennolle mitali Ruunaan puolustamisesta.
- 5.9.1978. Lieksan kunnanisät retkeilivät: Pankakosken tehtaat ja Ruunaan kosket tutustumiskohteina.
- 20.9.1978. Matkailu Lieksassa uusiin ennätyksiin.
- 31.5.1979. Istutukset jo alkaneet. Ruunaa tehostettuun kalastuksenhoitoon.
- 27.6.1979. Luonnonrauha kunniaan. Ruunaan laskutapa häiritsee luontoa. Lukijan suora linja.
- 10.8.1979. Kipinä-Mikko. Savumerkkejä.
- 31.10.1979. Ruunaa voimataloudelle, ellei suojelualueeksi. P-Karjalan vesien käytön kokonaissuunnitelma valmis.
- 4.12.1979. Yhteistyöhankkeiden kariuduttua P-KS hoitaa energiahuoltoa nyt yksinään.
- 3.1.1980. Maaherra Esa Timonen yhä kannallaan: Ruunaan koskien säästäminen virhe.
- 15.1.1980. NKL:n piiri P-K:n kosket juuskoot vapaina.
- 21.1.1980. ”Pidättyvä linja vesirakentamiseen”.
- 22.1.1980. Lieksa luopuu koskisodasta. Ruunaan tilalle teollisuutta. Etusivun uutinen.
- 25.2.1980. P-K:n Kalamiespiiri puolustaa Ruunaan koskia.
- 19.4.1980: Mielet kuohuvat Ruunaan koskilla: Avohakkuut tuhoavat erämaan. Etusivun uutinen.
- 22.4.1980 a. Esko Lappi. Erämaaluonne säilytettävä. Lukijan suora linja.
- 22.4.1980 b. Sakari Airaksinen. Ruunaan retkeilyalue. Lukijan suora linja.
- 24.4.1980. Ruunaan koskien metsien hakkaajia muistutetaan alueen seutukaavasta.
- 30.4.1980 a. Ministeriö metsähallitukselle: Ruunaan hakkuut seis! Etusivun uutinen.
- 30.4.1980 b. Ministeriö heräsi myöhään. Pääkirjoitus.
- 1.5.1980. Ruunaan alue ja seutukaavaliitto.
- 22.5.1980. Seutukaavaliitto: P-K:n väestömäärä 182000 v. 2000.
- 24.5.1980. P-K:n lääninhallitus herättelee Ruunaan kansallispuistoajatusta.
- 3.6.1980. Lieksan kaupunginhallitus miettii: Lausunto Ruunaan alueen käytöstä jätettiin pöydälle.

- 6.6.1980. Ympäristönsuojelun neuvottelukunta: Ruunaan koskialue retkeilylle.
Kansallispuistoa vain 3000 ha. Etusivun uutinen.
- 7.6.1980 a. Ruunaasta puhutaan jälleen. Etusivun uutinen.
- 7.6.1980 b. Kummastelemisen aihetta: Ruunaan kansallispuistoalueessa rajavyöhykettäkin.
- 7.6.1980 c. Liian suppea kansallispuisto. Pääkirjoitus.
- 17.6.1980. Lieksan kaupunki: Ruunaaseen ulkoilulain mukainen retkeilyalue.
- 24.6.1980. Maamme suurista jokivesistöistä tulisi SDP:n puolueoimikunnan mielestä jättää rakentamatta erityisesti Tornionjoki, Muonionjoki, Ounasjoki, Tenojoki ja Lestijoki sekä Ruunaankosket, Huopanankoski ja Kuusamon kosket. Otsikoton uutinen.
- 27.6.1980. Lieksan kaupunki: Ruunaaseen ulkoilulain mukainen retkeilyalue.
- 2.7.1980. Yli 22 vuotta Ruunaankoskien luontoa ihaillut. Miksi tuhoat ihminen?
- 1.8.1980. Suojelupäätökset tulevat iltajunassa, Metsäautotie Ruunaan alueelle valmistuu jo marraskuiksi.
- 2.8.1980. Ympäristöhallinto on keskitettävä. Pääkirjoitus.
- 16.8.1980. Lieksa vastustaa kansallispuistoja. Raha ei korvaa menetyksiä. Etusivun uutinen.
- 21.8.1980. Seutukaavaliitto vastustaa laajaa kansallispuistoa: Ruunaan kohtalo ratkaistava seutukaavan mukaisesti.
- 12.9.1980. Lieksan kansallispuistot.
- 18.9.1980. Kansallispuistoajatusta vastaan. Lieksasta lähetystö ministerien puheille.
- 19.9.1980. Tähkämä Ruunaasta ja Patvinsuosta: Aluetarkistukset mahdollisia. Etusivun uutinen.
- 7.11.1980. Ruunaan koskia ehdotetaan suojeltavaksi.
- 13.11.1980. Kansallispuistosta neuvotellaan lähiaikoina: Hattuvaaran kylä elää epävarmuuden keskellä.
- 3.12.1980. Älkää rakentako Pudaskoskea! Pääkirjoitus.
- 30.12.1980. Pudaskosken voimalatutkimukset käyntiin. Luonnonystävät vastustavat hanketta.
- 2.6.1981 a. Rakentajat: Kannattava hanke. Luonnonystävät: Ei valjasteta. Pudaskoskihanke yhä tutkittavana. Etusivun uutinen.
- 2.6.1981 b. Pudaskosken voimalahanke kääntää veden virtauksen.
- 4.6.1981 a. Yksi kalamiesten puolesta. ”EI” Pudaskosken voimalaitoshankkeelle. Lukijan suora linja.
- 4.6.1981 b. Pääomaa käytettävä tehokkaasti. Voimalahanke vain osa kokonaisuudesta. Lukijan suora linja.
- 5.6.1981. Lieksan voimalasuunnitelmat. Pääkirjoitus.

- 11.6.1981. Niilo Tirkkonen. Lieksalainen energiapolitiikka. Herra päätoimittaja.
- 14.6.1981. Hannu Karjalainen. Asenteet muuttumassa. Pohjois-Karjalalla on varaa kansallispuistoihin.
- 8.9.1981: Olli Ahlholm. Karjalaisen laulun sanat.
- 18.9.1981: V.S. Karjalaisen laulu rauhaan.
- 21.10.1981. Luonnonsuojeluliitto toivoo päätöksiä kansallispuistoista.
- 23.1.1982. Silta Ruunaan koskien yli? Aloite tieyhteydestä lausuntokierroksella.
- 3.2.1982. Uuras Oinonen. Ruunaastako Hattuvaaran alakeskus. Lukijan suoralinja.
- 1.6.1982. Adressi Lieksan päättäjille: Pudaskosken voimalalla lähes 5000 vastustajaa.
- 2.6.1982. Lieksan Sähkö Oy:n toimitusjohtaja: Luonnonystävät adresseineen asioiden edellä.
- 9.6.1982. Lieksan kaupunki kääntämässä kelkkaa: Kansallispuisto Ruunaan alueelle.
- 11.6.1982. Pudaskoski-hanke rämöpäinen yritys. Pääkirjoitus.
- 15.6.1982. Lieksan uusin suunnitelma: Pudaskoski ja Naarajoen haara voimataloudelle. Ruunaaseen hyvitykseksi kansallispuisto.
- 21.6.1982. Kuuma Paneeli Pudaskoskesta. Etusivun uutinen.
- 3.8.1982. Lieksan kaupunginhallitus: Lieksanjoen kosket pysyvästi rauhaan.
- 4.8.1982. Pudaskosken kohtalon kuohut.
- 25.8.1982. Härskiä puhetta. Pääkirjoitus.
- 1.9.1982 a. Pudaskoski on syytä säilyttää. Pääkirjoitus.
- 1.9.1982 b. Selvitystyölle jatkoaikaa: Koskisota kuohutti Lieksan valtuustoa.
- 1.9.1982 c. Kalamies Pudaskoski-ratkaisusta: Lieksan valtuustoa johdettiin harhaan.
- 1.9.1982 d. Lieksan Sähkö Oy jatkaa selvittelyä.
- 7.9.1982. Olli Ahlholm. Pudaskosken kohinaa.
- 29.9.1982. Ruunaan Naarajoen sillan rakentaminen alkaa ensi elokuussa.
- 2.11.1982. Vesien valjastushenki elää Lieksassa: PKS tulossa mukaan Pudaskoski-hankkeeseen.
- 3.11.1982. Pudaskoski-kysymys uudessa vaiheessa.
- 5.2.1983 a. Toimikunnalta mietintö: Ruunaankoskista rauhoitettava pysyvästi neljä.
- 5.2.1983 b. Koskikomitea keskiteillä. Pääkirjoitus.
- 5.2.1983 c. Kuluista lasku valtiolle: Lieksa haluaa nopeasti päätökset koskisotaan.
- 25.2.1983. Ruunaasta halutaan vielä neuvotella; Suojelualueet nipistävät 50 työpaikkaa Lieksasta.
- 26.2.1983. E.H. Lieksan liepeiltä.
- 4.3.1983. Pertti Huttunen. Metsätyöpaikat ja luonnonsuojelu.

- 9.3.1983. Lieksa ja läänin teollisuustoimikunta neuvottelevat Ruunaasta.
- 10.3.1983. Maaherra Ruunaan tulevaisuudesta: Kansallispuisto parempi kuin loputon taistelu.
- 14.3.1983. Lieksan rhy keskittyy riistanhoitotyöhön.
- 29.3.1983. Nimilistat kiertävät Lieksassa: Kansallispuistoa ei Ruunaaseen.
- 21.4.1983. Laajaa lähetystä kootaan Lieksassa; Kansallispuistohankkeet työpaikkojen uhkana.
- 24.4.1983. Ruunaan kohtalo metsästäjien ja luonnonsuojelijoiden huolena.
- 19.5.1983. Matkailualan yrittäjä arvelee: Suurhotellit eivät sovi Ruunaan alueelle.
- 4.6.1983. Seutukaavaliitto: Pudaskosken rauhoitus tarpeeton. Etusivun uutinen.
- 8.6.1983. Aina vain Pudaskoski. Pääkirjoitus.
- 15.6.1983 a. Ruunaaseen kansallispuisto. 400000 ha uutta luonnonsuojelualuetta. Etusivun uutinen.
- 15.6.1983 b. Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta: RUUNAASEEN KANSALLISPUISTO.
- 15.6.1983 c. Metsähallitus: Ruunaa ei sovellu kansallispuistoksi.
- 15.6.1983 d. Kansallispuisto vai retkeilyalue? Pääkirjoitus.
- 15.6.1983 e. Luonnonsuojelijatkin valmiita kompromissiin: Ruunaan kansallispuistolle jyrkkä EI Lieksasta.
- 19.6.1983. Vastarinta murenemassa. Ruunaan alajuoksua uhkaa valjastaminen.
- 26.7.1973. Pohjois-Karjalan lääninhallitus: Ei voimaa Pudaskoskeen.
- 4.8.1983. Lieksan kanta voitolle? Ruunaaseen retkeilyalue. Etusivun uutinen.
- 30.8.1983. Adressi Ruunaan suojelua vastaan perillä. Etusivun uutinen.
- 8.11.1983. Lähetystä Helsingissä. Ruunaan kosket tulee suojella erityislaililla.
- 19.11.1983. P-K:n seutukaavaliitto: Ruunaan koskialueesta valtion retkeilyalue.
- 20.11.1983. Luonnonvarainneuvosto: Ruunaalle retkeilyalue.
- 25.11.1983. Luonnonvarainneuvosto Ruunaan alueesta: Valtion retkeilyalue kehittämisen perusta.
- 6.12.1983. P-K:n kauppakamari: Suojelutavoitteista selvä ristiriita.
- 10.12.1983. Jo kolmannen kerran: Puistolähetystä liikkeellä Lieksasta.
- 14.12.1983. Ministeri Matti Ahde lupasi: Ruunaan suojelusta selvyys tammikuussa.
- 2.2.1984: Valoisampaa näkyvissä: Lieksan Hatunkyläkin saa kyläsuunnitelman.
- 23.8.1984. Silta otettiin käyttöön: Lossiromantiikka päättyi Lieksan Ruunaassa.
- 8.9.1984. Sekapäinen. Ruunaan seutu ja Lieksa. Lukijan suora linja.

- 25.9.1984. Viimeinen sana koskiasiaissa? Lieksan kaupunginvaltuusto haluaa pysyvää rauhoitusta.
- 26.9.1984. Koskikeskustelu lopussa? Lieksan Sähkö ei luovuta.
- 8.3.1986: Koskien suojeleminen etenee hitaasti. Pääkirjoitus.
- 14.3.1986 a. Koskilaki nitisten kohti eduskuntaa. Etusivun uutinen.
- 14.3.1986 b. Hallitus äänesti 8–6. Koskilaki lopulta läpi.
- 4.4.1986. Metsähallituksen ylijäämä 154,4 Mmk.
- 27.5.1986. LIEKSANJOEN UITTO HISTORIAAN.
- 14.8.1986. Matti Ahde Lieksassa: Kolin rakennushanke vaatii supistamista.
- 15.9.1986. Ympäristöministeri Matti Ahde: Ruunaaseen sekä retkeily- että kansallispuistoalue.
- 26.9.1986. Tulevaisuuteen uskotaan: Ruunaan matkailupalvelut paranevat.
- 10.2.1987. Lähes 20 vuotta jatkailtu: Ruunaan kohtalo tällä viikolla hallitukseen.
- 13.2.1987. Ruunaanjärven suojelualueesta periaatepäätös.
- 14.2.1987. Ruunaan käyttö hahmottumassa. Pääkirjoitus.
- 28.3.1987. Ruunaan kysymys vihdoinkin selväksi. Pääkirjoitus.
- 15.1.1990. Perusongelma yhä ratkaisematta Kolilla. Pääkirjoitus.
- 15.6.1990. Kolin tulevaisuus harkittava huolella. Pääkirjoitus.
- 31.8.1990. Koli ei kiinnostanut. Pääkirjoitus.
- 4.10.1990. Kolin tulevaisuudesta päättävät suomalaiset. Pääkirjoitus.
- 20.10.1990. Suunnittelukilpailulle runsaasti liikkumatilaa. Pääkirjoitus.
- 22.10.1990. Toimeentulo tärkeämpää kuin perintöohjelma. Pääkirjoitus.
- 3.11.1990. Kolin suojeleminen tuli kohtuullinen ratkaisu. Pääkirjoitus.
- 25.11.1990. Kolin kansallispuistosta kohtuullinen esitys. Pääkirjoitus.
- 28.1.1991. Kolin suojeleminen aika hiipumassa vähiin. Pääkirjoitus.
- 14.2.1991. Kehnosti valmisteltu, kohtuullisesti päätetty. Pääkirjoitus.
- 13.4.1991. Kolin alue ja periaatepäätös. Pääkirjoitus.